

40

Magyar

PAPI EGYSÉG

MAGYAR PAPI EGYSÉG

a magyar katolikus papság lapja

1967 Pünkösdjén

40. szám

TARTALOM

LELKI ÉLET

Hunya Dániel: Májusi Szűz Mária	3
Hitter József: Az Oltáriszentség előtt	4
Király István: Adj, Uram, hallgatni tudó szívet	10

PAPI ARCÉL

Máhig János: Életünk a nyilas börtönben	16
Ignác Márta: A királyi dal	23

RÓMA SZAVA

B.: Jubileumi év az élő hit jegyében	35
Magyar Arnold: Fatima és a magyarság	37
Szabó László: Libanoni beszámoló	47

JÓPÁSZTORI SZELLEMEK

Közi-Horváth József: A világiak apostolsága	49
Cser László: Az amerikai magyar katolikus egyházi élet	54
Lischerong Gáspár: Misszió	59
Gaál Jenő: Levél a paraguayi misszióból	62

PAPI ÖNKÉPZÉS

Szabó Ferenc: Aggiornamento és keresztény elkötelezettség	63
---	----

HAZAI HIREK

Hazai helyzet	69
Papi jubileumok	72
Magyar ökumenikus nyilatkozat	73

HALOTTAINK	77
Papp Kálmán győri püspök (Dr. K. J.)	79
Juhász Kálmán (Majtényi B.)	81
Medveczky Medárd OFM (Király K.)	82
Déri Béla brüsszeli magyar lelkész (Varga L.)	85
„Gazsi bácsi“ meghalt (Nuspl J.)	86
Vondra Gyula	88
Horváth Gyula	89
Pakocs Károly (Marosi L.)	90
VISSZHANG	9, 22, 34

A lapot szerkeszti: Öry Miklós SJ. — A kiadásért felel: Marosi László.
 Levelezés, megrendelés, kéziratok Marosi László címére küldendők:
 Spittal/Drau, Kapellengasse 15, Ausztria, Europa.

MAGYAR PAPI EGYSÉG (Einheit Ungarischer Priester), Klerusblatt der ungarischen Priester im Ausland, erscheint viermal im Jahr. — Mit Druck-erlaubnis des Erzbischöflichen Ordinariates, Wien. — Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Ladislaus Marosi, Spittal/Drau, Kapellengasse 15. — Für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi. — Im Selbstverlag gedruckt bei Carinthia, Klagenfurt, Völkermarkter Ring 25, Österreich.

Hunya Dániel SJ

MÁJUSI SZŰZ MÁRIA

A virágos Szűz Máriát állítom szemem elé. Kérem a virágos lelkületet, amely hivatásunknak oly igazi arculata.

1. Milyen is a virág?

a) Mindenkinek első felelete az, hogy *szép*. Éspedig ártatlanul *szép*. Annyira ártatlanul, hogy nem igen tud bűnre vinni.

b) *A virág tökéletes*: a maga nemében befejezett, vagyis csakugyan liliom, csakugyan rózsza stb . . . Nincs virág, amely egyik is, másik is, vagy se-egyik, se-másik.

c) *A virág duzzad*, szinte kicsattan a túlárado életkedvtől és életörömtől, ujjong, dalol, örömmámorban allelujázik s hasonló életkedvre hívogat.

d) *A virág önzetlen*: csekély föld, csekély harmat, csekély napsugár elég neki; többet nem igényel, mint amire épp szüksége van; nem is irigyli azokat, akiknek 100 holdak kellene ahhoz, hogy életük elfogadhatónak tűnjék fel. *Önzetlenül felkínálja magát*, színét, illatát, szépségét, egész lényét, ingyen. Nem kér ellenszolgáltatást érte, még csak köszönetet sem. Csak vigasztalni akar, örömet kelteni és az örök végtelen Szépséghez teregetni.

e) *Egész az önfeláldozásig önzetlen*: fölkinálja magát leszakításra, agyonkezelésre, elhervasztásra. S az emberek valóban tépik, viszik, nyomorítják, tapossák és kidobják. Nem igen jut egynek sem eszébe, hogy megköszönje szíves, szép szolgálatát.

Mi a titka ezeknek az értékeknek?

Isten törvényeinek hajszálpontossággal való betartása, ami a táplálék felvételét, az állandó belső munkát és önmagával való rendezett megelégedést, egyensúlyt illeti. Titka a virágnak a harmatra való szomjúság és annak mohó befogadása is. Nagy titka aztán a Nap iránt való teljes odaadás és sugarainak a legteljesebb hűséggel való asszimilálása.

Főnséges képe mindez az Istenből és kegyelemből örök törvények szerint alakuló és élő, nagyráhívott életnek.

2. *A lehető legtökéletesebb kiadásban ilyen virágzó lény volt a Boldogságos Szűz Mária.*

Első volt az emberek között. Az Isten csoda-virága, Atyának leánya, Fiúnak Anyja, Szentlélek mátkája.

Ha meg akarjuk érteni lelkének roppant szépségét, tökéletességét, túláradó életkedvét, életörömét és mindenekfölött azt a roppant önzetlenséget, amellyel legközelebb áll Szent Fia Szívéhez, — akkor szemlélődő és elmélkedő lélekkel hatoljunk be a virágok csodálatos világának értésébe május folyamán.

3. Ilyen virághivatás a papé is.

Hozzátevé azt, hogy ezt a virágot minden esetben Isten foglalta le magának, Ő teszi az oltárra és kizárólag neki virágzik, Neki pompázik és Neki illatozik.

Még a virágok világában is valami megkülönböztetett szépsége és fontos virágjellege van a papi hivatásnak.

Május Királynője, segíts megértenünk ezt!

Hitter József SJ

AZ OLTÁRISZENTSÉG ELŐTT

Uram Jézus Krisztus, az élő Isten Fia, igaz Isten és igaz ember, imádunk Téged, mert itt valóban jelen vagy közöttünk. Jelen vagy nemcsak örök istenséged által, amellyel minden helyen jelen vagy, hanem jelen vagy emberi természeteddél; itt vagy velünk testeddel és lelkeddél, emberi szíveddél, itt vagy mint ember közöttünk. Nem látunk ugyan semmit, de hitünk szeme lát Téged, a mi testvérünket, aki egylényegű vagy velünk, itt a mi körünkben; fülünk nem hall semmit, de hitünk hallja az örök éneket, amelyet mint az egész emberiség főpapi előimádkozója az Atyának énekelsz, Mi, a Te papjaid, leborulva előtted, imádunk Téged, áldunk Téged, hálát adunk Neked és dicsőítünk Téged, mert velünk akarsz lakni, közöttünk akarsz élni mint ember is az Oltáriszentségben. A szeretet bírt arra, hogy velünk megoszad földi sorsunkat és szeretet az, amelyet ez a szentség kinyilvánít. Ezért melegszik fel szívünk irántad, most, amikor leborulva imádunk Téged, és mindig, valahányszor arra gondolunk, hogy mint ember velünk vagy és közöttünk élsz a kenyér színeinek leple alatt.

Uram, tudjuk, hogy egész életednek értelme a Credo e szavaiban van összefoglalva: „miattunk, a mi üdvösségünkért”. Mindent, amit tettél, szenvedtél, ezért tetted: érettünk, üdvösségünkért. Más szóval ez azt jelenti: Te végtelenül szeretsz minket. Ez a szeretet vitt Téged arra,

---

* A bécsi papi rekollekció 1967 márc. 29-i szentórájának a szövege.

hogy emberré légy, hogy nehéz emberi sorsban nőj fel és dolgozzál mint meglett ember, hogy hirdessed a jóhírt és meghalj a gyalázat fáján, a kereszten. Egyetlen kívánságod a mi örök boldogságunk; mindig és mindenben a mi üdvünket tartottad szemed előtt. Te azonban tudtad, hogy a mi örök boldogságunk egyetlen feltétele részünkről, hogy akaratunkat alá vessük Isten akaratának. Ahogy mondottad: „Az, aki Atyám akaratát cselekszi, jut be Isten országába.” Ezért egyetlen gondod és vágyad, hogy megszeressünk Téged, hogy magadhoz vonzzál minket és így képesek legyünk magunkat alávetni Isten akaratának.

Ezt célozza egész életed: szegénységed, munkáid, de főként szenvedésed által akartad szívünket magadnak megnyerni. Maga az Oltáriszentség is egyetlen erőfeszítésed, hogy magadhoz vonzzál minket és rávégy akaratunk, önmagunk átadására Istennek. Ez a Szentség utolsó, végső erőfeszítésed szívünk megnyerésére: „Szeretted övéidet, mindvégig szeretted őket.” Sőt azt mondhatjuk, az Oltáriszentség tetőpontja annak, amit tettél, hogy magadhoz vonj minket.

Ha ilyen szempontból nézzük eucharisztikus életedet, Uram, belátjuk, hogy annak csakugyan sok mozzanata van, amely minket az élmény erejével Hozzád vonzhat és így akaratunkat megadásra bírja.

Az első ilyen mozzanat, amelyet eucharisztikus életedben észreveszünk, a hasonlatosság a gyermek életével. A gyermekhez pedig ugyan ki nem vonzódik? Tehetetlensége, rászorultsága, kiszolgáltatottsága leszerel minket. Betlehemben ezért lettél gyermekké, vonzani akartál magadhoz a gyermek vonzóerejével. És mi más az Oltáriszentség mint örök Betlehem! Az Oltáriszentségben, Uram, magával teljesen tehetetlen gyermeki állapotot veszel fel: hozhatunk ide, tehetünk oda, bánhatunk Veled így vagy úgy; mindennek aláveted Magad. Teljesen reánk bízod Magad, kiszolgáltatod nekünk Magadat. Mindent képes vagy eltérni értünk, csakhogy elfogadjunk Téged és szándékaid, amelyekkel boldoggá akarsz tenni minket.

A másik mozzanat, amely felölik előttünk az Oltáriszentségben, názáreti életed. Ezt az életet, ott a galileai kis faluban, azért vetted magadra, hogy közelebb kerülj embertestvéreid szívéhez. Jól esik azok között élnünk, akik ismerik életünket, életünk örömeit, bánatát, nehézségeit; akik úgy élnek mint mi, úgy küzködnek mint mi, akik megosztják velünk az élet fény- és árnyoldalait, akik ismerik életünk szépségeit és csalódásait. Ilyenekkel tudunk beszélgetni: mert megértenek minket. Názáreti barátaid, ismerőseid jól érezték magukat Veled, Uram, mert életed olyan volt, mint az övék. Ahogy Betlehemben gyengeséged elbájol és magadhoz vonz, úgy názáreti otthonodban is közel érezzük magunkat s vonzódunk Hozzád, pedig csak emlékezetben keresünk fel ott Téged. Mi lenne, ha mi is, mint egykori barátaid, Názáretben meg-

látogathatnánk: ily látogatás mennyivel nagyobb hatással volna reánk, mintha csak lélekben kereshetünk fel. Ha nem is egyszer, hanem többször, sokszor elmehetnénk Hozzád meghitt beszélgetésre, személyed biztosan annyira elragadna minket, hogy semmit, de semmit sem tudnánk megtagadni Tőled . . .

Ezért határozta, el, Uram Jézus, hogy názáreti életedet folytasd ténylegesen is. Hogy ne csak emlékezete legyen annak, hogy ne csak lélekben kereshessünk fel otthonodban, hanem valóságban is előttünk legyen rejtett életed és ott személyesen megtalálhassunk Téged. És ez — a Te eucharisztikus életed! Itt, a Oltáriszentségben, nagyon hasonló életed élsz a názáretihez. Életed itt is rejtett, s homályban van. Egyedül, magányosan élsz. Gyakran elhanyagolnak; jelenlétedet sokan semmibe veszik, s nem tudnak rólad; csalódások érnek, hidegség és közöny, akárcsak Názáretben . . .

Ha egykor, földi életed idején, Názáretben veled együtt éltünk volna és tudtuk volna, ki vagy Te, mit éreztünk volna, látva, hogyan gondolkodnak felőled az emberek, mennyire nem törődnek Veled, mennyire semmibe vesznek; ha láttuk volna, az embereknek mennyivel fontosabb az ő ügyük, az ő személyük, gondjuk-bajuk, mint Te, személyed és terveid, feladatod és jövőd. Mily vonzalom, megértés, részvét, szeretet kelt volna fel szívünkben Irántad! Mennyire egynek éreztük volna magunkat Veled! Mennyi vigaszt merítettünk volna sorsodból, mert az annyira a miénk . . . És ime, ez történik ismét itt is, az Eucharishtiában, Teveled: és ha ezen elgondolkozunk, hogyne éreznénk, mennyire hűz-vonz minket názáreti életed folytonos megvalósulása, megismétlődése és folytatása itt a szemünk előtt.

Mily hatalmas vonzerő egy személyes beszélgetés Veled, Uram, s ime, ezt is lehetővé teszi nekünk szentségi jelenléted. Könnyű nekünk közeledbe jutni, mert itt vagy emberi természetedben is és türelemmel vársz reánk, türelemmel hallgatsz meg minket és nagylelkű vagy, amikor szólsz hozzánk, buzdítasz minket vagy bocsánatodat adod nekünk.

Ugyan senkinek a jóakarata irányunkban nem függ attól, vajon személyesen mutatja-e azt ki, vagy sem, mégis annyi bizonyos, hogy személyi jelenléte, a vele való közvetlen kapcsolat, nagy hatással van reánk. Épp ezért nagyon méltányoljuk, ha személyes interjút kapunk attól, akiről tudjuk, hogy a legjobb akaratú van irántunk. Akár örömben, akár szomorúságban vagyunk, hálásan vesszük, ha valaki, aki szeret minket, készséggel meghallgat és vele beszélhetjük meg, ami szívünket foglalkoztatja. Még jobban szívünkhöz szól, ha nála nemcsak megértést találunk, hanem bátorítást is kapunk és azután, — ha véletlenül erről lenne szó, — személyesen biztosít teljes bocsánatáról . . .

Mikor, Uram, itt jártál a földön, mily könnyen Hozzád lehetett férni.

Méltóságod, fenséged — nem zárta el az utat senki elől: egynek mutattad magad minden embertestvéreddel. A pásztorok voltak az elsőek, akik személyes interjút kaptak Tőled: csak Betlehembe kellett menniök. Emlékezzünk, a gyermekek tolakodását sem utasítottad vissza, sőt rászóltál apostolaidra: hagyjátok őket Hozzám jönni . . . Eszembre jutnak a betegek és hozzátartozóik, akik gyógyulást kerestek Nálad: mindegyikhez volt személyes jó szavad, pedig nem is kellett volna kimenned hozzájuk és fáradt is voltál a megerőltető napi munkák után . . . Tűrelmed nehézfejjű apostolaiddal pedig egyenesen elragad minket. Emmausszal kapcsolatban is felejthetetlen beszélgetésed jut eszünkbe.

De itt a tabernakulum előtt sem teszel velünk másképpen: megvan a személyes kapcsolat mély benyomása; megvan a hozzáférhetőség . . . Sőt vársz reánk s kész vagy minden órában meghallgatni minket. És mily könnyű magunkat megadni, vagy jobbanmondva, átadni ennek a bővöletnek, amely az ilyen találkozásban elfog minket. Ki ne tapasztalta volna ezt, ha élő hittel térdelt Előtted, az Oltáriszentség előtt . . .

Eucharisztikus jelenlétednek, Uram, van más vonzóereje is az előbbieken kívül. És ez az, hogy Magad jössz ajándékaidat átnyújtani nekünk. Az ajándékozásnak különböző módja lehet: küldhetjük ajándékunkat postán, küldhetjük baráttal, de adhatjuk sajátkezűleg. Ez utóbbi értékesebbé teszi az ajándékot. Te, Uram, amíg a földön jártál, ily módon akartad adni jótéteményeidet. Meggyógyíthattad volna a betegeket távolból is, vagy apostolaid által. Legszívesebben Magad kerested fel a betegeket, vagy engedted, hogy Hozzád hozzák őket. Sokszor meg is érintetted szemüket, fülüket . . . Nem kétséges, hogy a leprás, a vérfolyásos asszony, a kafarnaumi százados, s a többiek, akikkel szemben így viselkedtél, személyesen is örökre lekötelezettnek érezték magukat Veled szemben!

Miért tetted ezt, Uram, ha nem azért, mert tudtad, hogy az ilyen személyes megajándékozás mindennél nagyobb hatást tesz reánk, hogy hatalmas vonzódást vált ki szívünkéből. Tulajdonképpen Isten minden ajándéka személyes. De Te, Uram, mint ember is, külön fáradságot akarsz magadnak venni, hogy Isten ajándékát, a kegyelmet, sajátkezűleg nyújtsd át nekünk, amikor az Oltáriszentségben, a szentáldozásban, hozzánk jössz és magad hozod a megszentelő és segítő kegyelmet.

Jézusunk! Ha csak rövid pár pillanatig is elgondolkozunk azon, hányszor, mily sokszor jöttél már hozzánk személyesen, hogy Magad hozd kegyelmeidet szívünkbe, akkor lehetetlen, hogy minden szentáldozás ne váljék számunkra felejthetetlen élménnyé. S Te, Uram, épp ezt akarod elérni, amikor magad hozod szívünkbe kegyelmeidet, amikor személyesen, kezeddal nyújtod át ajándékaidat nekünk. Azt akarod, hogy ne tudjunk Neked, a Te jószágodnak, kedvességednek ellenállni és hajlandók legyünk betölteni azt a feltételt, amelytől örök boldogságunk függ, hogy

hajlandók legyünk Neked, Istenünknek átadni magunkat. Hatalmas vonzóerő van abban a tényben is, hogy az Úr a közelünkben van, egy fedél alatt lakik velünk. Mert ha valaki jót kíván nekünk, szeret minket és keresi közelségünket, a személyes érintkezést velünk, ellenállhatatlan befolyást nyer felettünk és arra indít, hogy személyes barátságba lépünk vele.

Az Evangéliumból nyilvánvaló, hogy Te, Uram Jézus, kerested e közelséget az emberekkel. Meghívod a pásztorokat jászolodhoz, ez az első tettered. Hívod a bölcseket . . . a templomban Simeon karjaiba kívánczol, a bűnbánó Magdolnának megengeded, hogy lábához omoljon, János apostolodnak, hogy az utolsó vacsorán kebleden pihenjen. Mária, édesanyád és József, nevelőatyád Velel laknak egy életen át, míg csak Józsefnél a halál, Máriánál apostoli munkáid ki nem szakítanak körülöböl. Igen, Te ebben is alkalmazkodol az emberi természet igényéhez, amely közelséget, érintkezést keres azzal, akiről tudja, hogy nála szeretetre, megértésre, szívre talál.

Uram Jézus! E szentség alapításának külső körülményeivel is arra törekedtél, hogy Magadhoz vonzzál minket. Elsősorban gondolunk az időre, amelyben ezt a szentséget reánk hagytad. Az emberek általában nagy becsben tartják azt az emléktárgyat, amelyet halálos ágyán hagyott rájuk barátjuk. A végrendeletben is a megemlékezés valakiről, akár egy csékélyiséggel is, a szeretet jele. S ezzel az örökhagyó saját emberi szíve vágyának is eleget tesz: ez a szív azt kívánja, hogy halála után is éljen annak az emlékezetében, akiről tudja, hogy szereti őt. Ezért hagytad reánk, jó Urunk, az Oltáriszentséget „a Te emlékezetedre” s főként szereteted legerősebb bizonyítékának, szenvedésed és halálod emlékezetére.

Es mikor tetted mindezt, Urunk? — Akkor, amikor ellenségeid elvesztésedre szövetkeztek. „Azon az éjszakán, amelyen elárultak, kezvedbe vetted a kenyeret . . .” írja jelentősegteljesen az Evangélium. Ez az egyetlen mozzanat, — kinek a szívét ne érintené meg?!

Nagy szeretetedet mutatja az is, hogy szándékod szerint minden embernek ki akartad e szent kenyeret osztani, általa mindenkihez e földkerekségen el akartál jutni és ha a római birodalom és a következő századokban az egyes államok meg nem akadályozzák, e vágyad hamar teljesült volna. Egyházad erős gondja épp ezért, hogy állandóan növelje papjaid számát, akiknek hatalmat adtál a kenyér megszorítására.

Egy másik mozzanata is van jelenlétednek, Uram, itt az Oltáriszentségben, amely ellenállhatatlanul büvökördbe vonz minket: a tény, hogy noha isteni Mindenhatóság vagy, az Oltáriszentségben teljesen átadod magad nekünk, teljesen átengeded magad az emberi akarotnak. Uram! ennyire leszerel Téged a szeretet! Jössz még akkor is, amikor egy rossz pap hív Téged, odaadod Magadat egy szentségtörő kézbe is! Jössz, akárki

is hív Téged, hogy odaadhasson akárkinek, aki Téged befogadni akar, még — ellenségednek is.

Abban is van valami vonzó vonás, hogy kenyér alakban akartál közöttünk maradni. Ha hallanánk, hogy Te néhány szentnek megadtad azt a kegyelmet, hogy kenyér formájában, a kenyér színe alatt szívükbe fogadjanak, kedvünk lenne kételkedni, hogy ilyesmire lehetséges legyen. S ime, e kegyelmedben mindenki, kivétel nélkül részesülhet. „Jöjjetek hozzám, — mondottad egyszer földi életedben, — mindnyájan, akik fáradoztok és terhelve vagytok és én megennyhítelek Titeket” — ez a meghívás mindenkinek szól és ez az ígélet mindenkiben teljesedik, aki Hozzád jön és magához vesz Téged. Mert nemcsak kegyelmet akarsz adni, hanem sokkal többet: MAGADAT, a legnagyobb ajándékot. Az Oltáriszentség kenyere erre figyelmeztet minket, ahogyan a kenyér, amelyet megesszünk átmegy létünkbe, ugyanúgy megüünk mi át Beléd a lélek, a kegyelem világában. Megdöbbenő bizonyítéka tehát az Oltáriszentség szeretetednek, amely ennyire keresi a velünk való egyesülést. A Veled való szoros kapcsolat pedig összeköt bennünket a szeretetben Istennel, boldogságunkkal és végcélunkkal.

Mennyire igaz, amit az Evangélium ír Rólad: szeretted övéidet, mindvégig szeretted őket! Szerettedért semmi mást nem kérsz viszonzásul, mint hogy alá vessük akaratumkat az isteni akaratnak. Ezt is csak azért kéred, mert időleges és örök boldogságunknak ez az egyetlen feltétele.

Ezért kell, hogy az Oltáriszentség életünk középpontja legyen. Átadni magunkat Neked, ügyelni, hogy mindig jobban szeressünk és mások is mindig jobban szeressenek Téged! Ez kell, hogy egész életünk legyen.

AMEN.

Assisból (Brazília) írja egy kedvesnővér:

Nagy örömmel vettem már több példányát a MPE-nek. Különleges érzés fog el, amikor olvasom. Mintha a drága magyar föld lány kenyere volna, vagy mint amikor gyermekkorunkban féltünk egyedül lenni és feltűnt édesapánk erős alakja . . . — 31 éve dolgozom már a brazil misszióban. Kb. 100 elhagyott fiugyermek él otthonunkban 2—17 évig, mindenféle színű és nemzetiségű. Gyermekinkkel együtt fohászokodom a Szűzanyához magyar földünkért és minden magyar testvéremért. Bocsánatot kérek a hibákért, hiszen 31 éve senkivel sem beszélek magyarul, csak a jó Istennel.

ADJ, URAM, HALLGATNI TUDÓ SZIVET

I.

1. A lelki élet és minden vallásos élet lényege az, hogy *megtaláljuk a személyes kapcsolatot Istennel*. Az emberek minden időben keresték ezt a kapcsolatot, így keletkeztek a különféle vallások. Jellemző, hogy a vallásos emberek főleg *látni* szerették volna Istent. Csak egy vallás volt az ókorban, a zsidó vallás, amelyik felfedezte, hogy *először hallgatni kell* Isten szavát, mert tisztátalan emberi szem nem láthatja meg őt. Isten csak a világ végén láthatja meg az ember, amikor már megtisztult minden bűnétől. Isten valóban szólt is a történelem folyamán, többször, többféle módon kijelentette akarát és kinyilatkoztatta magát. Az ószövetségben próféták, bölcsek által, az Újszövetségben pedig Fia és az apostolok által szól hozzánk. Isten szavát és üzenetét írásban találjuk meg összefoglalva. Ezt a könyvet Szentírásnak nevezzük. Isten szól tehát hozzánk ma is a Szentírásból a próféták, bölcsek, az apostolok, és Jézus Krisztus szavain keresztül.

2. A Szentírás állandóan visszatérő figyelmeztetése ez: Halljad az Úr szavát, Halljátok egék és nyisd ki füled föld, mert az Úr beszél. Jézus is ezekkel a szavakkal kezdte tanítását: „Halljátok csak! — és így fejezte be szavait: Akinek füle van, hallja meg“ (Márk 4, 3, 9). Tehát az Újszövetségben is *első és legfontosabb tennivalónk: meghallgatni Isten igéjét*. Arról nem beszél a Szentírás, hogy miként nézett ki Jézus, de azt hangsúlyozza, hogy mit mondott és mit tett, azt kell mindenkinek meghallgatni. A Tábor hegyén, Jézus színéváltozását szemlélő apostolok is azt a figyelmeztetést kapták: „Ez az én szeretett Fiam, őt hallgassátok!“

Az Ó és Újszövetség tanítása szerint a hallgatás *nemcsak külső*, fülle való hallgatást jelent, *hanem belső* hallgatást is, amikor az ember megnyitja szívét, hitét, bizalmát és szeretetét Isten szavával szemben. Például az Apostolok cselekedeteiben azt olvassuk, hogy Szt. Pál hallgatói között Filippiben volt egy Lidia nevű istenfélő asszony. „Ennek az Úr megnyitotta szívét, hogy figyelemmel hallgassa Pál szavait“ (Act. 16, 14). Jézus a hegyi beszéd végén arra tanít minket, hogy csak az hallgatja igazán a tanítását, aki tettekre is váltja, engedelmeskedik neki.

3. Csakhogy a Szentírás tanúsága szerint az emberiség vallásos történetének drámája az, hogy *nem akarja hallgatni* Isten szavát. A próféták állandóan visszatérő panasza: „Szóltam, de nem hallgattátok“. Az emberek füle süket az Úr szavának meghallására, és szíve érzéketlen az isteni

üzenettel szemben. „Ti keménynyakuak, körülmételetlen szívűek és fülűek“, mondják a próféták a zsidóknak. Szt. István vértanú is ezt ismételte a főtanács előtt. Jézus pedig a következő szemrehányást tette kortársainak: „Miért nem értitek beszédemet? Azért, mert nem tudjátok meghallgatni szavaimat . . . Aki Istentől van, hallgat Isten igéire. Ti azért nem hallgattok rá, mert nem vagytok Istentől“ (Ján. 8. 43, 47).

Jézus kortársai ugyan külsőleg hallgatták Isten szavát, de nem értették, nem teljesítették, mert hiányzott belőlük a belső hallgatás, a hit, a bizalom, a szeretet, a készséges engedelmesség. Erre figyelmeztet minket Jézus a magvetőről szóló példabeszéddel.

4. *Ki tud segíteni* az emberiségnek ezen a végzetes gyengeségén, süket-ségén? Egyedül Isten. Ezt hirdették a próféták, ezért a segítségért imádkoztak az Ószövetség nagyjai. Ismerjük Salamon híres imáját, amelyet akkor mondott, amikor fiatalon Dávid utóda lett. Hatalmas áldozatot mutatott be Gabaon magaslatán, mert még nem volt templom. És az Úr azon az éjjelen így szólt álmában Salamonhoz. „Kérj, amit akarsz, hogy adjak neked.“ Mielőtt valaki válaszolna ilyen ajánlatra, jól meggondolja, hogy mi a legfontosabb kérnivalója. Ha nem ismernők a Szentírás állandóan ismétlődő tanítását, Salamon válasza meglepne minket. Ilyen nagyszerű és feltétel nélküli ajánlatra ő egyszerűen csak ezt mondja: *„Adj, Uram, a te szolgádnak hallgatni tudó szívét.“* Az eddig elmondottak alapján világos, hogy a hallgatni tudó szív a figyelmes, tanulékony, engedelmes lelkületet jelenti, amely szeretettel hallgatja a beszélő szavát. Ez az első és legfontosabb feladat, amelyet Istennel szemben teljesítenünk kell, ha bizalmas kapcsolatba akarunk vele lépni. Miként, ha meg akarjuk ismerni jóbarátunk titkait, arra nincs más mód, mint az, hogy szeretettel meghallgatjuk őt. Viszont, ha állandóan csak mi beszélünk, akkor sohasem fogjuk megismerni őt. Ezért a legfontosabb, a legelső kérdés, amelyet Istentől kérhetünk: *„Adj, Uram, hallgatni tudó szívét.“* Tetszett az Úrnak, hogy Salamon ezt kérte, és közölte vele: *„Mivelhogy ezt kérted tőlem, és nem kértél magadnak hosszú életet, sem gazdagságot, sem pedig ellenségeid lelkét, ime adok neked bölcs és értelmes szívét.“* A Szentírás szerint tehát a hallgatni tudó szív egyet ér a bölcseséggel. Erre van leginkább szüksége az embernek, és ezt az ajándékot adja nekünk Isten mindenekelett, ha kérjük. Ezt ígérte meg az Ószövetségben, amikor a próféták által megjövendölte, hogy a messiási időben a süketek hallani fognak.

5. Ez a jövendölés Jézus csodáiban teljesedett és azt jelképezték, hogy az emberek végre meghallják, megértik és megvalósítják Isten szavát. Erről a jelről ismerte fel a börtönben szenvedő keresztlelő János is Jézust, amikor hírül vitték neki, hogy a süketek hallanak, és a szegények hallgatják az evangélium hirdetését (Mt 11, 6). Ezért dicsérte Jézus a

boldogságos Szűz Máriát, mert ő szívébe véste mindazt, amit Jézusról hallott, vagy szent Fia mondott, és el-elgondolkozott rajtuk, és ő valóította meg legtökéletesebben azokat. Rá vonatkozik leginkább Jézus szava: „Ő boldogabb volt azért, mert hallgatta és megőrizte Isten igéjét“, mint azért, mert méhében hordozhatta az emberré lett Igét (Lk 11, 28). De nemcsak Mária igazi nagysága és boldogsága állt abban, hogy szeretettel hallgatta és megtartotta az Úr szavát, hanem mindazoké is, akik követik Mária példáját. Ezt olvashatjuk sz. Lukács evangéliumában: Akkor odajött Jézus anyja és testvérei, de a tömeg miatt nem juthattak hozzá. Jelentették neki: „Anyád és testvéreid kinn állnak és látni akarnak.“ Ő azonban így válaszolt: „Anyám és testvéreim azok, akik Isten igéjét hallgatják és teljesítik“ (Lk 8, 11). Így valósul meg a mi személyes kapcsolatunk Istennel. Nemcsak baráti, bizalmas viszonyba kerülünk vele, hanem testvéreivé válunk. Ennek azonban első feltétele: a hallgatni tudó szív.

II.

1. Azt kérdezhetjük ezek után, hogy *mikor és hogyan hallhatjuk meg Isten szavát?* Mint mondtam, Isten szavát őrzi számunkra a *Szentírás*. De ne gondoljuk, hogy elég csupán a *Szentírás* olvasása ahhoz, hogy meghalljuk Isten szavát. Jézus ugyanis nem könyvet írt, hanem élőszóval hirdette tanítását és tanúkra bízta igéjét. Az Őszövétségben önmagát kinyilatkoztató Isten szintén nem könyvet írt, hanem élő emberekre bízta üzenetét, hogy adják tovább nemzedékről nemzedékre. Ezért a *Szentírást* nem magunkra hagyatva kell olvasnunk, hanem eleven tanúk közösségében. Nem úgy kell olvasnunk a Bibliát, mint valami holt betűt, amelyet egyéni magyarázatunk kelt életre. Csak az *Egyházban* van jelen Krisztus, és csak az *Egyházban*, az ő magyarázata, igehirdetése által lesz az *Írás* Isten eleven szava, amely által ma is szól hozzánk.

2. Egészen sajátos módon valósul meg ez a *szentmisében*. Mert a *szentmisére* összegyűlt hívek seregét Isten hívta össze, hogy mindeneke előtt az Ő szavát hallják meg és ezután táplálkozzanak az Ő kenyérével. Ezért a zsinat most világosan meghatározta, hogy a *szentmise* két részből áll. Az első rész az Ige liturgiája, amikor Isten szavát hallgatjuk, a második az eucharisztia liturgiája, amikor áldozatot mutatunk be Istennek és mennyei kenyérral táplálkozunk. A zsinat sürgeti, hogy a hívek ne legyenek a misén olyanok, mint az idegenek, vagy csendes nézők, hanem hallgassák az Igét és járuljanak az Úr asztalához. Az eddig elmondottak alapján világos, hogy milyennek kell lenni az igehallgatásnak.

3. A *szentmise* előtti *elmélkedésnek* erre kell minket előkészíteni, hogy kialakuljon bennünk a hallgatni tudó szív, ezért kell könyörögnünk.

Reggeli elmélkedésünk tehát nem lehet csupán valami racionalista, elméleti megfontolás, mert akkor még szárazabb lesz a lelkünk és még szegényebb az imádság végén, mint az elején. De nem elmélkedő imádság az sem, ha valami érzelmes képzelődésbe, ábrándozásba kezdünk, mert az is terméketlen és csak elszórakoztat minket. Talán sok mindenre gondolunk, amikor imádságba kezdünk, csak arra nem, hogy hallgassunk Isten közelében. A hallgatás elsősorban nem a nyelv fegyvelmezését jelenti, hanem a fülét és a szívét. Nem úgy kell kezdeni az imádságot, az elmélkedést, hogy beszélni kezdünk az Istenhez, hanem úgy, hogy *először csöndet teremtünk magunkban*, készséget, hallgatásra kész szívet. Isten válasza erre gyakran az, hogy csendben biztosít minket arról, hogy jelen van, velünk van. Tehát a csönd, amelyről azért gondoskodtunk, hogy Istent hallgassuk, egyben az Ő válasza. A csend nem azt jelenti, hogy ürességbe, semmittevésbe esünk, hanem hogy együtt vagyunk Istennel. A figyelmes, készséges hallgatással megtanuljuk egész személyiségünk átadását Istennek. Ahogy a zsolttáros mondja: „Megnyitottad szódra fülemet, akkor mondtam: Íme itt vagyok, hogy teljesítem akaratodat, én Istenem“ (Ps. 40, 8). Az imádságot kezdő lélek alapmagatartását fejezi ki az a mondat, amelyet az öreg Héli tanított a kis Sámuelnek: Szólj Uram, mert hallgat a te szolgád. Mi hisszük, tudjuk, hogy Isten közvetlen kapcsolatba akar velünk lépni. Ezért figyelünk, hallgatunk Isten minden hívására, a Lélek minden ihletésére. A Bölcsesség könyve szerint az Isteni Ige csak akkor jelenti ki magát, ha mély csend borít be mindent körülöttünk. „Midőn mély csend borult mindenre, akkor jött a te igéd Uram az égből, királyi székedből.“ A karácsonyi liturgia ezt a szöveget az Ige látható megtestesülésére alkalmazza, mi alkalmazhatjuk az Ige láthatatlan világba jövetelére, amikor a hívő lélekkel közli magát.

4. *Az imádkozó csönd kezdete az, hogy hisszük Isten közelségét*, hiszszük, hogy Ő megelőz minket a figyelmével, ahogy a zsolttáros mondja: „A szó még nincs ajkamon, és Te Uram már tudsz mindent. Már régóta ismered gondolataim. Ismersz engem teljesen, ha ülök, vagy állok, járok, vagy fekszem, te tudsz mindent“ (Ps. 138, 1—4). Az a tudat, hogy Isten is hallgat minket, megért minket, vár minket, arra ösztönöz, hogy mi is kitérjük szívünket, fülünket az Ő szavának meghallgatására. Például belépek a kápolnába, szívem tele keserűséggel valamelyik társammal szemben, aki megbántott, vagy aggódom valakinek az egészségéért, akit szeretek, vagy örülök egy jól sikerült összejövetelnek. Az én Mennyei Atyám tudja mindezt, és Ő szeretne legelsőnek beszélni velem erről. Vagy elmélkedni akarok az Evangélium egyik szakaszáról; néhány percig nem nyitom ki a könyvet, és arra gondolok, hogy Jézus ismeri annak minden szavát, ő maga az evangélium. Ebben a csöndben, amelyet magamban és magam körül teremték, Krisztus ma nekem mondhatja: Boldogok a szegények, boldogok a békeségesek, boldogok a tisztaszívűek . . . Ha így

kezdjük az imádságot, akkor Isten nem lesz néma tanúja annak a monolognak, amelyet én önmagammal folytatok, és önmagamot hallgatom, hanem elkezdem hallgatni Istent.

5. *De mit tegyünk akkor, ha szórakoztató gondolatok zavarnak minket?* Természetesen nem arról van szó, ha mi keressük a szórakoztató gondolatokat, hanem arról, hogy a mi néhány perces csendünket hamarosan megzavarják a hivatlan vendégek. Ezek lehetnek hiábavalóságok, vagy rossz gondolatok. Ilyenkor alázkodjunk meg, mielőtt észrevesszük őket és szt. Gergely tanácsára üzzük el mint Ábrahám azokat a madarakat, amelyek folyton rácsaptak az áldozatra. Néha ezek a szórakoztató gondolatok mindennapi életünk emlékei, tervei. Ebben az esetben, ha újra meg újra zaklatnak, használjuk fel megjelenésüket arra, hogy azokat is belevesszük az imánkba és Isten előtt bemutatjuk őket.

III.

1. Ha minden törekvésünk kudarcot vall, és nem tudjuk ezt a csöndet magunkban napról napra biztosítani az imában, nem alakul ki bennünk a hallgatni tudó szív, és nem érezzük Isten közelségét, nem halljuk szavát, akkor gondoljunk a következőkre. Talán azért nem tapasztaljuk az isteni jószág közelségét az imádság, elmélkedés, szentmise közben, mert *belőlünk is hiányzik valami megértő jóindulat embertársainkkal szemben*. Jézus szava szerint ugyanis olyan fogadtatásban részesülünk Isten előtt, ahogy mi fogadjuk a embereket. A hallgatni tudó szív tehát nem csak az Istennel való személyes kapcsolathoz szükséges, hanem az emberekkel való kapcsolathoz is.

2. *Az emberek öntudatlanul is hallgatni tudó szívet várnak tőlünk*. A betegek, szegények, szenvedők sokkal inkább igénylik azt, hogy szeretettel meghallgassák őket, mint az orvosságot, vagy az anyagi segítséget. De még környezetünk is ezt kívánja tőlünk titokban. Mindegyikünknek meg van a maga feladata, keresztje és terhe, amelyet hordoznia kell, és szüksége van arra, hogy legyen a közelében egy szív, amely meghallgatja. Próbáljuk meg felajánlani testvéreinknek ezt a jóindulatú meghallgatást. „Viseljétek egymás terhét”, — buzdít minket Szt. Pál (Gal. 6, 2). Mi annyira gyengék vagyunk, hogy gyakran nem tudjuk viselni még a saját terhünket sem, hát még a másét. De mindig megtehetjük, hogy meghallgatjuk őt, szerető szívvel.

3. Nem bizalmaskodásról van szó, hanem *szeretettel teli csendről*, amellyel a szenvedő panaszát meghallgatjuk. Ez sokszor hatékonyabb, mint a vigasztaló szó. Ismerjük a Szentírásból Jób történetét. Amikor

meghallotta Jób három barátja, hogy milyen nagy csapás érte őt, elmentek hozzá és hét nap és hét éjjel szó nélkül ültek mellette, mert látták, hogy igen nagy a fájdalma, és hallgatták Jób panaszát. Ha megmaradtak volna továbbra is ebben a csendben, sokkal rokonszenvesebbek lennének előttünk. Sajnos, amikor Jób befejezte panaszát, akkor anélkül, hogy igyekeztek volna őt megérteni, kiárasztották rája saját tudományuk és tapasztalatuk áradatát, és oktatták, feddték Jóbót. És a könyvet olvasva nekünk is kedvünk volna Jóbbal együtt felkiáltani: „Terhemre való vigasztalók vagytok . . . véget értek-e már a széllébbélt beszédek? Bárcsak szépen hallgatnátok, akkor bölcs számba mennétek!” (Jób 13, 5 és 16, 2).

Az *apostolkodásban* is mennyire árt az a szenvedély, hogy hirdessük saját igazunkat, saját magunkat. Mit akarunk, hogy mások tegyenek a mi bölcseségünkkel? Nekik is megvannak a problémáik, és nem tudnak mit kezdeni azzal a sok tudománnyal, amellyel mi terheljük őket. A felebarátot tisztelettel kell megközelíteni, hallgatni tudó szívvel, amelyre csak a szeretet képesít minket. Ha így hallgatjuk őket, akkor képesek leszünk nekik megadni azt az igazságot, amelyre éppen szükségük van, és amit fel tudnak fogni és meg tudnak emészteni.

5. Végül egy utolsó megjegyzés. Salamon, amikor hallgatni tudó szívet kért, azért kérte, hogy *kormányozni tudja Isten népét*. A hallgatni tudó szív tehát a vezetők, szülők, nevelők, lelkipásztorok számára különösen fontos. Csak így tudják alattvalóikat, neveltjeiket, a rájuk bízottakat türelmesen végighallgatni és azzal a teljes önátadással fogadni, amely szükséges a kormányzáshoz. Csak akinek hallgatni tudó szíve van, az tudja megítélni, hogy mi jó és mi a rossz, akkor találja meg a legjobb megoldást a különféle helyzetekben.

Mivel tudjuk, hogy tetszett az Úrnak Salamon kérése, mi is imádkozhatjuk ezt gyakran: Adj Uram hallgatni tudó szívet — valahányszor imádkozni akarunk, lelkiolvasmányt kezdünk, szentbeszédet hallgatunk, vagy embertársainkkal érintkezünk. Ha pedig egyedül vagyunk, ez egyúttal jó röpima is, vele elnyerjük a legfontosabb kegyelmet: hogy mindig figyelmesek tudjunk lenni az isteni sugallatra, és megtaláljuk a személyes kapcsolatot Istennel.

Fogadjuk meg a zsolttáros figyelmeztetését: „Bár hallgatnátok ma az Ő szavára: Szíveteket meg ne keményítsétek“ (Zs. 94, 7).

Dr Máhig János

ÉLETUNK A NYILAS BÖRTONBEN

Mindszenty bíboros, akkori veszprémi püspök papjai, kispapjai letartóztatásának részletei közismertek.

Börtönéletünk néhány konkrét eseményét közlöm, amelyek élénken megvilágítják Mindszenty püspök egyéniségét és jellemét.

I. Mindszenty püspök a rendőrség fogságában

Mindszenty püspök 1944 november 27-től december 5-ig a veszprémi rendőrség foglya három papjával, szobájában állandó őrségi szolgálattal. A berendezés két ágy volt, két pap a padlón feküdt. Naponta áldozhattak. Az áldoztatás alatt az irodaigazgató latin nyelven közölte az áldoztató pappal a püspök rendelkezéseit. A rendőrök gondolván, hogy a szentáldozás szertartásaihoz tartozó részek, maguk is közben fejet hajtottak. Első nap Babits Endre kanonok áldoztatta a püspököket és papjait. Az utasítás így hangzott: „Elrendelem, hogy a Káptalan tiltakozzék letartóztatásom ellen, óket kövessék az esperesek, plébánosok és az egyházmegye összes papja.“

E rendelkezésével, — mint több ízben mondta e sorok írójának, — az volt a célja, hogy a nyilas kormányt lehetetlen helyzetbe hozza. Ha letartóztatja a tiltakozókat, országos, sőt világbotrányt okoz, amit aligha mer vállalni a kormány, következképp kénytelen lesz engedni az egyházmegye papsága és hívei követelésének. Rendelkezését nem hajtották végre, ami fáj a püspöknek. Kiszabadulása után azonban senkivel sem éreztette. Mikor azonban mint kinevezett esztergomi hercegprímás elbúcsúzott a központi papságtól, utolsó szavai így hangzottak: „Arra kérem az egyházmegye központi papságát, hogy a jövőben a Főpásztor és személye között ne tegyen különbséget.“

November 29-én a számonkérő nagybizottság kiküldöttje Balassa Bálint csendőrfőhadnagy jelent meg a püspöknél. A tárgyalás lefolyásáról idézem a püspök szavait: „Beszélgetés közben a főhadnagy úrtól értesültem, hogy a Nemzetvezető részére palotámban készítenek helyet, mire a következőket mondtam a főhadnagynak: Szálasi a veszprémi püspöki palotában? Régi magyar szokás, ha valaki vendégségbe akar menni, akkor azt bejelenti a házigazdának. Ha közvetlenül nem ismeri a házigazdát, akkor keres

egy harmadik személyt, akinek közvetítésével lép érintkezésbe a házigazdával, de sohasem a házigazda testén keresztül, amint ez most történik. A főhadnagy úr erre megkérdezte: Püspök ur nem tud erről? Folytattam: most hallom először a főhadnagy úrtól. Erre a főhadnagy: azonnal megyek Pestre és jelentem. Még az éjszaka folyamán visszajövök. Erre magam: Főhadnagy úr ne felejtse el, hogy Ön esküt tett a igazmondásra. De azt se felejtse el, hogy én Öntől esküjét még számon fogom kérni.“ Ez utóbbi szavakat határozott, kemény hangon mondta a püspök. A nyilas főhadnagyot esküjére, valamint igazmondási kötelezettségére figyelmezteti. Érezteti vele erkölcsi magasabbrendűségét, az erkölcsi törvények kötelező voltát, majd emberi érvvel folytatja: „Ne felejtse el, hogy én Öntől esküjét még számon fogom kérni.“ Ezzel egyben kifejezte, hogy a rendszert nem tartja hosszú életűnek, vagyis hogy túléli. A püspök határozott és kemény. Oktatja, figyelmezteti az Őt fogva tartó világi hatóságot.

Ugyancsak a rendőrség fogságában egy detektív durva hangon intézett a püspökhöz kérdéseket. A püspök válasza: Felügyelő úr, én Önnel szóba sem állok. Erre más detektív jött, aki barátságos modorban érdeklődött a textiliák ügyében. „Ez már más hang, — válaszolt a püspök, — írja amit diktálok.“ A szöveg közlésétől helyszüke miatt eltekintek.

II. Mindszenty József a veszprémi ügyészség fogházában

Mielőtt a veszprémi ügyészségen Mindszenty püspökkel együtt töltött időnről megemlékeznék, röviden vázolom a november 29. óta a veszprémi ügyészségi épületben letartóztatott papok és kispapok életét.

November 29.-én este a fogházór kíséretében szűk körlépcsőn mentünk le a földalatti második emeletre. Szomorú kép fogadott minket. A téglás, szűk folyosón kötelek voltak kihúzva, amelyeken az első emeleti utcai vagy betörő nők ruhái lógtak szárításra. A lelógó ruhák között bujdosva megkezdődött a cellaválasztás. A cellák mind egyformák voltak. Mind-egyikben négy rozoga ágy és egy bödön, amelyből szinte kibírhatatlan bűz terjengett. A rabok napközben nem mehettek ki a W. C.-re. Egy cellában négyen voltunk. Néhány cm nagyságú vasrácsos ablakunk volt. Asztal, szék ismeretlen fogalmak. A cellák tele voltak poloskákkal. Az ágyak rozoga állapotban, amiért is a nagyobb termetűek az első éjjelt a földön töltötték, mert leszakadt alattuk az ágy. Az egerek bőségben. Egyes szakemberek az első napokban egérfogással foglalkoztak. Egyik kispap belenyult reggel a kabátzsebébe, nagy kilátással húzta vissza a kezét, mert két egér tanyázott benne.

Egy híres kasszafúró fogolytársunk is volt, aki azonban egy emelettel felettünk lakott. Ha módját ejthette, lejött hozzánk, mert jól érezte magát közöttünk. Barátságát és szimpátiáját azzal bizonygatta, hogy kiszabadulásunk esetén kasszánkat garantáltan nem fenyegeti veszély.

A cellákban természetesen nem, hanem a folyosón volt egy kis vas-

kályha, amelyet körülültünk, ha hidegebb idő volt. Nekünk ugyanis nem kellett egész nap a cellában lennünk.

Eleinte nem engedélyezték a misézést. Napirendünk a következő volt: napi fél órai séta szigorú felügyelet mellett. A börtönudvart jártuk körül szó nélkül. Később megengedték, hogy a börtön földalatti folyosóján lévő kápolnában misézhesünk. Reggel 6-tól kezdve miséztünk. Szentmise után kezdődött az általános takarítás, amit felváltva végeztünk, de legtöbb esetben versenyeztünk a magas tisztség teljesítésében. A takarítás abból állott, hogy kinyitottuk a cella kis ablakát, mely 20—25 cm széles és 35—40 cm hosszú volt, kívülről gazdagon rácsozva. Azután megkezdtük a söprést, ágyak bevetését és a por letörlését.

Amikor püspök atyánk közénk jött, hamarosan minden megváltozott. Megérkezését hihetetlen megnyugvással vettük. Püspök atya jelenlétével kialakult rendes napirendünk. A szentmisék után komoly stúdiumok voltak. A teológusok folytatták tanulmányaikat. A tanárok a börtön folyosóján tartották előadásait. Naponta 3 órai előadás volt.

Ha engedélyt kaptunk favágásra és fűrészelésre, nagy örömmel fogadtuk. A breviáriumot közösen végeztük. Minden este lefekvés előtt közös ima, elmélkedés. Megszerveztük az örökös szentségimádást.

A püspök atya szentmiséjén mindenki résztvett. Naponta elénekeltük a „templom csendes mélyén“ kezdetű éneket, amelynek egyik sora „börtönében látja a szegény rabot . . .“.

Püspök atya mosolyogva nézett bennünket favágás, fűrészelés közben. Örömmel hallgatta magyar nótáinkat és közben boldogan mondta: „lám nem vesztek el a kedvüket“. Napjainkat imával kezdtük és szenteltük meg. Nyugodtságunk és kedélyességünk tehát érthető. A börtön a maga sötétségével, hidegségével és bezártságával nyomasztó lett volna, de mivel lelkünk Isten rabja volt, végtelen örömmel és boldogsággal árasztott el bennünket. Naponta közösen elvégeztük a rózsafüzért. Mindszenty püspök szinte megszakítás nélkül, egész nap imádkozott.

Püspök atyánk fő gondja papjainak és kispapjainak élete és jövője volt. Hányszor, de hányszor mondta: „csak az aggaszt, hogy ennyi papomnak és kispapomnak kikapcsolása nemcsak mennyiségileg, hanem minőségileg is igen nagy veszteséget jelent az egyházmegyének“.

Önmagával nem törődött, további sorsa sem érdekelte, de annál inkább kínozza papjainak és kispapjainak élete, amit a következő esemény is bizonyít.

Megjelenik az ügyvéd és jelenti: „Sajnos püspök atya szomorú hírt kell közölnöm. Püspök atyát elviszi a Gestapo.“ Rendben van, felelte. Még arcizma sem rándult. És papjaimat, kispapjaimat? — kérdezte a püspök. Válasz: „Sajnos azokat is.“ Erre a püspök megismételte: „sajnos azokat is“

és a következő pillanatban elvesztette eszméletét. Orvosért rohantak. Ez a hír leterítette a kemény, határozott Hóst.

Elveit semmiféle földi előnyért nem volt hajlandó feladni. Egyik alkalommal hozzánk csatlakozott a börtön udvarán és a következőket mondja: „Fiaim most ment el tőlem Moldoványi ügyvéd úr. Azzal az ajánlattal jött, hogy a főispán szabadon engedni papjaimat és kispapjaimat, engem pedig a sümegi püspöki palotába vitet, ahol a csendőrség házi őrizetben tart és onnan kormányozhatom az egyházmegyét. A feltétel az, hogy hirdettessem ki a templomokban, hogy a püspök önként távozott Sümegre. Erre azt kérdeztem az ügyvédtől: Mondja, Ügyvéd úr, kinek az ügyvédje, enyém-e, vagy pedig a Schiberné? — nyilas főispán, aki letartóztatott bennünket, — Mondja meg a főispánnak, hogy már is intézkedtem: amelyik pap ezt ki meri hirdetni a templomban, azonnali hatállyal fel van függesztve. Mondja meg neki, hogy a templom mindig az igazsághirdetés helye volt és az is marad. Valótlanságot nem engedek a templomban kihirdetni. A püspök pedig nem hagyja el híveit és székhelyét. Ilyen alkuba nem megyek bele.“

Milyen csodálatos jellemnagyság! Elveit semmiféle földi előnyért nem adja fel.

III. Mindszenty püspök a sopronkőhidai fegyházban

December 22.-én jött a parancs: azonnal összecsomagolni, mert elvisznek minket. Egyenkint felkísértek az utcán álló nagy autóbuszra. Mielőtt elindult volna az autóbusz, újból névsorolvasás volt. Útközben tudtuk meg, hogy az irány Sopronkőhida. Este 7-kor érkeztünk meg. Az autóbusz órákig állt az utcán, kiszállni nem volt szabad. Végre csfkos ruhás fegyencek szalmazsákokat vittek az állami elemi iskolába, majd egyenként bekísértek bennünket a kijelölt szalmazsákokhoz. Rövid időn belül megjelent a fegyház igazgatója és a következőket mondta: „Sajnálom, de az urakat nem fogadhatom be a fegyházba. Ez ugyanis az ország legszigorubb fegyháza, ahová csak elítélt bűnösöket és külön miniszteri rendelettel ideirányítottakat fogadhatok be.“

Ezt a veszprémi urak úgy látszik nem tudták. Majd Püspök atyánk megkérdezte a fegyház igazgatóját: nem lesz itt szék, pad, vagy, mosdótál? Majd szerzünk egy lavórt, hangzott a válasz. Köszönöm nem kérünk, felelte Püspök atya, csak van itt valahol egy vályu? Ha igen, akkor majd ott megmosakszunk. 27-en voltunk összezsufolva a kis iskola-teremben. Vasárnap lévén, a termet istentiszteleti célokra használta a falu. Sietve kitararitottunk, kivittük a szalmazsákokat. A nép egyre sűrűbben érkezett. Mikor látták a sok fogoly papot, hangos zokogásban törtek ki. A szentmise és protestáns istentisztelet után valóságos zarándoklat kezdődött. Kosarakban ennivalót hoztak. Volt, aki imáinkat kérte elhurcolt fiáért, férjéért. A falu nyugalma teljesen felborult és a hírek szerint a falu-

ban tartózkodó egyik minisztert leköpték a hívek. Ő azután követelte a kormánytól, hogy azonnal vitessenek át minket a fegyházba. December 24.-én délután kísérettel átmertünk. Két pap az utcán várt ránk és azt kérdezték Püspök atyától, hogy miben lehetnének segítségünkre, mert híveik mindenre készek. Püspök atya válasza az volt, hogy nem kérünk semmit. A nép sirva tódult velünk a fegyház kapujáig.

A fegyházban egy volt magtár helyiséget jelöltek ki számunkra. Kellemetlen büz terjengett a helyiségben. Mindenki elhelyezkedett szalmazsákja mellett. Egyszerre megjelent a fegyház igazgató két fegyencsel, kik egy ágyat hoztak. A püspökhöz fordult: „Kegyelmes uram hoztunk egy ágyat, melyet a két ember felszerel.“ Püspök atya megkérdezte: „Mondja kedves igazgató ur, mindenki kap ilyen ágyat?“ Sajnos csak a Püspök atya részére biztosíthatók, hangzott a válasz. Köszönöm, — mondotta a püspök, — kivételezést nem kérek és nem fogadok el, úgy leszek mint papjaim és kispapjaim.

Este egy 25 évre elítélt rab csupaszi karácsonyfát hozott, amely köré gyülekeztünk. Elénekeltek a „Mennyből az angyal“-t, azután Püspök atya beszédet tartott.

Egyedüli menedékünk és lelki élményünk az imádság volt. Közös rózsafüzér, közös breviárium, közös elmélkedés, közös esti ima. Püspök atya világlátás hiánya miatt reggel 7-kor kelt fel. Néhány perccel utána már szalmazsákján ült és elmélkedett. Pontosan fél nyolckor vette óráját, kabátját, mely a szalmazsákon hevert, — és ment misézni. Egyszer az egyik teológus így szólt hozzá: „Püspök atya tessék várni, lekefelem a kabátját.“ Püspök atya válasza: „Hagyd, fiam, megtiporták, akárcsak a gazdáját.“

A kivégzések napirenden voltak, minden nap kettő, három. A fegyház egyik hóhérijával, — kinek az akasztás volt a szenvedélye, — közös szobabéjázatunk volt. Nem egyszer mondta: „Remélem nemsokára az urak nyakkendőjét is megköthetem. Élvezettel húznám fel mindnyájukat.“

A mentési kísérletek az egész országban folytak. Eredmény mindössze annyi volt, hogy Sopronkőhidáról Sopronba, az Isteni Megváltó Leányainak zárdájába kerülünk.

IV. Mindszenty József a soproni apácák zárdájában

December 28.-án Krüger Aladár, a felsőház, elnökének, Papp Kálmán, akkori soproni prelátnak plébánosnak, valamint sok más protektorunknak közbenjárására parancsot kaptunk, hogy a soproni Isteni Megváltó leányainak zárdájába menjünk. Mikor már összecsomagoltunk és a fegyház udvarán vártuk az autóbust, egy 55 év körüli, szakállas nagybajszu fegyőr jött hozzánk és a következőket mondotta: „25 éve vagyok a fegy-

ház szolgálatában, de papokra még nem kellett vigyáznom. Most öregemben kellett ezt megtennem, nagy szégyenemre.“ Alig tudtuk megvisszatalni, mondván, hogy ő erről nem tehet, csak kötelességét teljesítette. Mi nem haragszunk, sőt hálásak vagyunk neki együttérzéséért.

Megjelent az autóbusz. Néhány percen belül megérkeztünk az Isteni Megváltó Leányainak zárdájába. A kapuban egy aszkéta arcú apáca várt ránk. Püspök atyánk jóságosan megkérdezte tőle: „Kedves nővér befogadnak ennyi papot?“ A nővér könnyes szemmel csókolta kezét a Püspök atyának és az ajtóra, majd szívére mutatott: „Kegyelmes Uram kapuink tárva, de szívünk még inkább.“

Ragyogó tiszta lépcsőkön mentünk fel a második emeletre. Mintha ebben is valami szimbólum lenne. A veszprémi börtönben a föld alatti második emeleten voltunk, itt pedig a föld feletti másodikon. Ott megvetettségben, itt megbecsülésben. Nagypéntek után husvét. Fehér párnás ágyakat látni ismét. Nem hittük, hogy ebben még részünk lesz. A börtönélet ugyanis igénytelenségre tanított bennünket. 26-an voltunk egy szobában. Püspök atyánk külön szobát kapott, aminek nagyon örültünk. Imaélete nem lesz már kirakatban. Nemcsak imádkozott helyettünk, hanem „dolores nostros ipse tulit . . . et vulnera nostra ipse portavit“, fájdalmainkat Ő viselte és sebeinket Ő hordozta.

Nagyon örültünk, hogy végre mindnyájan misézhattunk naponta. Szentmise, közös reggeli után teológiai előadások, majd vizsgák a Püspök atya elnökletével.

Napközben segítettünk a kedves nővéreknek a házimunkában. Lapátoltuk a havat a kertben, udvarban, háztetőn. Szenet hordtunk és fát vágunk.

Minden nap közös rózsafüzér, elmélkedés, esti ima. Püspök atya reggeli szentmiséje után legalább háromnegyed óráig elmélkedett a hideg kápolnában.

Különleges élmény volt a felszentelt papok első szentmiséje, melyen Püspök atya is résztvett. Az ujmise napján az ujmisés a püspök atya mellett ült az asztalnál és a püspök atya rövid beszédet tartott. Beszédeiben sohasem bocsájtkozott ismétlésekbe. Beszédei bátrak, határozottak voltak csendőreink jelenléte ellenére.

Február 22.-én jött egy vezérőrnagy és kihirdette szabadlábba való helyezésünket, a püspök atya kivételével. A hírt szomorúan fogadtuk. A püspök atyával akartunk maradni, de ő kifejtette, hogy az okosság és bölcsesség azt kívánja, hogy fogadjuk el. Az egyházmegyének szüksége van a börtönben és fegyházban megedzett papokra.

Következett a búcsúvacsora. Mintha az Utolsó Vacsora termében lettünk volna. Középen a Mester. A búcsúzó atya és az őt szerető fiainak szeretete töltötte be a termet. Vacsora után püspök atya kívánságára

kétszer is elénekeltük kedvelt karácsonyi énekünket: „Eljött a nap . . . stb.“ Alig maradt szem szárazon.

Megköszönte hűségünket, a példaadást, megköszönte imáinkat. Buzdított minket, éljünk hivatásunknak, szeressük szegény, szerencsétlen hazánkat és ne vonakodjunk feláldozni életünket Egyházunkért és magyar Hazánkért. A Szentbeszéd után mindannyiunkat külön megölelt.

Nehéz szívvel váltunk el. Csak fizikailag távoztunk, de lélekben Vele maradtunk.

Az oroszok bevonulása után kiszabadulván gyalog vonult vissza egyházmegyéjébe. A püspöki palotát oroszok szállták meg. Egyik kanonoki házban kapott szobát. Nem sajnálta kedves tárgyainak elvesztését. Csak a lelkeket kereste, elsősorban papjainak lelkét és hiveikét, akikért olyan sokat imádkozott. Papjai még forróbb szeretettel vették körül, mint azelőtt, hívei pedig még jobban csodálták és tisztelték. Börtönéletünk alatt közvetlen közletről ismertük meg püspök atyánkat. Szeretetünk, ragaszkodásunk napról napra fokozódott. Tökéletessége, szent élete, jóságos szíve és lelke, részvéte, rettenthetetlen bátorsága és elvhűsége minden nap új fényben ragyogott előttünk. Ezért bármelyik pillanatban készek voltunk akár a halálba is menni érte. Önmagára sohasem gondolt. Krisztus szívvel és lelkével élt. Emléke oltárként él tovább lelkünkben.

Afrikából, a loangói zárdából kaptuk a következő sorokat:

Ritkán előforduló eset, — de a zsinat szándéka, — hogy a kontemplációs zárdák is alapítsanak házat a missziós területen. A visitatio első fészket Loangóban, Pointe Noire püspöki székhelytől kb. 20 km-re rakta le. Nem kis büszkeségre éppen Loango 300 évvel ezelőtt már látott magyar misszionáriust, egy kapucinus atya személyében. 1648—1667-ig működött itt, mint első misszionárius. Halála után azonban nem igen akadt követője, s így Loango csupán 100 éve, hogy újból missziós terület lett. A Szentlélek Társulat működik jelenleg a zárdánk közvetlen közelében, 90 kisseminarista tanul az atyák vezetése alatt. Ez évben Krisztus király ünnepén szentelték diakonussá az első törzsbeli fiút.

Kérem szíveskedjenek ide Loangoba is küldeni lapjukat, és a Párizsban maradt magyar nővérek részére is, akik szintén igen szeretik és értékelik a MPE-t.

A KIRALYI DAL

Alapvető mondanivalók Gertrud von Le Fort műveiben

Isten az embert szeretetre szánta. Azért teremtette, hogy mint isteni létének hordozója, tulajdon életében vegyen részt. Ez az élet pedig a szintisza szeretet élete.

De az ember méltatlannak bizonyult Isten tervére. A bűn szörnyű titka, a „mysterium iniquitatis“ eltorzította, megroncsolta, olykor szinte felismerhetetlenné tette bennünk az Isten képmását.

Isten szeretete ekkor sem változott meg az ember iránt, csupán — emberi szóval kifejezve — átalakult. A teremtő Isten atyai jósága helyébe a megváltó Isten irgalmas jósága lépett. Ez az irgalom — a méltatlan teremtménye iránti lehajló, szánakozó, odaadó szeretet — készítette Őt szeretete legnagyobb bizonyására: egyszülött Fia feláldozására.

A megváltás elvben helyreállította az istenfiúság szeretetközösségét. De ezt minden embernek külön-külön kell elfogadnia, átélnie, magára alkalmaznia. Aránylag igen kevés keresztény teszi ezt meg úgy igazából. És még azok sem menekülnek meg, — a bűn óta egy ember sem menekülhet meg a külső és belső szenvedéstől, az embervolt korlátozottságának, töredékességének, nyomorúságának kínjaitól. Isten tehát továbbra sem szűnik meg irgalmas szeretettel szeretni az erre olyannyira rászoruló embert, — és az, aki igényt tart a keresztény névre, ezzel a szeretettel kell, hogy továbbszeresse Isten nevében embertársait. Minden lelkipásztori, minden apostoli és karitatív működésnek legszebb mottója az Ur Jézus mondata: „Szánom a sereget!“

Ez az irgalmas szeretet pedig nem elméletben és okoskodásban mutatkozik meg, hanem — az isteninek mintájára — tettben, odaadásban, áldozatban.

— Teológiai eszmefuttatásra készülünk? Vagy a II. Vatikáni Zsinat lelkületét és irányát kívánjuk fejtegetni?

Nem. Csupán annak a gazdag motívumvilágnak az alapakkordját ütötük meg, amely a 90 éves nagy katolikus író, Gertrud von Le Fort életművéből zeng felénk, a „szeretet — irgalom — áldozat“ hármashangzatot.

Jó három éve nem forgattam könyveit. Közben végbement a Zsinat, s vele megkezdődött a katolicizmus csodálatos, soha nem álmodott méretű belső reformja. A múltnak, elsősorban a közelmúltnak nem egy ragyogó neve visszavonhatatlanul történelemmé halványult, és szinte félünk

műveiket kézbevenni, annyira másfelé tolódtak ma a hangsúlyok. Le Fortnál éppen az ellenkezőjét lehet átélni. Szinte döbbenetes az a modernség, amellyel ezek a 20-as évek közepétől az 50-es évek végéig, egy élet második felében keletkezett írások meglepnek, egészen a kifejezésmódig menően!

Akarta vajon ezt? — Minden bizonnyal csak egyet akart: mélyen és egészen kereszténynek lenni, s erről a művészet lelkébe írt törvényével vallomást tenni. Példáján újra bebizonyul: csak ami örök, az a fiatal, az a korszerű, az a jövő útja! Ezen az úton tartozik ő el nem évülő nagy tanítóink közé, mert tekintetével a lényegig tudott hatolni, és meglátásait nemes művészetével lelketformáló élményekként éneklé belénk.

Szeretet

„A királyi dal kezdete a szeretet: ez a Király arájának imája.
A királyi dal vége a szeretet, az örök választottak koszorúja.“
(Himnuszok az Egyházhoz)

Nem véletlen, hogy Le Fort hősei szinte kivétel nélkül nőalakok. Több rejlik ebben, mint a nőíró természetes önismerete, több, mint a nemének hivatását mélységesen végigelmélkedő nőnek *illusztráló kedve* (l. „Az örök nő“ c. tanulmányát!). A „gyengéd nő tisztább lelkülete“, hogy Madáchcsal szóljunk, közvetlenebbül alkalmas a nagy érzelmek hordozására. Le Fort hősnői nagyon gyakran szerzetesnők: az istenszeretet eljegyzettjei, vagy édesanyák, menyasszonyok: a legnagyobb emberi szeretet, a legideálisabb szerelem hordozói. És hogyan tudnak szeretni, milyen cseppet sem elvont, hanem egész lényüket átjáró, formáló, sorsszerű, istenakarta szeretettel ezek az „erős asszonyok“! Hallgassuk csak, milyen színes gazdagsággal cseng a Veronikáék udvarán csobogó szökökút szavában már a szeretet preludiuma is: a *vágy*, az ágostoni „Magadnak teremtettél, Uram“ Le Fort-féle változata:

„ . . ahogy ez a finom, eleven víz mindig ugyanazt csobogta, éppen úgy éreztem én is lelkem mélyén minden kívánságom és vágyam egyetlen halk, de mégis leküzdhetetlenül erős szavát. Néha olyan szelíden és titokzatosan hangzott, mint valami nagy, boldogító bizonyosságnak a közelsége, néha gyötrelmesen, tompán, mint a reménytelenül elfojtott kívánság. Időnkint egészen tompa volt a fáradtságtól, mintha csak akarata ellenére törne fel, máskor pedig szinte megijesztett heveségével. Sohasem mondta meg a nevét. Ha pedig én említettem egy nevet, még a legszebbikre is, amelyet ki tudtam találni, nemmel felelt . . .“ (VK I. 6).

Ha aztán a szeretet rátalált arra, akit szeretnie kell, akkor a névtelen vágy helyébe a teljes *odaadás* ujjongó kitárulása lép: „Igy akkor néz az

ember, ha menthetetlenül áldozatul esik a szerelemnek“ (PU 32). „Minden, ami a tied, Isten előtt már az övé!“ (AK 86). Túlradó nagylelkűségében nem ismer határokat: „... nem volt-e minden igazán nagy szeretet mindig kész hiába adni? Nem, nem kellett bizonyosság és felelet“ (PU 63). „Drága Anyám, az istenszerlem nem tud védekezni, meghalni is tudnia kell, ha ez az Isten akarata“ (BNE 53).

Ez az odaadás készíti elő a szeretet harmadik, beteljesülő stádiumát, a belső *egyesülést*: „Úgy éreztem, mintha az egész világot ugyanaz a titok kapcsolná össze, mint Enziot és engem, de a titok már nem úgy hangzott: minden ami az enyém, az övé, — hanem: nem vagyunk különállók, mi vagyunk a Szeretet!“ (AK 144). „Ha valaki közel áll hozzánk, akkor nemcsak róla, hanem minden reá vonatkozó dologról is különös tudomást szerzünk. Akkoriban olyan voltam, mint egy kis óra, amely mindent jelzett, ami Enzio szívében rejlett“, — vallja a jellemző módon „Tükröcské“-nek becézett Veronika (VK I. 80). És áttérése előtt közvetlenül: „Hogy mit is imádkozzam, nem tudtam, különben semmit sem tudtam. Csak annyit tudtam, hogy szeretettel kell felelnem arra a nagy, mindenható és boldogító szeretetre . . . Közben olyasvalamire akadtam, ami nagyon közel áll az imához. Ez tulajdonképpen lelkem karjainak a kitérése volt, s közelebből nem tudom megmagyarázni. Különösen este és reggel gyakoroltam lelkemnek ezt a kitérését, miközben a városban lévő sok oltárra gondoltam“ (Uo. 142, 150).

Szemünkre vethetné valaki, hogy válogatás nélkül idézzük az istenszeretet és emberi szeretet szenvedélyes vallomásait. Tudatosan tesszük, az író szellemében. Állásfoglalása e tekintetben egészen világos: „Az egész örökkévalóságon át csak egy szeretet létezik, az égből származik akkor is, ha e világ földinek nevezi — Isten úgy fogadja, mintha neki magának ajánlottuk volna“ (PU 48). „A szeretet Istentől származik és Istenhez vezet vissza. A földi szeretet is lényegében mennyei — a kegyelemnek egyik formája, szentély, az Örök Szeretet képmása“ (AK 135).

De a szeretetnek ez a lényegében istenadta érzelme, a belénk oltott isteni szikra a bűn által megzavart egyensúlyú lélekben minden, csak nem problémátlan. Betöltheti a lelket a földi lény iránti szeretet úgy, hogy nem marad benne közvetlen hely az Isten számára: fogható szimbolummal érezteti ezt a „Plus ultra“ régensnőjének alakja, aki a meghalt férje emlékére emelendő kápolnába az oltár helyébe annak síremlékét szánja. Lehet az, akit szeretünk más meggyőződésű, közönséges, bűnös, mint Veronika mellett Enzio, Claudia Procula mellett Pilátus; lehet emberileg elérhetetlen, mint Arabellának a császár, Dianának Galilei, lehet, hogy Isten törvénye választ el tőle a házasság szentségében, mint Enzio apját Veronika nagyanyjától (Jellemző azonban, hogy a „szerelmi háromszög“ szokásos problematikáját Le Fort egyetlen egyszer sem alkalmazza!)

Mindegy: az igazi, a nagy szeretet akkor is tágít, nemesít, egyesülésre szomjazik és ki is küzdi ezt valami titokzatos módon, ha másképp nem: önmaga odadobásával a szeretett lényért. És végső soron mindig Isten útját készíti a lélekben. Legmerészebb szimboluma ennek az imént említett Arabella (PU), aki egyenesen azért megy apácának, hogy az imádott császárt még egyszer láthassa — és azzal végzi, hogy szerzetesi élete tudatosan vállalt áldozat lesz annak uralkodásáért. — Ez a szeretet nem kér, nem igényel semmit, „nem keresi a magátét“, csak önnön boldogságában sugárzik: „A szeretet nem állapotváltást jelent és nem érzi a gyönyört. A szeretet nem is a gyermekáldásért szeret. Hanem sugárként tör be egy másik világból, hogy megdicsőítse a mienket, és erre a sugárzásra akarom én rábízni magam földi utamon“ (PU 32).

Dehát nem látja-e Gertrud v. Le Fort, hogy így szeretni csak a nagy, a nemes, az előkelő lelkeknek adatott? Nem látja-e, hogyan nyüzsgenek ezek mellett az életben a „Monsieur Jeanette“-féle szédelő házasságtörők, az Enzio-fajta érzi hatalomvágyók, a Budoc-féle (A tenger ítélete) sötét bosszúállók? Hogyne látná! „De hiszen éppen ezzel a méltatlan ember iránti szeretettel vallom meg Krisztust!“ — mondja Veronika gyóntatójának: majd még világosabban átéli: „Istentől való eltávolodása miatt sohasem válhatsz meg tőle, hiszen Isten sem szakad el a tőle távollevőktől, hanem éppen ezeket kereste és szerette Krisztusban — éppen ezeket!“ És itt értünk Gertrud von Le Fort mondanivalójának lényegéhez. Azt az egyetlen örök állítja bele a földi világba és történéseibe, az élet válságaiba, amely csakugyan képes, egyedül képes minden problémánkat megoldani: a szeretet erejét. Mivel pedig a problémák keservesek és sötétek, — ki ne látná! — azért a szeretet sem lehet jámbor prédikáció vagy tehetetlen olvadozás, hanem az Irás szavával „erős, mint a halál“, sőt Le Fort szavával: olyan, amely „keresztülment a halálon, hogy éljen“ (AK 325). Tehát nem hogy kevésbé, hanem annál jobban kell szeretnünk a méltatlant — Isten is így szerette, ez az egyedüli mód, hogy közreműködhessünk megváltásában!

Ebből a világnézetből élükre állított, drámai helyzetek és tüzes szenvedélyek festése következnek. Az is következik, — nincs modern író, aki prózában a léleknek és kegyelemnek ilyen félelmetes drámáit tudná elénk állítani. Csakhogy Le Fort — nő, a legfinomabbak, legdiszkrétebbek közül való. Az a „fátyol“, amelyet nemének szimbolumaként lát és tisztel, az ő művein is valahogyan mindig ott lebeg. Segítségére siet itt a történelem, amelynek szeretetét és ismeretét még gyermekkorából hozza magával. És ez kettős segítség: egyrészt távlatot, tompított fényt áraszt témára és hangra anélkül, hogy a problémák hatásságukból és aktualitásukból valamit is veszítenének. Másrészt a történelem bő választékban kínálja a nagy hősokeket: pápákat, hadvezéreket, uralkodókat, szenteket . . . Le Fort hősei majd mindig arisztokraták, de nem a társadalmi helyzet és rang,

hanem a lélek, a jellem értelmében; az előző csak jelképe az utóbbinak, vagy figyelmeztető, hogy emez kialakulhasson.

Nem szeretném, ha félreértenének: nem azt akarom mondani, hogy itt holmi moralizáló „irányregényekkel“ állunk szemben, hogy az író a történelemben „keres anyagot“ mondanivalói testbe öltöztetéséhez. A művek olvasása félreérthetetlenül mutatja, hogy éppen az ellenkezőjéről van szó: egy mélyen katolikus lélek tanulmányozza a történelmet, és áthatja természetfölötti felfogásával. Gertrud von Le Fort neve mellé önkéntelenül egy másik nagy név kívánczodik ide: a nemrég elhunyt jeles francia egyháztörténész és íróé, Daniel-Ropsé.

De nézzük közelebbről: milyen alakot ölt, milyen eszközökkel él ez a szeretet, Istennek a sötét és bűnös világba börtönzött szikrája?

Irgalom

Gertrud von Le Fort Graham Greene-ről írt remek kis tanulmányában nagyon jellemzően „szörnyűséges elgondolásnak“ (ungeheuerliche Konzeption) nevezi, hogy a „The Heart of the Matter“ hőst a részvét sodorja bűnbe: házasságtörésbe, és arra biztat, hogy „bízvást lázadjunk fel“ ez ellen a felfogása ellen. Nos, Le Fort nézete szerint a *részvét* távolról sem bűnalkalom, hanem a szeretet legtermészetesebb s egyben legistenibb mozdulata minden olyan esetben, amikor magánál szerencsétlenebbel találkozik. A részvét ejti hatalmába a száműzött breton lányt, Anne de Vitre-t, a tehetetlenül szenvedő csecsemő trónörökös előtt, akit neki kellene — bosszúállásul népének meggyilkolt hercegéért — „halálba énekelnie“! és részvétéért saját életével fizet (A tenger itélete).

De a részvét nem szokott pusztán negatívumnál maradni. Ahogy a vágy kibontakozása az odaadás, úgy részvét kivirágzása az *irgalom*: a tetterős könyörület. Anna Elisabeth kivezeti a halálra üldözött fiatal ellenséges katonát a veszélyes mocsarak között, — pedig férje a svéd háborúban esett el, és saját népe kiközösítéssel sújtja tettéért (A kitaszított). Megbocsájtani, fenntartás nélkül, még a megbocsájtthatatlant is — ebben hasonlít legjobban az ember az isteni szeretethez! (AK 323). — De legszerencsétlenebb ember a földön és legjobban rászorul az irgalomra: a bűnös. Tudják ezt a „Consolata“-testvérület tagjai, akik, miután sorralátogatták a véreskezű páduai zsarnok, Ansedio áldozatait, végül magához a szorongatott zsarnokhoz mennek el: „Micsoda könyörületet érzünk irántad, te szegények legszegényebbike, hisz ezerszer nyomorultabb vagy, mint azok az ezrek, akiket nyomorulttá tettél! És mégis szánd el szívedet a halálra, szegény Ansedio testvér!“ (La Consolata 34). Ezek az egyszerű laikus testvérek a pápai legátus tanítóivá lesznek, mert az ő cselekedetük áll legközelebb az irgalmas Krisztushoz. Ahhoz a Krisztushoz, akit Le Fort

úgy ábrázol Pilátus előtt, hogy nem lehet a vonásait fölismerni, mert a szánakozás, az irgalom emberfölötti kifejezése, amint bírásra néz, szinte elnyel benne minden emberit...

De hát hogyan lehet a bűnösre szánalommal, szeretettel nézni? Megfelelt erre már Krisztus: „Mert nem tudják, mit cselekszenek.“ És Le Fort két helyen is kifejezetten visszatér erre az isteni kijelentésre, hogy kihúzza a talajt minden ellenvetésünk lába alól. Az egyik a megrendítő párbeszéd Pilátus felesége és egy fiatal keresztény pap között. Az asszony (igazán csak egy nőírónak juthat eszébe ez a csodálatosan finom ötlet!) azért könyörög, nem lehetne-e az ura nevét kihagyni a Credóból:

Hiszen Urunk Őrá is gondolt, mikor így imádkozott: Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek...

— Csakhogy a te urad tudta, mit cselekszik — te magad mondtad meg neki.

— De nem értett meg engem, — esedezett amaz, — nem ismerte föl a bevádoltban Isten könyörületét, hogy is ismerhette volna, — hisz az ő világában nincs könyörület!

— Azt mindenesetre tudta, hogy egy ártatlant szolgált ki a halálnak, — tartott ki a pap.

— Szegény asszony, nem vigasztalhatlak meg: férjed elítéltetett, mert elítélte az Urat — és te nem vagy igazhitű, ha perbeszálsz Isten igazságosságával. Engedd, hogy tanítsunk a hitre, és meg fogod érteni.

Az asszony hallgatott egy darabig, közben szelíd arca lassanként hajlíthatatlan kifejezést öltött. Végre halkan és ünnepélyesen megszólalt: — Isten veletek, én nem Isten igazságosságát kerestem itt, hanem Krisztus könyörületét — azt, ami nem e világból való — az egészen-mást, — de ti éppolyan kevésbé ismeritek ezt föl, mint ahogy az uram nem ismerte meg, — nemcsak ő vétkes egyedül az Úr halálában, hanem ti is — és ebben a pillanatban megint halálra adjátok őt, mert kiszolgáltattjátok Isten irgalmát!“ (PF 38—39).

És Claudia Procula visszahúzódik a keresztényektől, pedig szívét már meghódította Krisztus tanítása: de elriasztja az emberi keménység. Egészen addig, míg a keresztényüldözés idején be nem látja: ő is ítéletet mondott magában ezekről az emberekről, mint azok az uráról, mint Pilátus Krisztusról... pedig hát az ítélet egyedül Istené.

A másik ilyen helyen fölséges iróniával maga a nagyszerű apácafőnöknő száll szembe Krisztus szavával: de hiszen azok, akik most őket üldözik, rágalmazzák, meg vannak keresztelve, egész életükben láthatták maguk előtt a kolostor jámborságát, élvezték jótéteményeit: hogye tudnák, mit tesznek! Vakok, ha nem látják mindezt! Mire a kolostor lelkiatyja: hát persze, hogy vakok! Soha legkisebb sugara sem hatolt lelkükbe Krisztus misztériumának az ő Egyházában, az Ővéiben... szegény szánandó emberek! (BNE).

És itt egy sajtáságos, finom és jellemző vonást mutat Gertrud von Le Fort művészete. Nagyon mély szentírási forrásokból ered ez, hiszen az

Újszövetség állandó tanítása, hogy Isten a világ szegényeit, megvetettjeit választja ki a bölcsekkel és „igazakkal“ szemben, „hogy aki dicsekszik, az Ūrban dicsekedjék“. Le Fort is csodálatos párhuzamba szokta állítani egymás mellé a gazdag, színes, nagyarányú egyéniségeket és a visszavonult, alázatos, együgyű, de teljesen Istenre hagyatkozott lelkeket. Ilyen a Veronika kendőjé-ben a nagyszerű római arcélű nagymama és a kis házvezetőnő; ilyen a „Barby nővér elragadtatása“-ban az „apát nagyasszony“ és a szemlélődésbe süllyedt kis Barby; ilyen a két kármelita apáca: a mindenáron tökéletes odaadást és vértanúságot szomjazó Marie de l’Incarnation és a „gyáva kis nyúl“, Blanche, az „utolsó a vérpardon“. Az utóbbiak által mondja ki mindig Isten a lelkeknek és időknek szánt nagy szavait, viszi végbe nagy tetteit. És az előbbieket? Nagyszerű, a legteltesebben rokonszenves emberi egyéniségek, született vezetők: csak éppen ez az egy hiányos bennük: a részvét, a lehajolni-tudás, a megértőképeség a másfajta ember és az út iránt. „Mintegy Krisztus halálfélelme árnyékozta be heroizmusának útját, de ő nem vette észre“ (UV 59). És ezzel nem ritkán jóvátehetetlen rombolást okoznak a rájuk bízott lelkekben. A „jóvátehetetlen“ szó persze csak lélektanilag értendő, mert a dolgok kegyelmi rendjében Isten a maga céljaira használja az alapján jószándékú cselekedeteket. Nekik maguknak azonban sok keserves tapasztalat, nem ritkán teljes belső összetörés árán kell megtanulniok: „Nem, ami emberi, az önmagában még kevés!“ — és: „Akkora a te könyörületességed, hogy egy szegény, gyöngeséget leküzdeni nem képes lelkét követni tud e gyöngeség mélyére is, hogy ott egyesülhessen a Te szeretetteddel?“ (UV 86, 46).

Még ennél is nagyobb titok: magának kéri résztvevő szeretetünket, hogy meglágyítsa szívünket, megerősítse ingadozó erőnket. „Tudnál-e szomorú is lenni velem?“ — szólongatja egy titkos hang az Isten megismerésének első boldogságába belerészegült Veronikát. „Az Ūr nem menti ki őt elhagyatottságából — érzi meg a kápolnában a vak zsidó lány —, hanem ő maga is itt van vele együtt elhagyatva“ (GP 203). És nem Gertrud von Le Fort alkalmazta-e az Oltáriszentségre ezt a megrendítő kifejezést: „a védtelen Isten“?!

A szenvedő Krisztus és a szenvedő embertestvér így végül is valami titokzatos, mélyen bibliai egységben kínálkozik föl irgalmas szeretetünknek. Csodálatos szimboluma ennek, amikor az imént említett apácafőnöknő ott áll az Istentől való elhagyottság misztikus kínjaiban vergődő Barby nővér előtt, és egyre úgy rémlik neki: ezt az arcot, ezt a kifejezést már látta valahol, — mintha nagyon tisztelte és szerette volna, mintha szívéhez szorította volna képét — de hol lehetett, mikor lehetett? . . . Oly mélyre temették szívében a szenvedő Krisztus misztériumát a kormányzás és küzdelem évei, hogy csak akkor ismeri föl, amikor kézzelfoghatóan áll ott előtte a nővér utolsó perceiben a szétdúlt cellában: „Igy feküdt ott, lábánál a széttört feszület, mintegy még halálában is elhagyottan Istenének

képétől, és mégis elhagyatottságában magának ennek az istenképnek a képmása — az isteni elhagyatottság képe“ (BNE 83).

Igy jut el a részvét, ez az önmagában még természetes erény, az egyesülés csúcására az egyik irányban: *közösségvállalás* Istennel az ártatlanul szenvedőben, amint Isten is közösséget vállalt velünk ártatlan szenvedésével. A másik irány ennek a fordítottja: a bűnnel szembekerülő és azt irgalmába fogadó szeretet átvállalja a bűnt. Mint Pilátus felesége „magára vette férje bűnét, semmiképpen sem tudatosan vagy akarati elhatározással, hanem egyszerűen szeretetének kiadásaként, amely szétfeszítette eddigi határait“. És később, abban a felejthetetlen jelenetben, amikor a végső nagy döntés előtt szánakozóan átkarolja férje nyakát: „Vétek és szeretet egymásra talált (PF 18, 51). A kármelita nővér, Luise, amikor volt királyi kegyenc-társa, az immár éppúgy eltaszított, kétségbeesett Montespan asszony lelkéért küzd, már tudatosan felismeri: „Amint megvan a megváltás mindent összekötő titka, úgy van a bűnnek is mindent összekötő titka... Van közösség bűnösök és igazak között — mert egyáltalában nincsenek igazak...“ (UT 39). Innen már csak egy lépés a csúcs: „Ha egy lélek nem tud többé hinni az isteni irgalomban, akkor az embernek kell képviselnie számára az isteni irgalmat. De ehhez arra is készen kell lennie, hogy idegen vétket viseljen a másikkal“ (Uo. 38). Így aztán nem nehéz megszívlelni azt, amit az „Utunk az éjen át“, a náci idők élményeinek ez a döbbenetes összefoglalása sűrít össze végső, diadalmas tanulságként: „A keresztény szeretet ezt jelenti: ismerni az ember egész kérdésségét és aljasságát — és mégis szeretni őt.“

Az imént leírt egész utat egyetlen alakba tömöríti „Az állhatatosság tornya“ c. novella fiatal hősnének belső fejlődése. Beauvau hercege, a Voltaire társaságában forgolódo szabadgondolkodó, meglátogatja az Aigues-Mortes erődjében fogvatartott hugenotta nőket. A látvány úgy megrendíti, hogy azonnali szabadonbocsátásukat rendeli el. De ezért a rendelkezésért valakinek helyt kell állnia — és drámai fordulatok során odajutunk, hogy az élvezetvágyó társasági ember mint önkéntes áldozat börtönözteti be magát a toronyba a foglyok kezeseként. Hogy pedig lélekben hová jutott, azt imádságának szavai árulják el:

„Add meg nekem a kegyelmet, hogy atyáim Egyházában megvalljam beléd vetett hitemet, amelyet ők (a hugenották) adtak vissza szívemnek, és éppen mint ennek az Egyháznak tagja szeretettel és tisztelettel legyek az üldözöttek iránt... Engedd, hogy készségesen vegyem magamra, ha kétségbevonják igazhitűségemet, hogy ezzel vezekelhessenek az üldözöttek ellen elkövetett, emberi mértékkel mérve levezekelhetetlen bűnökért. Bánom ezeket a bűnököt fivéreim és nővéreim helyett, akiktől ma még megtagadtattam ennek a bánatnak a kegyelme. És minden elszakadt keresztény végső kiengesztelődését és egyesülését a Te végtelen szereteted bizonyosságába ajánlom“ (AT 61).

Aldozat

A „hármashangzat“ dominánsa, az irgalmas szeretet igazi beteljesedése: az áldozat. Amikor már nem csupán szóban és érzelemben, hanem tetteiben és odaadásban vállaljuk a szeretet közösségét a rászorulóval — és ez nem megy másképp, mint szenvedés, önküresítés, saját biztonságunk, boldogságunk, sőt életünk odadobása árán. De „mit tud a keresztények többsége — azokra gondolok, akik mindig csak a saját üdvösségük megszerzésén fáradoztak — annak a szívnek a kínjairól, amely egy szeretett ember poklán kényszerül lángragyúlni? Mit tudnak a sors szakadékos tájairól, ahol a jámbor lelkek minden biztonsága kérdésessé válik, szinte visszájára fordul és ellentétére változik?“ . . . (AK 286). Gertrud von Le Fort alakjai tudják, — nem is tudják: szívükbe van írva az önmagát áldozatul hozó szeretet isteni törvénye. A kicsi Heini, ez a satnya, elmaradt „háborús gyerek“ is saját élete feláldozásával óvja meg édesanyját méltatlan második házasságától és egyben áldozatával visszaadja elvesztett hitét (Az ártatlanok). Claudia Procula kétszer is hiába akarja megmenteni férjét az ártatlannak elítélésétől, — előbb nagypénteken, majd a keresztényüldözés idején, — de az életét oda tudja adni érte: önként megy az üldözöttekkel a vadállatok elé, hogy kiengesztelje annak igazságtalanságát, akit szeret. De a „szakadékos tájak“ egész döbbenetes mélysége az írónő legnagyobb regényében, *Az angyalok koszorújában* tárul fel. Veronika, már-már megszakadó szívvel, vállalja a külső elszakadást az Egyháztól, a szentségektől, hogy elvigye Istentől messze szakadt szerelmesének a maga szerelmén át az Övét, elvigye azt a szentséget — a házasságét — „amelyet a hitetlen is megkaphat, az egyedülit, az utolsót!“ Ekkora hitnek és szeretetnek végül is győzedelmeskednie kell, — de micsoda áron! . . . Az érzékeny lélek keresztülmegy a „sötét éjszaka“, a lelki haldoklás minden fázisán s kis híja, a fizikai halálán is.

És aki egyedül Istennek szentelte életét? . . . A kis Blanche, ez a gyengeidegzetű, születésétől fogva a félelemnek eljegyzett gyermek, aki „nem akar hűtlen lenni“ a kegyelemhez, micsoda borzalmak között jut el élete egyetlen nagy pillanatáig, amikor félelem nélkül tör fel ajkán az ének . . . a vérpadon! És ott van az írónő másik nagy remekműve, „Barby nővér elragadtatása“, amelynek lélegzetállító tárgya éppen ez a „fordított misztika“, boldog elragadtatások helyett a vigasztalan sötétség és elhagyatottság. „A boldogságos istenszerelemben a lélek magasra emelkedik, mint királynő a koldusok fölé; de a haldokló istenszerelemben megint leszáll a koldusokhoz és az Istentől elhagyottság kelyhét issza velük. Hiszen az édes Krisztus is kiitta ezt a kelyhet“ (56—57).

Nagy kivételek ezek? Nem: nagy ideálok! Az írónő — aki tudvalevőleg tíz évvel ezelőtt teológiai díszdoktori címet kapott az Egyház teljes elismerésének jeléül — szerény, de határozott mondatokban rajzolja elénk

az áldozatos szeretet magatartását, mint az igazi keresztény élet útját, mint az Egyház számára egyedül kívánatos utat. Szavai szinte a II. Vaticanium dekrétumainak egyes mondatait juttatják eszünkbe! „Tökéletes szeretetközösséget kellene ma vállalni a hitetlenekkel, akkor ők is részesednének a mi kegyelmeinkben.“ „Ne hagyja el sötétségében, ne hagyja el semmi körülmények között! Ossa meg vele tudatosan sötétségét, akkor majd öntudatlanul részese lesz az Ő világoosságának. Mert ha Ön, aki szereti Istent, vele marad, akkor Isten szeretete marad vele — istenszeretetével legyen az utolsó kapcsolata Istennel!“ (AK 132, 287). „Krisztus nem erőszakkal győzi le a kereszt ellen való harcot, hanem a kereszttel győz ellene, s a hitszakadás keresztjét a hitszakadás keresztjén győzi le. Ő csak titokzatos szeretetével kíván győzni. Ez az, amit az Egyház vall és hirdet... ez az ő titokzatos ellenállása a szakadás és lázadás minden hatalma ellen, ez felettük a diadal, az egyetlen, amit Krisztus menyasszonya arat, még ha századok hosszában vár is erre a diadalra“ (MM 211). „A keresztény mindig vesztett állást foglal el, és ez egészen rendben is van így: vesztett állást elfoglalni annyit tesz, mint ott állni, ahol Krisztus is állt itt a földön. Csak akkor kezd a dolog veszedelmes lenni, ha a keresztény ember a világ zászlaját ragadja meg, hogy megmentse magát (AT 38). „Nem tartja lehetségesnek Eminenciád — ez a kérdés a Galilei-pör egyik vezető egyéniségéhez van intézve a nagy revelációkat jellemző hímtelen fönséggel —, hogy a hit sorsát egészen egyszerűen Istenre kellene hagynunk — akkor is, ha a világ veszedelmei elnyeléssel fenyegetik?“ (MK 58—9).

A megzavart harmonia

És ha az ember — hiszen szabadakarataánál fogva megteheti — nem-et mond a szeretet fönséges hivatására és hitvallására? „Sokan megteszik ezt, csak a forma különbözik. A világ ellenállása Krisztus szeretetével szemben nagy és igen messzire nyúlik. Fokozatai sokfélék, lényege mindig ugyanaz. Mindig az a bizonyos titokzatos „nem“ a teljes odaadás ellen“ (VK II. 177—8). Egészen részletesen látjuk az ilyen szerencsétlen lélek sorsát Gertrud von Le Fort talán legmélyebb pszichológiával megrajzolt alakjában: Edelgartében. És a végkövetkeztetés: „Az ember lelkét csak Isten irgalma köti a mindenséghez, és amint elszabadítja ettől magát, nem lehet többé felismerni.“ „Ez tulajdonképpen ítélet, amelyben maga az ember mondja ki magára a kárhozatot“ (VK II. 296). Tehát az ember, aki Istentől függetlenül, Isten ellen fordulva akarja kifejleszteni önmagát, menthetetlenül elveszíti magát, rabja lesz szenvedélyeinek, fékezetlen akarataának (mint Enzio az Angyalok koszorújában), rabja végső soron a „hatalmak“-nak, a mysterium iniquitatis, a gonoszság sötét titkának.

Ezt a titokzatos nem-et tudja fölfedni az író mű mélyrelátó tekintete egyéni sors és történelem hányattatásai között. Henrik császár írja: „Ez a harc nem az investitúra miatt folyt, hanem az innessé és a túlsó világból való hatalomért, most főképp a földiért, a maga legmélyebb valóságában azonban minden lélekért, mert ime: valamennyien ellenállunk Krisztusnak!” (GP 158). S ugyanez modern változatban, az atomkísérletekben segédkezni induló fiatal orvos ajkán: „Félünk, mert mindenütt a legvégső határokhoz jutottunk, és ha megint Istenhez találánk, akkor már nem tudánk őt többé oksági törvényeinkbe beleszorítani — akkor olyan Isten lenne, akinek csakugyan valami mondanivalója van. De egyelőre még nem tartunk ennyire, használjuk ki hát a szabadságunkat!” (MK 86).

És ez még nem a legvégső szörnyűség. Mert annak a titokzatos sorsközösségnek folytán, amellyel a megtestesült Isten a mi sorsunkat az Övéhez kapcsolta, a keresztnek ellenszegülő ember nemcsak saját magát teszi tönkre, hanem Krisztus és az Egyház szenvedéseit is megteret. Ezer változatban ez a mélyseges mondanivalója „A gettóból jött pápa” c. regénynek. „A hatalom az enyém s az órák már út: holnap pápa leszek. S attól kezdve nem lesz több ártatlan áldozat a földön. — Jó. És mit kezd majd a keresztben Ártatlanul Feláldozottal? (225). A dicsekvő nem más, mint Pierleone kardinális, akiből skizmatikus pápa lesz... A hitszakadás idején mondja egy fiatal jezsuita: „Nem akartam, hogy az Egyház szenvedjen — és a legnagyobb fájdalmat okoztam az Egyháznak! Minden erőszak, amelyet a vallás visszaállítására használnak fel, a hit ellen fordul... Nem lehet a világ fegyvereivel harcolni Krisztusért, mert aki a világ fegyvereivel harcol, az a világot harcol és a világot csak úgy lehet legyőzni, ha legyőzzük a világot” (MM 210).

De ennek az ellenállásnak, a harmonia megzavarásának olykor nem is a sötét szembeszegülés az oka, csak... a tudatlanság. Semmi kétség, magának az író műnek az élménye tör elő Veronika kijelentésében: „Egyik legfájdalmasabb és legbámulusabb tapasztalatom, ami még a világban rám várt, ez volt: nagyon széles köröknek a leghalványabb sejtelmük sincs a katolikus hit tanításainak igazi mélységeiről!” (AK 134). Gertrud von Le Fort nem tehet magának szemrehányást e tekintetben: hiánytalanul elmondta azt, amiről ebben a kis tanulmányban éppen hogy csak izelítőt adhattunk, mindazt, amit Isten hitünk mélységeiről tudnia adott. Elmondta a keresztény felelősségtudat aggó szeretével, a művészet szívigható beszédével.

„És a csillagzatok fölismerik majd bennem dicsőítő fényük, és az idők fölismerik bennem örökkévaló részük, és a lelkek fölismerik bennem istenségük.

És Isten megismeri bennem szeretetét.” (Himnuszok az Egyházhhoz)

A gyakrabban idézett munkák rövidítései:

- AK = Az angyalok koszorúja (Der Kranz der Engel, 1946)
AT = Az állhatatosság tornya (Der Turm der Beständigkeit, 1957)
BNE = Barby nővér elragadtatása (Die Abberufung der Jungfrau von Barby, 1940)
GP = A gettóból jött pápa. Ijjas A. ford. (Der Papst aus dem Ghetto, 1930)
MK = A mennyország kapujában (Am Tor des Himmels, 1954)
MM = Magdeburgi menyegző. Ijjas Antal ford. (Die Magdeburgische Hochzeit, 1938)
PF = Pilátus felesége (Die Frau des Pilatus, 1955)
PU = Plus ultra (1953)
UT = Utolsó találkozás (Die letzte Begegnung)
UV = Utolsó a vérpadon. Sándor István ford. (Die letzte am Schafott, 1931)
VK = Veronika kendője. F. Réty Margit ford. (Das Schweistuch der Veronika, 1928)

Orsolyita nővér írja Dique-ből:

Nem tudom, kinek a jóvoltából jutott el címem Klagenfurt-ba a MPE Szerkesztőségéhez, de igen hálás vagyok, mert a 22. számtól rendszeresen kapom az értékes magyar lelki-táplálékot. Már 12 éve dolgozom a Provánsz kopár hegyei között, mint egyedüli magyar a társulatban, sőt az egész városban, így minden magyar betű dupla örömet okoz. Talán jövő nyáron személyesen is eljuthatok Ausztriába, hogy köszönetet mondjak az elszórt magyarok iránt tanúsított jóságért és gondoskodásért. Addig is imáimba foglalom a jötevőimmé vált lelki írókat.

Sr. Horváth Ottilia OSV

Michiganból írja egy kedvesnővér:

November 19-én megérkezett a MPE 36—37. száma, amit hálás szívvel köszönök. Külön örömet okozott melléklete az „Általános Miseimák“. Igen bánt, hogy nem tudok fizetni érte. Kérem a jó Istent, adjon gazdag támogatókat. Mellékelek egy dollárt, amit egy amerikai hölgytől kaptam.

JUBILEUMI ÉV AZ ÉLŐ HIT JEGYÉBEN

Az apostolfejedelmek dicső vértanúságának időpontjáról a tudománynak eddig csak annyit sikerült megállapítania, hogy az a Nero-féle egyházüldözésben, Kr. u. 64—68 között, tehát mintegy 1900 évvel ezelőtt történt. Valóban méltó, hogy ezt az eseményt az egész Egyház megünnepelje, legcélszerűbben az általánosan elfogadott időpont alapján. Ezért a Szentatya „apostoli buzdító iratában“ meghirdette a jubileumi esztendő, amely 1967. jún. 29-től 1968. jún. 29-ig tart. Neve: a hit esztendeje, célja: megfelelő ünnepségek által a manapság nagy néprétegekben elhalványuló, sőt haladó hitnek a fölébresztése és megerősítése.

Természetes, mondja a pápa, hogy elsősorban Rómának kell a nagy esemény 1900 éves évfordulóját megünnepelnie, hiszen Róma talaja itta be az apostolfejedelmek véré, Róma vette át közvetlenül küldetésüket és állt annak szolgálatában évszázadokon keresztül. Ez a küldetés azonban nem csupán egy helyi egyháznak szólt, hanem az egész Egyháznak is, mert hiszen Pétert az egész Egyház fejévé, Pált pedig a nemzetek apostolává tette az Úr. Ezért szólítja fel a pápa a világegyház püspökeit, papjait és híveit a közös ünnepre. A meghívás azonban szól az összes keresztény testvéreknek is, akik nincsenek velünk tökéletes hitbeli egységben. Örömmel gondol arra, hogy a keleti egyházak „az apostolok koryphaios-ait“, vagyis élénállóit, vezetőit szertartásaikban tisztelik és tiszteletüket híveikben ébren tartják. Az apostoliság eszméje él a Rómától elszakadt nyugati egyházakban és egyházi közösségekben is. Adja Isten, hogy ez az eszme ebben a jubileumi évben még jobban megerősödjék és belekerüljön a köztudatba.

Mikor a pápa ezt a jubileumi évet meghirdeti, nem annyira adni, mint inkább kérni szeretne valamit. „Egyenkint kérünk benneteket, Testvéreink és Gyermkeink, hogy Péter és Pál vértanúságának emléké, úgy ünnepeljétek, hogy igazán és őszintén megvalljátok azt a hitet, amelyet ők szavukkal hirdettek és vérükkel megpecsételtek: azt a hitet, amelyet az általuk alapított egyházközségek hívő lélekkel átvettek, amelyet az általuk megalapozott római katolikus Egyház mindig híven őrzött és tekintélyével kifejtett. Legyen a ti hitvallástok végérvényes, nyilvános, szabad és tudatos, alázatos és készséges, fakadjon kinek-kinek a szív mélyéből, legyen egyöntetű és hassa át azt az Egyház iránt való gyermeki szeretet.“

Mi az apostolfejedelmek szerepe és jelentősége hitünk megalapozásában? Péternek maga a mennyei Atya nyilatkoztatta ki, hogy Jézus Isten Fia és Messiás, hogy Ő a mi üdvösségünk és Ő áll hitünk középpontjában. Péterre alapította Krisztus az Ő Egyházát. Mikor az eucharisztikus beszéd után Őt sokan elhagyták, az apostoli testület nevében Péter vallotta meg, hogy Krisztus az élő Isten fia. Neki ígérte meg Krisztus, hogy imádkozni fog érte, hogy meg ne inogjon a hite és azt a feladatot bízta rá, hogy erősítse meg a hitben testvéreit. Pünkösöd napján Péter bátor hitvallásával lépett az Egyház a nyilvánosság elé.

Pálnak köszöni az Egyház azt az alapvető tanítást, hogy a hit megigazulásunknak, üdvösségünknek és Istennel való természetfölötti összeköttetésünknek a gyökere. Neki köszöni az Egyház Krisztus titkának mélyebb megértését, a hit mivoltának első kifejtését; ő mutatta ki, hogy szükségszerű összefüggés van a megingathatatlan hit és az Egyház épületének szilárd alapja közt, hogy az egyházi közösség nem választható el az egyházi hierarchiától.

Reméli a pápa, hogy ez a jubileumi év hatalmasan fel fogja lendíteni és meg fogja újítani a hitet, amely nélkül lehetetlen tetszeni Istennek. Ez a mai korban roppant fontos, mert a világ mindinkább arrafelé hajlik, hogy elfeledje és megtagadja Istent. A vallásos élet hanyatlásával meginog az emberiség szellemi és erkölcsi alapja és lassankint elveszti lelki egyensúlyát. Ahol nincs Isten, ott — amint azt szt. Ágoston írta *De civ. Dei* 8, 4 — hiányzik minden dolog végső értelme, hiányzik az emberi értelmet megvilágító fény, hiányzik a feltétlenül szükséges, biztos erkölcsi norma.

És itt a Szentatya gondterhelt lelkéből panaszszavak törnek elő: hogy éppen most, amikor az emberek közt a vallás iránti érzék amúgy is fokozatosan csökken, néhol a szentírásmagyarázatban és a dogmatikus (tételes) teológiában új nézetek merülnek fel, amelyek merész és el nem fogadható bölcseleti elméleteken alapszanak. Nemcsak hogy kétségbe vonják és elferdítik az Egyháztól hivatalosan tanított igazságok igazi értelmét, hanem azzal az ürüggyel, hogy a vallásos gondolkodást korunk gondolkodásmódjához akarják idomítani, nem törődnek az egyházi tanítóhivatal irányításával és a teológiai kutatást téves hisztoricizmus felé terelik, megfosztják a szentírás bizonyosságát annak szent és történeti jellegétől és Isten népét hamis zsinatutáni magatartásba sodorják. Ez a lelkület figyelmen kívül hagyja, hogy a zsinat tanításai és törvényei az Egyház tanállományával és fegyelmi gondolatvilágával elválaszthatatlan kapcsolatban állnak. Aláássák az Egyház iránt való gyermeki hűség szellemét és azzal ámitják a híveket, hogy a kereszteny hitnek új értelmezést adnak, ami így persze csak önkényes és hiú dolog lehet. Mi marad meg hitigazságainkból, vagy a hit isteni erényéből, ha az ilyen, az egyházi hivatal tekintélyének alá nem vetett kísérletek túlsúlyba jutnak?

Ebben a szomorú helyzetben az apostolfejedelmek vértanúságának jubileuma alkalmat nyújt arra, hogy hitünket helyes irányba tereljük és megszilárdítsuk, ezen kívül pedig a zsinat tanításának tanulmányozására ösztönöz és utat mutat azoknak a teológusoknak, akik az egyházi tanítóhivatal irányítása mellett új kifejezési formákat keresnek a hitigazságok számára. Alkalmat ad az Egyház összes gyermekeinek, hogy értelmük és akaratuk teljes hozzájárulásával igent mondjanak Krisztusnak és az Ő evangéliumának, hogy kövessék az apostolfejedelmek példáját olyan élettel, amely a hitből táplálkozik és hogy maguk is fáradozzanak a nagy keresztény egység létrehozásán.

A hit ezen esztendejének gyakorlati részét illetőleg hármat vár el a pápa: 1) hogy egy meghatározott napon minden templomban legyen egyszerű, de méltó és hatásos ünnepség, amikor a papság és a hívek együtt az apostoli hitvallás közös elmondása által is megvallják hitüket és kinyilvánítják törhetetlen hűségüket szent hitünkhöz; 2) hogy tartsanak előadásokat és szentbeszédet a hitágazatokról; 3) hogy a szentíráskutatók és a teológiai szakemberek legyenek az egyházi tanítóhivatalnak a segítségére az igaz hit védelmében; óvják azt minden tévedéstől, amely a hitigazságok még homályos pontjainak felderítésével, a helyes, érthető fogalmak és bizonyítékok keresésével kapcsolatban felmerülhet. Ezen a téren úgy tündököljön ismét az Egyház és Péter Széke, mint a hit egységének örököse és őrzője.

Magyar Arnold OFM

FATIMA ÉS A MAGYARSÁG

Az idén ünnepeljük a fatimai üzenet 50 éves jubileumát. Talán nem lesz érdektelen, ha ez alkalommal megvizsgáljuk, mi is a fatimai üzenet lényege és milyen kapcsolatok fűznek bennünket magyarokat a fatimai üzenethez és a fatimai kegyhelyhez.

A fatimai üzenet lényege

Hogy mi történt a kis portugál helységben, Fatimában 50 évvel ezelőtt, az többé-kevésbé mindenki előtt ismeretes. 1917 május 13-tól okt. 13-ig a Szűzanya hatszor megjelenik 3 kis pásztorgyermeknek. A jelenések során a gyermekek több üzenet és „titok” letéteményesei lesznek, amelyek nemcsak az ő életükre és sorsukra vonatkoznak, hanem az egész emberiség jövőjére vonatkozólag is fontos jelentőséggel bírnak.

Minket azonban most elsősorban nem a fatimai események részletei érdekelnek, hanem az üzenetek mibenléte és lényege, mert csak így érthetjük meg azok jelentőségét ránk nézve, nemzeti és egyéni vonatkozásban egyaránt.

A fatimai üzenet lényegét a portugál püspöki kar fejté ki a jubileumra kiadott pásztorlevélben (1966 június 29). E szerint az üzenet lényegét e két szóban foglalhatjuk össze: *imádság és engesztelés*.

E két szó egy egész keresztény életprogramot foglal magában, amely lényegében nem más, mint a Evangéliumnak és az Egyháznak az imáról és engesztelésről szóló tanítása.

Az *imádság* az üzenet első része. Majdnem mindegyik jelenésben az imára hívja fel Miasszonyunk a gyermekeket: „Imádkozzatok, hozzatok áldozatokat a bűnösökért. Sokan elkárhoznak, mert nincs aki értük imádkozzon és áldozatot hozzon. A nép imádkozzon; mondja a rózsafüzért, hogy a háborúnak vége legyen, hogy a lelkek el ne kárhozzanak, hogy a békét elnyerjék.“

Az *imádság* és a kegyelmi élet között szoros összefüggés áll fenn. Ez magyarázza meg azt, hogy fatimai Miasszonyunk oly sokszor megismétli felszólítását az *imádságra*. Mert az a lélek, amely kitartóan imádkozik, ha nincs még a kegyelem állapotában, minden bizonnyal a hozzá vezető úton jár.

A különféle imaformák között különösképpen a *rózsafüzért* ajánlja fatimai Miasszonyunk. A rózsafüzér egyesíti magában a szóbeli és elmélkedő imát s így mindig a keresztény tökéletesség egyik fontos gyakorlata volt. A zsinat sem kicsinyelte le ennek az imának a fontosságát. Az Egyházzal szóló nyilatkozatban (67. pont) egyenesen felszólítja a hívőket, hogy „becsüljék nagyra azokat a jámbor szokásokat és gyakorlatokat, amelyeket a századok folyamán a tanító Egyház a Boldogságos Szűz tiszteletére oly melegen ajánlott“. Már pedig a rózsafüzért legalább 44 pápa ajánlotta több, mint 200 hivatalos iratban. Köztük elég VI. Pál „Mense Maio“ című tavalyi körlevelére utalni, amelyben az egész világ püspökeit felszólítja: „ahol csak tehetik, szorgalmazzák a rózsafüzér gyakori imádkozását, mert ez az ima oly kedves a Szentszűz előtt és oly sokszor ajánlották a pápák; ezzel a hívek igen könnyen és hathatósan teljesíthetik az Isteni Mester parancsát: „Kérjétek és megadatik nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitnak nektek.“

Ez egyike a legszebb dícséreteknek, amely a rózsafüzérről elhangzott, mert „nagyon könnyűnek és hathatósnak“ nevezi ezt s ezzel a fatimai üzenet korszerűsége és jelentősége mellett is tanuskodik.

Az *engesztelés*, vagy vezeklés a fatimai üzenet másik fontos része. Ez a látnokok szerint tulajdonképpen az őszinte bűnbánatot és életünk megjavítását jelenti.

Igy pl. az utolsó jelenés napján, okt. 13-án Lucia így felelt a feltett kérdésekre: „Nos mit mondott Miasszonyunk?“ „Azt mondta, hogy javuljunk meg, imádkozzuk a rózsafüzért és kérjünk bocsánatot bűneinkért . . . Azt mondta, hogy imádkozzuk a rózsafüzért és javuljunk meg.“

Hogy mennyire egyezik ez az üzenet az Evangélium és az Egyház tanításával, az mindenki előtt világos. Hiszen Keresztelő Sz. János is azt követelte hallgatóitól a Jordán partján, hogy tartsanak bűnbánatot, javuljanak meg, mert közeledik az Isten Országá (Mt 3, 2). Ugyanezt szorgalmazta Krisztus Urunk is a hegyi beszéd elején (Mt 4, 17).

Ez a bűnbánati szellem, életünk megjavítása, talán a leglényegesebb a fatimai üzenetben, mert olyan gyakran visszatér benne. Feltűnő, mennyire kifejezésre jut az üzenetben, hogy a bűn és a háború között szoros összefüggés van s az igazi tartós békét csak bűnbánattal, az Istenhez való visszatéréssel érheti el az emberiség: „Az emberek ne bántsák meg Istent bűneikkel . . .“ „A háború vége felé jár: de ha nem hagynak fel Isten megbántásával, akkor egy másik, még rosszabb háború fog jönni.“ Tehát a háború nemcsak az emberek egymásközi megnevelésének a gyümölcse, hanem elsősorban a bűnnek, vagyis az ember Isten-megnevelésének a következménye. A béke útja tehát a bűnbánat, az Istenhez való visszatérés.

Ebben a tekintetben is el kell ismernünk a fatimai üzenet nagy korszerűségét, hiszen a zsinat is ezt a lelki megújulást, reformot szorgalmazza. Ez az igazi „aggiornamento“, amelyet a zsinat sürget, mert ehhez nem elég a keresztény élet merő külsőségeiben való megreformálása, hanem bensőséges, teljes életjavulás, megújulás szükséges hozzá.

Ez a lelki megújulás szükségszerűen az eucharisztikus szellemben, a gyakori szentáldozásban fog megnyilvánulni, amely a fatimai üzenet egyik legértékesebb gyümölcse a lelkekben. Ezt célozza a havi engesztelő szentáldozás is, amelyet fatimai Miasszonyunk kért Szepőlőtelen Szíve tiszteletére.

Joggal elmondhatjuk a fatimai jubileum alkalmából kiadott pásztorlevéllel: „Senki sem vonzza annyira a lelkeket, mint a boldogságos Szűz. Ő Isten nagy misszionáriusa. Viszi az Evangélium örömhírét azoknak, akik eddig még nem hallották, s Isten irgalmasságának karjaiba vezeti még a legmegátalkodottabb bűnösöket is.“

A fatimai üzenet és a magyarság

Hogy a magyarság hogyan értelmezte a fatimai üzenetet és mit tett annak gyakorlati megvalósításáért az elmúlt 50 év folyamán, erre igyekszünk válaszolni a következőkben.

1) Mindszenty bíboros volt a nemzet útmutatója és tanítója a fatimai üzenet helyes értelmezésében és gyakorlásában. Hercegprímási székfoglaló beszédében (1945 okt. 7) mintegy programjává tűzi ki ennek a máriás lelkületnek a sugárzását, amikor így szólítja fel a nemzetet (Mindsz. Okm. I. 49):

„Legyünk most az imádság nemzete! Ha újból megtanulunk imádkozni, lesz honnét erőt és bizalmat meríteni. Én is a milliók imahadjáratában és édesanyám mostantól még szorosabbra fogott rózsafüzérében bízom. Ne veszítsétek el bizalmatokat! (Zsid 10, 35). Tartsuk meg a mi reményiségünk rendíthetetlen vallását (Zsid 10, 23). Így lesz erőnk a reánk váró küzdelemre.“

Ez a program mindjobban érlelődik benne s hamarosan egy konkrét, lendületes mozgalmat indít útjára: az engesztelés, a vezeklés, az ima mozgalmát a fatimai üzenet szellemében. 1946. jan. 20-án elmondott beszédében Szent Margit engesztelő példáját állítja a nemzet elé:

„Nem ok nélkül hoztam magammal Veszprémből a magyar Sion ormára címeremben Szent Margit képét! . . . Nagy inségben lévén . . . mindenk szemei szegeződjenek drága gyöngyünkre, hogy az engesztelés nagy műve, mint fölséges, tisztító folyam hömpölyögjön végig a magyar népen és magyar földön és ennek ereje meghallgattatásra találva, felülhaladjon vér- és könny- és minden hullámot.“ (I. 118.)

„A hit és ima veretlen. Bűnbánó, vezeklő, megtisztuló Magyarország, Pannonia Sacra, jöjj és váltsd meg a bűnös Magyarországot.“ (I. 119.)

Ugyanazon év februárjában már külön pásztorlevélben fejt ki a nemzeti engesztelő mozgalom mibenlétét és eszközeit. Csak egy-két mondatot emelünk ki belőle, amelyekben leginkább visszhangzik a fatimai üzenet lényege (I. 119—126):

„Az engesztelésnek ott van a helye és akkor van ideje, ahol és amikor elárad a bűn és jelentkezik, megmutatkozik velejárója, a haragvó Isten büntetése.“

„Helye és ideje van ma körünkben az engesztelésnek? Soha inkább, mint napjainkban; semminek annyira, mint az engesztelésnek.“

„Hívunk benneteket, egyéneket, családokat, házakat, községeket, városokat, plébániákat a fegyverszüneti határon innen és túl a nagy magyar engesztelő mozgalomba. Emberi erő már nem elég, hogy felkeljünk és éljünk: hasztalan az ember iparkodása, ha nem járul hozzá Isten áldása . . . Jézus és Mária szívébe helyezzük minden reményünket, tőle kérjük és várjuk üdvünket.“

„A bold. Szűz Mária, a nagy, hathatós engesztelő, együtt szenvedő miérettünk, a fájdalmak férfianak fájdalmas Anyja. Mily felemelő, hogy mi is a Bűnösök Szószólójával és Menedékével engesztelünk. Mindent Máriával, Máriában, és Mária által.“

„Az engesztelés közösségi eszközei (többek között): Első szombaton, Fatima szellemében, szentmise, rózsafüzérrel és szentáldozással . . .“

„Nem új egyesület ez, hanem mozgalom, de méginkább élet. A vezeklés és engesztelés szelleme átlengi egyéni, családi és közösségi életünket . . . A papság a havi rekollekciókba vigye bele az engesztelést.“

„Amikor Sodoma és Gomorra városokban eláradt a vér bűne, az Úr kész lett volna irgalmazni, ha elegendő igaz ember akadt volna bennük. De mivel nem talált, elkövetkezett a pusztulás. Ma is nem kevésbé azon fordul meg sorsunk, lesz-e elegendő engesztelőnk és vezeklőnk, aki közreműködik a bajok leküzdésében és hazánk sorsának jobbrafordulásában. Ha közönyösekké maradunk, felelősek leszünk az elkárhozó lelkekért, népünk további pusztulásáért. E szerint lelkek, Egyház és haza sorsa van a kezünkben. Ha mi testünket — az Apostol szerint — élő, szent és Istennek tetsző áldozatul adjuk (Rom 12, 1), az áldozat fenntartja, megállítja Isten sújtó kezét, mint Ábrahámét az angyal. Mi, az engesztelők, leszünk a Getszemáni kert vigasztaló angyalai.“

„Azok, akik ebben a műben résztvesznek, a legszebb egyházas érületről, a leghatékonyabb hazaszeretetről tesznek tanúbizonyságot. Dicsőséges emlékeztető XI. Pius pápa meghagyta, hogy az engesztelés művét erősebben és ünnepélyesebben végezze az egész katolikus világ. XII Pius pápa szüntelen sürgette az engesztelést.“

1946 karácsonyán újabb pásztorlevélben fordul a nemzethez, amelyben a „ködbevesző“ békeremények felé csüggedten tekintő magyaroknak megjelöli a kibontakozás feltételeit. Részletesen szól benne a fatimai jelenségekről és tanulságaikról s figyelmeztet az imádság és engesztelés fontosságára. Kiragadjuk belőle következő szavait (II. 256—260):

„Hiába várunk békét, hiába várjuk a borúfellegek távoztát, hazánk sorsának jobbrafordulását . . . Amíg a bűnös Magyarország fölé nem magasodik imádkozó-bűnbánó arccal — minden más helyett — az Isten felé forduló, a természetfelettihez visszatérő, a lelkiileg megújuló Magyarország, addig hagyjunk fel ezekkel a reményekkel.“

„Ha már a földi remények megint így elhervadtak, a békét ott kell keresnünk a Béke Fejedelménél és a Béke Királynőjénél. Mi, hívők vegyük kezünkbe a béke szent ügyét, hogy ostromoljuk meg az eget milliók és milliók alázatos, állhatatos imádságával s imádsággal egészen átítatott életével.“

„Most más időknek kell jönniük az egész nemzet életében. Hívjuk csak vissza ide annyi hiábavaló próbálkozás csődje után az imádság világát.“

„Lángtenger kell az egész magyar földre imádságból, hitből és engesztelésből. Az ország városai, falvai, tanyái, hegyei, lakott helyei, katolikus intézményei, zárdái, iskolái, társulatai, családjai álljanak a nagy

természetfeletti nemzeti erőfeszítésbe, az egyetemes, a helyről-helyre, az egész egyházközösséget átfogó engesztelésbe.“

„A nagy cél elérésével arányban álló hatalmas imádkozó, engesztelő tábor kell: minden kornak, nemnek, egészségesnek, betegnek, világinak, szerzetesnek, apácának összefogása az imádságban és engesztelésben.“

„A mi természetfeletti táborozásunk ezért történik: Istenért, Hazáért és szabadságért!“

1947 márciusában engesztelő, országos népmissziókat hirdet a püspöki kar. A falragaszokon ilyen felhívások olvashatók: „Katolikusok! Ne keményítsétek meg szíveteket, amikor az Úr hív titeket lelki megújulásra!“ A népmissziók megkezdése alkalmából március 15-én délután Mindszenty bíboros szózatot intézett a jelenlevőkhöz és együtt imádkozott velük az engesztelő nagybőjti népmissziók sikeréért.

A fatimai üzenet 30 éves évfordulója alkalmából a sikeresen véget ért népmissziók kegyelmeinek ébrentartására májustól októberig, minden hónap 13.-án a Szent Gellért-hegyi sziklatemplomban a pálosrendi atyák „Szűz Mária Szeplőtelen Szívét Engesztelő“ ájtatosságot rendeznek.

Az első engesztelő ájratosság 1947 május 13-án volt a sziklatemplomban. Mindszenty bíboros tartotta. A nagy néptömeg előtt arról beszélt, hogy a fatimai üzenetek mit jelentenek a magyar népnek és az egész világnak. „Fatimában három pásztorgyerek által azt üzenete a Boldogságos Szűz, hogy a kárhozát világa feljön a mi világunkba és a bűnnek hulláma önti el az egész világot.“ Szólott a püspöki kar közös pásztorleveléről, amelyben imahadjáratot és kiengesztelést hirdetett a magyar nép lelki megújulásának érdekében, hogy a mindent elöntő bűnáradat megszűnjék és a hit fénye ragyogjon fel a magyar földön. Beszéde végén pedig újra visszatért a katolicizmus leghatásosabb fegyverére, a rózsafüzérre, amely az imádság hadjáratával legyőzi a győzhetetlennek látszót is.

Október 13-án volt az utolsó engesztelő fatimai ájtatosság a sziklatemplomnál. 110.000 főnyi hatalmas tömeg szorongott a Gellért-hegy körül és egy emberként mondta a rózsafüzért. Mindszenty bíboros záróbeszédében Szűz Máriát mint édesanyánkat mutatta be, aki védelmez, kezel, segít és imádságra tanít minket. Utána a százezernyi hívőssereg, kezében égő gyertyákkal, Mária-énekeket énekelve kórmeneten vett részt és csak este 9 órakor hagyták el a templomot.

1947 június 8-án elhangzott beszédében újra Fatimára hívja fel a nemzet figyelmét, amikor ezt mondja (II. 296):

„Nagyhatalmú a Szűz népek, nemzetek életében is. Portugália 1910—26 közt élte történelme legválságosabb idejét: 16 év alatt 16 forradalom, 43 kormányválság, 8 államfőváltás. Az állam anyagi csődben, a megélhetés siralmas, a tőke menekül, az Egyházat nyíltan vagy

báránybőrben üldözik. És a Boldogságos Szűz elveszi Portugália minden keresztjét, amikor a portugál nép Mária Szeplőtelen Szívét a rózsafüzzérel tiszteli és engeszteli. Istenem! Elszorul a szívem, hát mi volnánk a Nagyasszony népe: a miénk a legmélyebb örvény, mirajtunk is segítene, ha mi is rátalálnánk Szeplőtelen Szívére.

Ne vergődjünk, ne kínlódjunk, térjünk vissza Hozzá őseink lábnyomában. Ismerjük, hogy ő nem a földön áll, hanem a bibliai kígyónak a fején. A többi ember nem áll a fején. A Nagyasszony összes fiai a kígyó gyűrűjében, tajtékjában vonaglanak.“

1947 augusztus 14-én a püspöki kar pásztorlevelet bocsát ki, amelyben bejelentik az 1947-48-as Boldogasszony-év megnyitását. Célja a fatimai üzenet elmélyítése a lelkekben. Bejelentik, hogy a Mária-év koronája a Budapesten tartandó Mária-kongresszus lesz, amelyen megtörténik Magyarország felajánlása a fatimai üzenet szellemében és XII. Pius felszólításának eleget téve. Idézzük a körlevél következő szakaszát:

„Mi Isten ujját látjuk a történelmi eseményekben és ezért minden vész és vihar közepette meg nem szűnünk remélni. Sőt most hívunk fel titeket, hogy mint őseink tették, töretlen bizalommal helyezzük sorsunkat Isten kezébe a Szűz Anya által. Ezért az 1947-48-as év, párhuzamosan a 48-as centenáriummal, Boldogasszony Éve lesz. Jelszava: Vissza a Nagyasszonyhoz, vissza a magyarság ősi életforrásához! Valljuk őt ismét királynőnknek, hogy kezébe vehesse sorsunk intézését; valljuk meg hűtlenségünket, hogy visszatéríthessen az Isten felé vezető útra; valljuk magunkat nemzetének, hogy éreztesse velünk hatalmát és jóságát!“

A Boldogasszony Év ünnepélyes megnyitását aug. 15-én végezte Mindszenty bíboros az esztergomi bazilikában. Beszédében a Nagyasszonyba vetett nagy bizalom és remény jut kifejezésre.

A fatimai engesztelő szellem jegyében folynak le a Mária-év nagy zarándoklatai. Százezres tömegek gyűltek össze az egyes kegyhelyeken. Sokszor csak gyalog tudtak a zarándoklatokon résztvenni. Mindszenty bíboros, hacsak tehette, együtt imádkozott és vezetelt híveivel. Így a Máriaremetére vezető 15 km-es utat ő is gyalog tette meg a zarándokokkal. 1948-ban tizenkét országos Márianapon vett részt és minden alkalommal szentmisét és szentbeszédet mondott, megvígasztalva és megerősítve az elcsüggedt embereket. Ragadjunk ki egy-két mondatot akkori beszédeiből (III. 203—242):

„Lankadatlanul gyakoroljuk az engesztelést a magunk és mások, különösen a magyar föld bűneiért. Bűnbánatban, áldozatban, hangtalan keresztviseelésben mossuk tisztára bűn-szenyes földünket, népünket.“

„Az én vágyam: egy millió csonkahazai magyar család térdreereszkedése és rózsalánca Mária felé és minden magyar felé határon innen, határon

túl. Ez a lepantóinál és temesvárinál diadalmasabb erő: nincs éle emberek ellen, csak emberekért, javukra, megszentelésükre történik.“

„Fogjuk kézbe családról családra a vonagló föld másik rózsaesőjét: a Rózsafüzért. Vele legyőzzük magunkat, megtérítjük a bűnösöket, megszenteljük Magyarországot és mint a kiválasztottság láncával eljutunk biztosan az irgalmas, kegyes és édes Szűz Máriához.“

A Mária- napokat 1948 tavaszától mindjobban zavarták a hivatalos közegek. Az is előfordult, hogy a politikai rendőrség szétverte a körmeneteket, így 1948 június 13-án a sziklatemplomi fatimai körmenetet. A zaklatások, támadások, vádak mind gyakoribbak lesznek. Mindszenty bátran válaszol. A Mária- napokra vonatkozó vádakat így cáfolja meg:

„A Boldogasszony éve keretében megrendezett Mária- napok célja a hagyományos magyar Mária- tisztelet elmélyítése és a vallásos öntudat erősítése. Soha olyan kérdés, amely merőben politikai, szóba nem került a Mária- napokon. Ellenben hirdettük ott a Mária- erények és Mária- tisztelet mellett a Tízparancsolatot, az emberi méltóságot, a szeretetet, az igazságot.“ (1948 nov. 18.)

A nyílt támadások tovább folynak, a Mária- körmeneteket, Fatima- ájtatosságokat véglegesen betiltják, Mindszenty bíborost dec. 26-án letartóztatják és lecsukják. De előzőleg még sikerült megírnia papjaihoz intézett lelki végrendeletét, amelyben a fatimai üzenetre is újra felhívja a figyelmüket:

„A Boldogasszony- év kegyelmei, mint erőtartalék segítenek . . . A Nagyasszonyba vetett bizalom élesztése nagyon elkel a *fatimai üzenet* bekapcsolásával.“

Így vonul végig Mindszenty bíboros egész főpásztori működésén a fatimai üzenet helyes értelmezése és gyakorlati megvalósítása érdekében tett erőfeszítés. Nem rajta múltott, hogy programját nem valósíthatta meg. De e téren kifejtett lankadatlan tevékenysége és tanítása mint ragyogó példakép lebegjen minden magyar előtt és amit ő nem tudott teljesen véghez vinni, azt mi folytassuk a fatimai üzenet szellemében.

2) *A Fatimai Magyar Kálvária*. Mindszenty bíboros lelki végrendeletét sok magyar pap szívébe véste és teljesítette. Ilyen fogékony, fatimás szellemű pap volt Kardos Illés, csanádmegyei lelkész. Menekülése során 1951- ben Fatimában járt. Látva, hogy e nagy kegyhelyen még nincsen kálvária, mint más hasonló kegyhelyeken, rögtön az a gondolata támadt, hogy nekünk, kálváriát járó magyaroknak kellene azt megépítenünk. A sugallat életprogramjává vált. 1953 Szent István ünnepén sikerült megszerveznie Barcelonában a „Mindszenty bíborosról elnevezett Fatimai Kálvária Bizottságot“, amely az eszmét felkarolta. Ugyanott lapot is alapított „A Fatimai Kálvária hírei“ címen, amely az

egész világon elszórt szabad magyarságot a tervnek megnyerte és a gyűjtést e nemes célra szorgalmazta.

Hogy miért nevezte el Mindszentyről a mozgalmat, azt maga Illés atya így magyarázta meg lapjában: „Ma a Rab Primás nem tudja folytatni az általa elindított nyilvános Fatima-ájtatosságokat, de mi hontalan magyarok nem követhetnénk őt méltóbban, mint azzal, hogy megépítjük Fatimában nemzeti kálváriánkat, hogy a keresztthalált szenedett Istenember figyelmét szerencsétlen nemzetünk kálváriás sorsára ezzel is felhívjuk. S ugyanott fogadalmi oltárt is kell emelnünk a Boldogságos Szűznek, akinek közbenjárását, anyai oltalmát kérjük és reméljük.“

A kezdet nehézségeit legyőzve 1959 június 21-én ünnepélyes keretek közt folyt le a kálvária alapköltétele. A szertartásokat maga a leiriai püspök, Venancio Pereira János végezte. Az ünnepélyes szentmise alatt elmondott beszédében kifejtette az ünnepélyes aktus jelentőségét a magyarságra nézve. Ezt mondotta többek között:

„Nem véletlen, hogy a magyar nemzet Mária-tisztelő gyermekei ezt a magasztos kálváriát ajánlják fel Fatimai Nagyasszonyunknak és az ő isteni Fiának, esedezve és könyörögve szeretett hazájuk, Magyarország feltámadásáért. Fatimai Szűzanyánk ugyanis megígérte, hogy az eltiport, sokat szenvedett nemzetek, amelyek szörnyű zsarnokság alatt gyötrődnek, fel fognak szabadulni, ha igazi bűnbánó, megújhodott és újjászületett lélekkel fohászknak Istenhez. S a Szűzanya majd kiesdekli minden nemzetnek, de különösen a nemes magyar nemzetnek a felszabadulását, mert hiszen a magyar nép egy évezreden át különösképpen szerette és tisztelte a Szentszűzet, akinek Szent István első magyar király már ezer évvel ezelőtt felajánlotta koronáját és az egész magyar népet, a híres Pannoniát.“

Csak a jó Isten a megmondhatója, mennyit kellett Kardos atyának dolgoznia s harcolnia, míg fillérenként sikerült összegyűjteni 60.000 dollárt a 14 művészi stáció és kálvária felépítéséhez. De hősiesség kitartása végül is sikert aratott olyannyira, hogy 1964 május 12-én a fatimai püspök megáldotta és felavatta a magyar fogadalmi keresztutat és kálváriát. János püspök ezúttal is atyai hangon szólt a magyarsághoz. Kiemelte, hogy a keresztút, amelyet a magyarság annyi áldozattal itt felépített, szimbolizálja nemzetünk kálváriáját és vértanúságát, de egyben kifejezte abbéli reményét, hogy nem késhet sokáig az a pillanat,

„amikor az Istenanya rátok tekint, visszaadja drága hazátok szabadságát, véget vet az üldöztetésnek, hogy azon a ti minden rögében keresztény földeteken újra szabadon viruljon a vallásos élet, s ti hontalanok visszatáljatok elhagyott otthonaitokba“.

Kardos Illés már sajnos nem érthette meg ezt a boldog pillanatot, mert 1961 szeptember 12-én magához szólította az Úr. De fönséges műve

a fatimai magyar kálvária, mint a sok ezernyi magyar áldozatkészségének gyümölcse, a Szűzanya Szeplőtelen Szívének engesztelésére szolgál a haza sorsának jobbrafordulásáért.

3) *A Magyar Engesztelő Imahadjárat.* Ez a mozgalom is a fatimai üzenet gyakorlati megvalósítása céljából indult meg, mint Mindszenty bíboros nemzeti mozgalmának folytatása. Szervezése 1961-ben kezdődött a németújvári (Güssing, Ausztria) ferences kolostorban, Kezdetben a fatimai kálvária áldozatos építői között toborozta tagjait. Majd a bécsi „Rosenkranz-Sühnekreuzzug“ támogatásával kiterjesztette mozgósítását az egész világon élő magyarokra. E célból „Imádkozó Magyarok“ címen kis időszaki lap indult, amely felkeresi az összes külföldi magyar központokat, sőt a otthon élő magyarokhoz is eljut. Jugoszláviában nagy lelkesedést váltott ki a mozgalom, mind újabb és újabb csoportok jelentkeznek az imádkozó magyarok táborába.

A mozgalomhoz csatlakozó magyarok száma a 4000 felé jár. De ha igaz, hogy a külföldön élő magyarok száma meghaladja a két és fél milliót, akkor ez a létszám elenyésző és lelkeszeinknek komolyan fontolóra kellene vennük Mindszenty bíboros fent idézett szavait: „Ma is nem kevésé azon fordul meg sorsunk, lesz-e elegendő engesztelőnk . . . hazánk sorsának jobbrafordulásáért. Ha közönyösesek maradunk, felelősek leszünk az elkárhozó lelkekért, népünk további pusztulásáért.“

4) *Egyéb kezdeményezések.* Meg kellene itt emlékeznünk más kezdeményezésről is, amelyeket a fatimai üzenet sugalmazott honfitársainknak, otthon vagy a szabad világban, amelyekről a nagy nyilvánosság nem szerezhetett tudomást. Csak azt tudjuk, hogy 1956-ban otthoni honfitársaink egy kis kápolnát és márványszobrot emeltettek a Valinhos-i völgyben, ahol 1917. aug. 19-én jelent meg a Szűzanya, ugyanott, ahol a magyar kálvária is épült. Később pedig Szent István királyunk 3 méteres márványszobrát helyeztették el a fatimai bazilikában és egy szép értékes misekelyhet ajánlottak fel a szentélynek. Így tehát Fatimában több helyen meg van örökítve a magyarok áldozatos szelleme.

Mindezekben kétségkívül nagy érdemei vannak P. Kondor Lajos verbita atyának, aki évtizedek óta a fatimai kegyhelyen tartózkodik mint püspöki titkár és a fatimai látnokok boldoggáavatásának posztulátora. Minden magyar kezdeményezésnek lelkes szószólója Fatimában. Azonkívül kiadja magyar nyelven „A fatimai látnokok“ és „A fatimai kálvária hírei“ c. időszaki lapokat, amelyek Fatima imádságos és engesztelő szellemét ápolják a magyar szívekben.

Végül nem hallgathatjuk el azt a felemelő és jelentőségteljes Fatima-ünnepséget, amely 1965 szept. 11-12-én volt a magyar ferencesek

csíksomlyói kegyhelyén, Youngstown-ban (USA). Ez alkalommal leplezte le a fatimai püspök azt a gyönyörű Fatima-szobrot, amelyet hálából az amerikai magyaroknak ajándékozott. Azonkívül ünnepélyesen felajánlotta a külföldi és az otthoni magyarokat a Szűzanya Szeplőtelen Szívének. Az egész magyarsághoz megható szózatot intézett, amelyből a következő szavakat idézzük, mint értekezésünk méltó befejezését:

„Különös szeretettel gondoltam mindig a nemes és meggyötört magyar népre. Sokan élnek a nagyvilágban szétszórva s ti ma itt, a fatimai Szűzanya előtt őket is képviselitek. A magyar nemcsak hogy szívébe zárta a Fatimai Szűzanya üzenetét, hanem a legszorosabb kapcsolatot hozta létre a fatimai szentéllyel oly módon, hogy ott két jelentős emlékművet emelt örök időkre: a keresztutat és a Golgota-kápolnát.“

LIBANONI BESZÁMOLÓ

Kedves Páter Öry!

Régen tartozom már a Papi Egységnek azzal, hogy írjak valamit az én munkaterületemről is. Mindenekelőtt jelzem, hogyan is kerül egy magyar szerzetespap Libanonba. Úgy kezdődött, hogy Germanus Gyula írásai már ifjúkoromban felkeltették érdeklődésemet az Iszlám iránt, elsősorban török vonatkozásban. Úgy éreztem, hogy nekünk küldetésünk van a rokonnépek felé. Skolasztikusként 1947-ben először a libanoni Bikfayába kerültem, ahol török és arab nyelvet, meg mohamedán vallástörténetet tanultam. De ember tervez, Isten végez! Mivel az eredeti terv nem látszott időszerűnek, az ószövetségi exegézisre jelöltek ki, hogy így gyümölcsoztessem keleti tanulmányaimat. A mohamedánok ugyanis Ábrahám fiainak vallják magukat és a Korán sokat merít az ószövetségi Szentírásból.

Miután Rómában elvégeztem a Bibliikumot, a töröktől nagyon különböző arab világban kaptam feladatot. Éppen tíz éve már, hogy a beyrouthi Sz. József egyetem teológiai karán az ószövetségi exegézis tanáráként működöm. Jelenleg az apácák és laikusok részére szervezett hittanári akadémiát is vezetem. Egyébként a papnevelésben, a biblikus mozgalomban és az ökümenikus egység-keresésben veszek részt. Munkában tehát nincs hiány, hiszen mindez sok előkészületet és alkalmazkodást kíván.

Libanon ugyan kis ország, de nagyon sajátos jellegű. A másfél milliós lakosság fele mohamedán, fele keresztény. Ez a vallási egyensúly egyedülálló az arab világban. A keresztényeknek körülbelül kétharmada katolikus és hat ritusból tevődik össze. Legszámosabbak a maroniták,

ezért én is felvettem a latin mellett a maronita ritust. Mindebből már nagyjában meg is nyilvánul a kis Libanon sajátos jelentősége. Vallás-szociológiai helyzeténél fogva hidverésre nyújt módot nemcsak egy, hanem négy vonatkozásban: a katolikusok és a nemkatolikus keresztények, a kereszténység és az Iszlám, a földközítengeri kultúrkör és az arab világ, sőt általában a kelet és a nyugat között. Megjegyzem még, hogy a görög-keletiek egy része a görög, más része az orosz ortodoxia irányában tájékozódik.

Kulturális szempontból nagy a különbség a tengerparti városok nyugatias civilizációja és a hegyi lakosság hagyományos életformája között. Az irástudatlanok száma azonban közelkeleti viszonylatban minimális. A legtöbb iskolázott libanoni egyébként az arabon kívül egy-két idegen nyelvet is beszél. Legelterjedtebb a francia nyelv, utána jön az angol. Beyrouthban három nagy kulturális központ működik: a Nemzeti Egyetem, a Sz. József Egyetem, az Amerikai Egyetem. Újabban van Arab Egyetem is, egyiptomiak által fenntartott jogi főiskola.

A mi egyetemünk a Jézustársaság vezetése alatt áll, bár a tanárok jórésze világi. Öt tagozata van: hittudományi, jogi, orvosi, mérnöki, orientalisztikai. Az egyetemhez kapcsolódik egy meteorológiai intézet és egy modern középiskolai kollégium. A növendékek és egyetemi hallgatók száma így sem haladja meg a háromezretet, bár itteni viszonylatban ez is jelentős. Feladatunk nehéz, de a zsinati határozatok tükrében nagyon is világos. Egy sokrétű társadalommal őszintén együttműködve meg kell mutatnunk az Egyház küldetését a mai világban: a krisztusi szeretet nevében megteremteni a legszorosabb kapcsolatot a különböző emberi közösségek között.

E néhány sor talán ad valami fogalmat itteni munkámról. Egyben hálás köszönetet mondok a Papi Egységnek a belőle merített lelkiekéért.

Szabó László SJ

Dr Közi-Horváth József

A VILÁGIAK APOSTOLSÁGA

Az Olajfák hegyén az Úr Jézus végrendelete így szól az apostolokhoz és tanítványaihoz: „Tanúim lesztek Judeában, Galileában, Szamariában, a világ végső határáig.“ Ez a végrendeleti parancs szól és szól nemcsak az apostoloknak, nemcsak a pápának, püspököknek, szerzeteseknek, kedvesnővéreknek, de szól Isten egész népének, egyházi és világi híveknek egyaránt. Az Egyháznak egyformán tagja pap és világi, egyházi és laikus személy egyaránt.

Az apostolkodásban ugyanez a helyzet: az apostolkodás parancsa vonatkozik a hívőkre éppen úgy, mint a papokra. Csak a feladatkör más: az egyháziak feladata elsősorban az igehirdetés, a szónak legszorosabb értelmében, a szentségek kiszolgáltatása és a szentmiseáldozat bemutatása. Ami ezenkívül van, hogy úgy mondjam, ami a világban van, tehát: család, társadalmi kör, munkahely, politika, nemzeti és nemzetközi élet, az élet szociális és gazdasági szektora: azoknak kereszténységgel, Krisztus tanításával, az evangélium erkölcsével való átitatása, átjárása — a hívek feladata. Mégpedig nem abban a formában, mint még nem is régen magyarázni szokták, hogy a pap nevében menj oda, ahová a pap nem tud eljutni, *nem kíségetőszerepként* — mondja a Zsinat — hanem azért, mert a *keresztység és bérmálás szentsége* feljogosítja, kötelezi a világi hívőt, aki a szó tágabb értelmében szintén papja Krisztusnak, hogy ezeken a területeken apostolkodjék, nem a pap nevében, nem a püspök nevében: Krisztus nevében, a saját keresztény felelősségétől hajtva.

Az elmúlt századok folyamán az apostolkodásnak ez a parancsa elhomályosodott. Még az én gyermekkoromban is sokszor mondták — egyébként egészen kitűnő katolikus világi férfiak és nők egyaránt: „én a magam lelkével törődöm! Én elkövetek mindent, hogy egykor majd Isten országába jussak, de a többi nem az én dolgom; a többi, a másikkal, a szomszéd lelkével törödni: az már a pap dolga“. És, ha nem is egészen olyan durva formában, de elhangzott igen sokszor a káini kérdés: „Vajon őrzője vagyok-e én a testvéremnek?“ A Zsinat az evangélium tanítását felújítva — nem ad új tanítást! — azt mondja: Igenis, keresztény ember, *őrzője kell, hogy légy a testvérednek*. Nemcsak vérségi testvérednek, de mindenkinek, akivel találkozol, akivel együtt élsz: azokért felelős

vagy! És ahogyan egyszer a nagy francia regényíró, Bernanos, mondta: *Senki sem üdvözülhet egyedül*; mert aki egyedül akar üdvözülni azzal, hogy a többi nem érdekel, ezzel már olyan halálos bűnt követett el, hogy ezért magáért nem juthat be Isten országába.

Persze, nemcsak a hívek közül mondták sokan azt, hogy a papok dolga az Egyház és a hittérítés. Ezen a téren, őszintén meg kell vallani — és ha egyszer a pápa mert önvallomást tenni az Egyház nevében — mi szegényebb papok is megtehetjük: hogy ezen a téren a papok részéről is történtek hibák. Igen sokszor az öreg plébános — öreg plébánosokat könnyebb szidni, mert azok már közben meghaltak, — de hozzátehetjük, mi fiatal káplánok is sokszor úgy éreztük: Mi vagyunk az Egyház. Ezt még a magyarnál is csúnyábban fejezi ki a német „Pfarrherr“. Ilyen nincs! A pap nem úr az Egyházban! A pap az Isten szolgája és a hívek szolgája, a lelkek szolgája. Ezt hirdeti a Zsinat, s az a pap, aki ezt nem vallja, az méltatlan a fölszentelésre!

Az apostolok példája

Az első időkben és azóta is, mindenütt, ahol az evangéliumot komolyan veszik, a pap és a hívő egyaránt apostolnak vallotta és vallja magát. Azt szokták mondani, mert igen jól hangzik a szónok szájából, hogy 12 apostol — és ki is színezik: egyszerű, szegény, tanulatlan 12 apostol — nekiindult és meghódította a világot. Amilyen szépen hangzik ez a frázis, annyira nem igaz. Az apostolok csak az első nap voltak tizenketten. Mert utána, akiket ők megtérítettek, akiket ők megkereszteltek, azok is mind apostolok lettek. Ha időnk lenne rá, ilyen apostolok százait lehetne felsorolni, akik tanúságot tettek egészen odáig, hogy életüket adták Krisztusért és az ő evangéliumáért: az ifjú Tarzicius és a gyerek Ágnes, a fiatal Cecilia és a fiatal katona Sebestyén, és mehetnének végig az agg öregekig, akik amikor felvették a keresztséget, magukra vették az apostolság kötelezettségét is. És ezt nem vallották, de élték annyira, hogy meghaltak érte, ha kellett a legszörnyűbb halállal!

Magyar világi apostolok példája

Apostokodásról magyarok számára beszélni, a zsinat szellemében, talán sehol sem olyan könnyű, mint éppen itt az osztrák hegyek között, mint nálunk mondani szokták „öreg Máriacellben“. Miért?

Mert akinek ideje van, ne csak azt a kis kalauzt vegye meg, hanem a nagyobbikat, és azzal járja végig ezt a templomot és egyszerre érezni fogja: hiszen *én itt magyar apostolok között vagyok!* Kezdve Lajos

királytól és feleségétől, akiknek a képmása itt van fönt, mint az ősi kápolna alapítója. Végigmenve a mellékoltárok sorozatán: Sz. István oltára, Sz. Imréé, Sz. Lászlóé; és felmenve a kincstárba, nézegetni ott, mi minden jött Magyarországról! Nézegetni azért, hogy felújítsuk magunkban a nagy magyar neveket: Rudnay, Eszterházy, Szelepcsényi, Illésházy, Zalka stb., akik évszázadok óta nemcsak ide jártak zarándokolni, de otthon, mint világiak templomokat építettek és kereszténységet terjesztettek. Csak egyet említek meg közülük: Eszterházy Pál nádort, aki 17-szer jött el ide és sohasem egyedül. Magyarország nádora egy alkalommal több mint 11.000 hívőt hozott ide magával. Vagy a múlt században a nagy máriacelli jubileumon, amikor az ország elejével 27 ezer magyar volt itt együtt!

Ne csak a nagyokról beszéljünk! Mert lehetne mondani, azoknak akkor is könnyű volt, mint a nagyoknak mindig. Gondolok én egészen konkrétan a magam kicsi falujára, ott is az én szegény paraszti szüleimre, rokonságomra, édesapámra, édesanyámra, akik gyalog jöttek el ide többször, egy hetes úttal. — Amikor ide feljöttem tegnap St. Pöltenből, — az ember már itt Nyugaton el van kényeztetve, — túl döcögösnek találtam a vonatot. Egyszerre csak elszégyeltem magamat, mert eszembe jutott, hogy egyszer az édesanyám milyen véres föltört lábakkal érkezett haza; de a szívében tele örömmel, tele boldogsággal, tele apostolsággal, mert heteken, hónapokon keresztül arról beszélt nekünk gyerekeknek, mit látott Máriacellben és nemcsak beszélt ő is, édesapánk is, a rokonságunk is, de attól a perctől kezdve, amikor haza érkeztek, heteken, hónapokon át a falunak a lelke újult meg, mert hitet, reményt, szeretetet hoztak magukkal oda a rábaközi nehéz magyar sorsba!

Tehát nemcsak mi egypár százan vagyunk ma itt együtt. De velünk együtt itt van a magyar történelemnek szebbik része is: Sz. Istvántól egészen a legutóbbi időkgig. Itt vannak a nagy magyar szellemek is, tőlük kérdezzük meg, ne idegenektől, hogy is kell, miként is kell világi apostolnak lenni?

Az apostolság előfeltételei

Feleletüket egészen röviden így formulázhatnám meg: Először is „senki sem adhatja azt, amije nincs“. Az apostolnak hitet, szeretet, reményt kell szíjjelsugározni. És ezt csak az tudja megtenni, aki maga tele van hittel, reménnyel, szeretettel.

A második. Nem lehet a jövőbe nézni úgy, mint ahogyan ma sokan bele néznek: sötétben, keserűen és ebből levonják a következtetést, úgy sem érdemes! Sajnos, sokfelé ezt látom a magyarság körében is. Kevesebb, mint a barakkok idején volt! Most, amikor a magyar már, ha nem is autón az idegenben, de legalább motorbiciklin jár, olyan sötétnek tudja

látni a helyzetet és a szívét olyan könnyen be tudja zárni minden jó ügy előtt! Mert azt mondja: Autóm már van, mosógépem már van, de még nincsen televízióm és addig nem tudok adni az éhezőknek, a fázónak, a rongyosnak, míg magamnak minden nincs meg! Aki így gondolkozik, az nem keresztény, aki így gondolkozik, az nem magyar, aki így gondolkozik, az járhat zarándoklatot minden esztendőben: az Isten országa sohasem fog megnyílni előtte!

A becsületes munka apostoli tett

Mit mondanak nekünk ezek a magyar apostolok? Aki a munkájában, emberségében nem egész, az ne akarjon apostolkodni! Mit értek ezen? Gondolok konkrét esetekre.

Egy édesanyára, akinek három gyereke van. Majdnem minden nap ott van a szentmisén, a gyerekei mosdatlanul mennek az iskolába. Egy édesanya legyen elsősorban édesanya, hogy a gyerekeit nevelje és a szabadidejében, amit el tud csípni, akkor menjen a templomba. Furcsán hangzik, hogy ezt az oltár előtt mondom, de vallom, az az édesanya, aki a templomban ül akkor, amikor a gyerekeket kellene mosdatni, az az Anyaszentegyháznak is rossz szolgálatot tesz.

Másik példa a sok száz lehetőség közül: öten dolgoznak egy műhelyben: lakatosok. Egyik közülük majdnem jó katolikus, de a legrosszabb lakatos. Kedves Testvéreim! Az apostolkodás ott kezdődik, hogy a keresztény ember a kötelességteljesítésben első és példaadó legyen. Mert egyébként a nem hívők, vagy a félhívők, vagy a csak megkereszteltek nevetve mutatnak rá: ilyenek a katolikusok!

Mennyivel más az, amikor az édesanya, éppen mert katolikus édesanya, a legisztabban tartja, a legjobban neveli a gyermekeit; amikor a katolikus férfi, éppen azért, mert katolikus, becsületben, munkában, kötelességtudásban is az élen jár.

Magyar emigráns-apostolok

Azután — s ez elsősorban nekünk szól, külföldön élő magyaroknak, legyenek azok emigránsok, vagy régen kitelepültek, vagy vendégmunkások valamelyik másik országból, de magyar nyelvűek, — mindegyikre szól: éppen azért, mert katolikusok vagyunk, felelősek vagyunk az egész magyar nemzetért. A magyar nemzetet nem Mindszenty József után és nem a forradalom gyönyörű megnyilatkozásai után ítélik meg, hanem elsősorban az én környezetem szerint, amelyben vagyok, énutánam ítélik meg. Ott is, ahol többen vannak együtt magyarok, de méginkább, ahol talán egyedül vagy, Testvérem, magyar, egyetlen magyar férfi vagy asszony, vagy fiatal;

egy faluban vagy egy munkahelyen, érezd át: az egész magyarságot, mind a 14 millió magyart szerinted itélik meg!

Mert, ha te rongy ember vagy, akkor az, aki nem olvas magyar történelmet, az aki ritkán hall Mindszenty nagyságáról, vagy a magyar forradalmat dicsőségéről, amikor a magyar nép, Magyarország szóba kerül, ő csak azt mondja: ismerek egy embert, egy magyart, a Nagy Istvánt: hitvány ember! Hitvány emberek a magyarok — vonja le a helytelen, de sajnos állandóan levont következtetést. És fordítva is áll: ha valahol egy magyar ember vagy magyar asszony, vagy magyar lány vagy fiatal ember, legyen az orvosi körben vagy gyárban, társaságban vagy bárhol, megállja a helyét, mondjuk Kiss József vagy Fekete Rozália, akkor akik őt ismerik és szeretik, rajta keresztül megszeretik az egész magyar népet. Mert akkor a logika így hangzik: Én nem ismerem Sz. Istvánt, nem ismerem Sz. Lászlót, nem ismerem Esterházy Pál nádort, valamit olvastam a forradalomról, de az újságok annyi mindent irnak, — ellenben ismerem Fekete Rozáliát vagy Kiss Józsefet, ismerem, szeretem, becslöm, mert becslétesebb emberrel még nem találkoztam, és azt mondom, szerintem a magyarok becslétesek!

Ilyen egyszerűen megy ez, Testvéreim! Érezzük át a felelősséget: az egész szenvedő magyar népet, benne a magyar katolikus Egyházat rajtunk keresztül köpik le vagy magasztalják föl! Ha mást nem vinnétek magatokkal erről a zarándokltról, de ezt az egyet igen: ezután bárhol is leszek, érzem a felelősséget, — szörnyű nagy felelősség! — amely kell hogy átjárja nemcsak ünnepnapjaimat, de hétköznapjaimat is; családban, munkahelyen és társaságban: nekem úgy kell viselkednem, hogy én a magyar nemzet képviselője vagyok, rajtam keresztül áll vagy bukik a magyar ügy abban a kis körben, amelyben én vagyok és élek.

Mária, az apostolok Királynéja

Sehol sem olyan könnyű általában apostolkodásról beszélni, mint egy Mária-kegyhelyen, ahol a Boldogságos Szűz kezében tartja a kis Jézust. Szűz Mária az apostolok Királynéja. Hogyan?

Nemcsak szép könyörgés ez. Valóság! A Boldogságos Szűz az isteni Igét magába fogadta, megtestesítette és a világnak adta. Ime, a Boldogságos Szűz példája mindazoknak, akik a zsinat szellemében úgy érzik: ezután apostoloknak kell lenniök. És ezt érezheti nemcsak a fiatal, aki előtt még az egész élet áll, de érezheti az öreg is, a beteg is, mindenki, aki benne él egy kis körben: én Krisztust akarom adni ezután a világnak, az én kis világomnak. Érzem ma itt, ebben az áldott áhitatban, itt a hegyek között és ebben a földre leszállt mennyországban, ami a megújult szépségében ez a templom: itt a magyar apostolok szellemétől ihletve én is apostol

tudok lenni, ha én is úgy, mint a Boldogságos Szűz Mária Krisztust magamba veszem, a szentíráson keresztül, — nem tudom, van-e még valaki a zsinat után, akinek nincsen szentírása, mert arra azt kell mondanom: ócska, régi, zsinat előtti katolikus az illető —, tehát a szentírás napi olvasása által, az Úr Jézus gyakori magunkhoz vétele által, hogy ezután már ne magam éljek, hanem mint Sz. Pál apostol mondta: „Élek, de nem én élek, hanem Krisztus él bennem.“ Az ilyen apostolnak van hatása. Az ilyennek nem kell nagy szavakkal magyarázni, hogy mi a kereszténység. Az ilyennek az élete magyarázza, hogy mi a kereszténység.

Azért, amikor közösen vagy külön-külön napközben letérdelünk ide a Boldogságos Szűzanya elé, akkor ne csak a magunk apró gondjait hozzuk eléje. Kinek nincsenek ilyen gondjai? Egyiknek a szemével, másiknak a lábával van baj, és természetesen azt szeretné valahogy a Boldogságos Szűzzel elintézni; vagy a gyerekeivel, vagy a férjével, vagy a férjével, sőt még olyan férj is van, akinek a feleségével van valami, ami nincs egészen rendben. Hozza azt is mind ide! Hozza ide a nemzetnek nagy fájdalmát, most a forradalomnak tizéves évfordulóján. Rakjunk ide le mindent a Magyarok Nagyasszonya lábai elé. Így imádkozzunk:

Boldogságos Szűz Mária, apostolok Királynéja! Add, hogy bennem is megtestesüljön a Te Szent Fiad! Megtestesüljön az én életemben, és életemnek szépségével, ragyogásával, sugárzásával, példájával másokat is elvezethessek Szent Fiadhoz. Amen.

Cser László SJ

AZ AMERIKAI MAGYAR KATOLIKUS EGYHÁZI ÉLET

1.

Hogy az amerikai magyar katolikus egyházközségekről világos képet alkothassunk, előbb egy általános vázlattal kell kezdenünk a többi bevándorló nemzetiség katolikus életéről.

Amerikában először az *írek* teremtettek jelentős egyházi életet. Előnyvel érkeztek: már magukkal hozták a befogadó ország nyelvét. Nagy tömegekben szállták meg a gyárvárosokat. Együtt maradtak és együtt küzdöttek megélhetésükért. Papjaik velük jöttek. Templomaik valóságos fellegvái lettek a hitnek, az ír hagyományoknak, az ír életnek. Vallási és társadalmi gócpontok voltak: mint valami biztosan védhető várból léptek ki a templom fizikai és lelki közösségéből az őket körülvevő világba.

A következő tömeges katolikus immigráns csoport a *német*. A németek

könnyen megtanulták az angolt és könnyen alkalmazkodtak. Nemzeti érzésüket lefojtották, sok esetben elfelejtették. Szorgalmasak voltak, dolgoztak, boldogultak. Míg az ír papság lett az egyházi hierarchia vezető rétege, a német papság volt a nagy építő. Középméretű Chicagótól nyugatra épültek a legnagyobb, legszebb katolikus templomok.

A lengyelek is nagy tömegben érkeztek. Vallásosságukat megtartották, de lobogó hazafiságukat is. Hagyományaikhoz ragaszkodtak és ebből nem engedtek. Nem egyszer összeütközésbe kerültek papjaik és híveik az ír papsággal és ír katolikusokkal. Ennek nyomai még most is látszanak az úgynevezett „lengyel nacionalista“ templomi közösségeknél.

Az olasz katolikusok is nagyon jelentősen építették az amerikai katolikus egyházat. Szicília és Kalábria csak úgy öntötte a szegénysorsban vergődő olaszokat. Amerikának minden időben szüksége volt olcsó munkaerőre: az olaszok milliós tömegei látták el ezt a feladatot.

Legújabbán a portorikói katolikusok áramlanak be nagymértékben.

Ha a száznyolcvanmilliós ország népességének negyvenhatmilliója katolikus, a fent említett bevándorló tömegek és leszármazottjaik teszik ki ennek nagyrészét.

Minden nemzetiségi csoport magával hozta és Amerikába érve magában hordta, hordja ma is sajátos nemzeti, kulturális, vallási problémáit.

Hogy ennek a katolikus tömegnek életéről némi összefoglaló áttekintést nyerjünk, hadd irom ide az 1966-os, hivatalos „Catholic Directory“ legfontosabb adatait. Amerikában öt biboros, harminc érsek, 217 püspök, 36.400 egyházmegyei és 22.774 szerzetes pap, 12.255 segítőtestvér és 181.421 apáca él. Amerika területén 17.215 plébánia épült ezideig. A szemináriumok száma: 126 egyházmegyei, 481 szerzetes. Az ország területén 309 katolikus főiskola és egyetem, 2.388 középiskola, 10.550 elemiiskola működik. A katolikus iskolák összesen 203.791 tanárt és tanítót alkalmaznak. Ebből 12.373 a felszentelt paptanár, 5.724 a tanító-testvér, 103.832 az apáca és 81.861 a világi tanerő.

A katolikus főiskolák és egyetemek hallgatóinak száma: 413.261, az elemi iskolások összama: 4.496.953.

Ezek a rövid számadatok is mutatják, hogy Amerikában a katolikus egyház virágzó lelki és kulturális tényező.

2.

Arányérzésünk egyensúlyban tartásához szükségünk volt a fent jelzett statisztikára. Ebből látjuk, hogy milyen kisebbség vagyunk. Ha a magyar bevándoroltak és kimutathatóan magyar leszármazottak Amerikában hozzávetőleg félmillió, akkor ebből kb. háromezrezer a katolikus.

Hol és hogyan helyezkednek el a magyarok Amerika területén? Valáskülönbég nélkül, csaknem kizárólag a nagy ipari városokban.

New York, Chicagó, Detroit, Cleveland, Buffaló, New Jersey állam gyár-
városai, majd újabban Los Angeles és San Francisco a letelepedésük helye.
Először azok az egyszerű magyarok jöttek, akik még a Monarchia határai
között születtek és éltek le fiatal éveiket. Utánuk az első világháború
után kiszorult nincstelenek. Legnagyobb részük igénytelen, tanulatlan
ember volt. A gyárvárosok körül találtak menedéket. Kínnal-vergődéssel
úgy- ahogy megtanultak annyit angolul, amennyi elengedhetetlenül szük-
séges volt. Egyesületi házakat nyitottak, magyar társadalmi központokat
létesítettek, templomokat építettek. Nem nagyon bíztak egymásban, nem
egyszer bizalmatlanul viselkedtek papjaikkal szemben is. Itt nem volt
„kegyúr“, aki templomot építsen. Nekik kellett adakozni és megbízni
azokban, akik kezébe letették pénzüket. Ahogy az évek múltak, virágzó
templomi élet alakult ki. Magyarul hallgatak szentbeszédet, magyarul
gyóntak, énekeltek, imádkoztak. Annyira magyarul éltek, hogy még pap-
jaik közül is nemegy évtizedek múltán sem tanult meg tökéletesen
angolul.

Ez az elaggott nemzedék részben már eltűnt. Munkától megviselt tes-
tük, honvágtyól gyötört lelkük elnyugodott. Amerikaiaknak különös,
magyaroknak érthető, hogy legtöbbje mindig hazakészült. Csak kicsit
dolgozni akartak még, csak kicsivel több pénzt összegyűjteni, aztán
hazamenni az otthonmaradt családhoz, rokonokhoz, szülőfalujukba. Kis
birtokot venni ott és gazdálkodni, már jobb sorsban, mint amikor eljöttek.
Álmuk nem valósulhatott meg. A depresszió itt fogta őket. Gyermekeik
egyrésze még beszél magyarul. Másrésze elfelejtette a magyar szót.
„Második generációs amerikasok“ lettek. Soknak már csak neve árulja
el magyar származását.

Az amerikai magyarok életének vérkeringésébe új lökötést adott a
második világháború utáni menekültek sora. Nagyrészüket politikai menekült.
Katonák — különösen tiszték —, csendőrök, hivatalnokok, tanárok, föld-
birtokosok. A magyar középosztály nagy számban árasztotta el ugyanazo-
kat a területeket, amelyeken az előbbi bevándorló tömegek helyezkedtek
el. Ez a tömeg műveltebb az előbbinél, de amerikai életének kezdete nem
volt könnyebb. Ezredesek álltak gyári munkába, földbirtokosok, főbírók,
tanárok söprögettek, vállaltak háztartási munkát. Az első évek nehézségeit,
az osztrák menekült-táborok sorvasztó emlékeit azonban kiheverték és
anyagi biztonságot teremtettek maguknak.

Ez a bevándorló csoport nehezen keveredett az „öreg-amerikasokkal“.
Nemcsak a korkülönbség, de a régebbi magyar élet jellegzetes társadalmi
tagozódása is elválasztja őket egymástól. Ez a probléma különös gondot
okozott a magyar egyházközségeknek. Az „úri bevándorló“ sok esetben
rangon alulinak tartotta, hogy az „öregamerikasokkal“ ugyanabba az egy-
házközségbe tömörüljön. A templomban még együtt volt a „régiekkel“, de
az amerikai egyházközségek zsongó-zsibongó egyesületi életébe nehezen

illeszkedett be. Vagy vezetni akart, ami ellen az öregek tiltakoztak vagy félreállt. Minden egyházközség tanúja volt ennek a nehéz együttélésnek. A helyzet ma az, hogy a műveltebb magyar bevándorlók egy része „beolvadt“ az egyházközségi életbe, egy része távolmaradt, vagy amerikai templomokhoz csatlakozott.

Az 1956-os forradalom új embertömeget vetett az amerikai magyarok közé. Vagy harmincöt-negyven ezret.

Ez a csoport talált legkedvezőbb fogadtatásra. Mintha az amerikai társadalom — a kormánnyal egyetértve — lelkiismeretfurdalását akarta volna föloldani azzal, hogy beengedte ezt a nagyrészt fiatal korosztályú tömeget és sietett szolgálatára állni. Az öregamerikásoknak és a második világháború utáni középosztálynak, lépésről lépésre kellett kiharcolnia életlehetőségét. Ezt a fiatalságot szinte a tenyerén hordozta — megérkezésük idején — az amerikai nép. Fogadóestéket rendeztek, a Camp Cilmer táborban kiszolgálták őket. A katonai barakkokat teleaggatták munkaadók kérelmével. Az egyetemi hallgatóknak nyelvkurzusokat, ösztöndíjakat adtak a főiskolákon. Ez a réteg részben élt a jó indulási lehetőséggel, részben nem. Voltak, akik azt várták, hogy az állam gondoskodjon továbbra is róluk. Mások megemberelték magukat: tanultak, elhelyezkedtek és biztosították jövőjüket.

A magyar egyházközségek ennek a csoportnak egy részét is fölvtették magukba. Mivel azonban ez már a „népi demokrácia“ nevelte nemzedék volt, vallási közönyösség, legalábbis vallástalan nevelés jellemezte. Angolul is hamarabb tanultak meg, mint a középkori, családdal vergődő előbbi bevándorlók. Fiatalok voltak, könnyebben alkalmazkodtak, kevesebb volt a megkötöttségük. Nem hagytak otthon annyit, mint az előbbi bevándorló középosztály. Ez a réteg az, amely leghamarabb és legnagyobb számban olvadt be az amerikai életbe.

3.

Az ír egyházközségeket a jó szervezettség, a gyakorlati vallásos élet jellemzi. Az ír származású engedelmes, misét nem mulaszt, gyakran áldozik és egyházközségét nagylelkű adományokkal tartja fenn. Lelki alkata olyan, hogy büszke származására és katolikus hitére.

A német már nem annyira papjait, mint inkább Egyházát tiszteli. Itt is a szervezettség a jellemző. De ez a szervezettség nem támaszkodik nemzeti öntudatra. A két világháború alatti kényes helyzetük miatt szinte beolvadtak az amerikai életbe. Ez áll egyházi életükre is: csak az alaposág, a szívós munka és a részletek aprólékos pontossága mutatja német jellegüket.

Az olaszok nem húznak hazafiságból hazájukhoz, egyszerűen olaszok és ezért mások, mint az angolszász katolikusok. Könnyűségük, ragaszkodá-

suk katolikus tradíciójukhoz jellegzetes. Nem a szervezethez, hanem az olaszos jámborság a fő jellemzőjük. Nem járnak oly hűséggel templomba. Szeretik a külső díszet vallási életükben is és magukkal hozott vidéki ájtatosságukból nem engednek. Ez néha fontosabb nekik, mint a dogmatikus hit és szigorú erkölcsi törvények. Szent Antal, őseik városának védőszentje, a gyakori gyertyagyújtogatás, a családi vallásos szokások elsőrangú fontosságát nyernek. A vallás kicsit az asszonyok és gyerekek dolga, nem úgy, mint az íreknél, ahol a férfi éppúgy gyakorolja vallását, mint az asszony és a gyerek.

A lengyelek erősen nemzeti érzésűek, egyházi életükben zárkóztak. Vallásosak, gyarkorlatiak — ebben hasonlítanak az írekhez.

A magyar egyházközösségek? Rámutatunk, hogy a három egymástól oly különböző bevándorló réteg egybehozása és együttartása nem könnyű dolog. Hozzá kell tennünk, hogy Magyarországon a liberalizmus kora és az antiklerikálizmus otthonról hozott öröksége nehéz feladat elé állította a magyar papságot.

A közel százhusz egyházközösség legalább kétszázötven magyar papja, a négy férfi és öt női szerzetesrend munkája azt mutatja, hogy nem sikerült a magyar bevándorló katolikusok egész tömbjét átnevelni és gyakorlati vallásosságához vezetni. A régi, sok esetben vékonygyökerű vallási tradíció, az amerikai élet különbözősége az otthonitól, bizonyos nyugtalanságban, elégedetlenségben, dacos harcban tartja a bevándorló magyart. Ellenzéki szeret lenni itt is. Gyors a kritikában, lassú az áldozatkészségben. Ahogy a bevándorolt magyarok politikai és társadalmi élete is gyakran torzsalakodás, egymás ítéletése. Ahogy nem sikerült egységes összefogást teremteni társadalmi téren sem, ez érezhető a templomi életben is. Mégis, a templomok a legalaposabb, legidőtállóbb központjai a magyar életnek. Áll ez a másvallásúakra, áll ez a katolikusokra. Ha nem épültek volna magyar templomok, immigrációnk magyar jellege rohamosabban tűnt volna el.

Mivel aránylag kevés magyar templom rendelkezik iskolával, a föl-szívódási folyamat elég gyors ütemű. Az itt született gyerekek otthon magyarul beszélnek első generációs szüleikkel, majd az iskolába kerülve egyre többször fordítják angolra a szót a családi háznál is. Hehezettel beszélnek magyarul, egyre több angol szót helyettesítenek a magyar mondatba. Amerikában élnek, amerikai iskolába járnak, amerikai pajtásaikkal játszanak. Vállal vonnak, nem érzik vesztesnek magukat. Mintha lassanként szégyelnék is, hogy „mások”, mint a többiek. A szülők sok esetben erőltetik a magyar beszédet és igyekeznek gyerekeiket megtartani magyar-nak. Kevés eredménnyel.

Az első generáció megmarad magyarnak. Akkor is, ha fiatalon került Amerikába. Az összes nemzetiségi bevándorló így van. De míg a nagytömegű olasz, ír, lengyel tömörülése miatt szívósabb, a magyar szétszórtabb: sem egymással, sem egymás nélkül nem tud élni. Halálraítélt nemzedék?

Nem, csak mélyen szenvedő és hontalan az első generációs bevándorló. Az otthon kapuja, tudja, hogy bezárult mögötte. És akarva-akaratlan el kell fogadnia, hogy Amerikában, ahol gondtanul élhetne, otthont igen, de hazát nem talál. Hogy ebbe belenyugodjon, hogy terhe könnyüljön, hogy lelke el ne lankadjon, a magyar templomhoz fordul vigaszért.

MISSZIÓ

Mikor ezt a szót, „misszió“ halljuk, nehezen tudunk szabadulni a képtől, amely lelki szemünk előtt felmerül: egy szakállas pap tropikus kalappal, körülötte a földön néhány kis fekete lurkó, vagy copfos kínai, kiknek a misszionárius hirdeti az Isten országát, hozzá még egy fehérbe öltözött missziós nővér, aki betegeket kezel, orvosságot osztogat, leprásokat kötözget.

Ez a misszió? Korántsem. A copfos kínaiak rég eltűntek a föld színéről, a meztelen feketék is tűnőfélben vannak.

A misszió szónak jelentése *küldetés*. Ezt a küldetést, mint a szentírásból tudjuk, nemcsak a 12 apostol gyakorolta mindjárt kezdetben. Ha egyedül ők tanítottak volna, a kereszténység sohasem juthatott volna el másfél évszázad alatt nemcsak a szegények kunyhóiba, de a császárok udvarába, sőt a római hadsereg centrumaiba is. Az apostolok mellett ott látjuk a diakonusokat, diakonisszákat, Pál mellett nemcsak Titust és Timotheust, de Priscát, Apollót, Lydiát stb. Mindannyiukat a krisztusi küldetés, a tűz vezette, amely szívükben égett és arra lelkesítette őket, hogy mindenütt és mindenkinek Krisztus országát hirdessék. Évszázadok múltak el, új országok alakultak. Az apostolok utódai követték az apostolok példáját és mindenütt elplántálták ezekben az országokban Krisztus keresztjét. Európa kereszténnyé vált. Egyes szent királyokat kivéve, a világi nagyokat a hithirdetés csak annyiban érdekelte, amennyiben segítette hatalmuk megerősítését. Az Egyház missziós munkája erősen egybekapcsolódott a kolonizálással, aminek káros hatását mainapig is érzi a missziós működés. Otthon a hithirdetés munkájában az Egyház magára maradt. Majd a Gondviselés küldött nagy lelkeket, akik megértették a külföldi missziók fontosságát, különböző missziós egyesületek alakultak: a Hitterjesztés Egyesülete, a Szt. Gyermekség Egyesülete, a Szt. Péter Egyesület, stb. Külön missziós kongregációk vállalták magukra a hiterjesztés nehéz munkáját, mint párizsi külföldi missziók egyesülete, a milánói missziósatyák egyesülete, a Fehér Atyák, az amerikai Maryknolok egyesülete stb. Hasonlóképpen egyes női szerzetek is kizárólagosan a misszióknak szentelték minden tevékenységüket. Ujabbban laikus egyesüle-

tek is alakultak, amelyek kizárólagosan a missziókat szolgálják, mint a missziós orvosok egyesülete, az u. n. auxiliarii (segítők) férfi és női szervezete. Az anyagiak előteremtésében a főmunka a Hitterjesztés Egyesületére hárul.

A misszióknak egyik legfontosabb kérdése, — amely van olyan fontos, mint az alkalmazkodás kérdése —, a missziók anyagi fenntartása. Ezt eddig nem sikerült kellőképpen megoldani. Minduntalan olvassuk, hogy az összes missziós művek sem képesek kielégíteni a missziók anyagi szükségletét, sok helyen lehetetlen szemináriumokat felállítani, kórházakat, iskolákat felszerelni: hiányzanak az anyagi eszközök. Sokat segítenek az egyes országokban felállított szociális és karitatív egyesületek, mint a Misereor, Juvate, stb. segítő intézmények. Még így is megáll a missziós munka sok helyen, mert hiányzanak az anyagi eszközök.

Mitől függ tehát az Egyház missziós munkájának továbbfejlesztése és egész jövője? Kiknek a kezébe van letéve a missziók sorsa? Az egyetemes zsinat válasza e kérdésre: a missziók jövője a keresztyén hívektől függ. Minden keresztyén fogja fel missziós hivatását, amely a keresztség és bérmálás szentségével jár. Minden keresztyén értse meg: a missziós ügy közös ügy, amely minden megkeresztelt hívő lelkiismeretét terheli.

A II. vatikáni egyetemes zsinat a missziókról szóló határozatok végrehajtásának szabályzatában előírja: hogy a *keresztyén hívek lelkében növekedjék a missziós szellem*, imákat és napi áldozatokat ajánljanak az egyházi *előjárók*, úgy hogy az évi missziós nap ennek a szellemnek mintegy önkéntes megnyilatkozása legyen (3);

a püspökök és a püspöki konferenciák különböző *könyörgéseket* foglaljanak bele a misében előírt hívek imájába a missziókért (3);

minden egyes egyházmegyében legyen *egy pap kijelölve*, hogy amit már a missziókért megkezdtek, azt tovább fejlesszék (4).

Missziós lelkiismeretet követel a pápa a katolikus ifjúságtól: a missziós szellem növekedésére a szemináriumok növendékei és a katol. ifjúsági egyesületek tagjai vegyenek fel kapcsolatot a missziók szemináriumai növendékeivel, hasonlóképp ifjúsági egyesületekkel, hogy a kölcsönös megismerés missziós és egyházi lelkiismeretet teremjen a keresztyén népeknél (5).

További előírások azt sürgetik, hogy a püspökök ápolják a *missziós hivatásokat*, saját papjaik között ismertessék a missziók szükségleteit (5).

Miután a hívek által felajánlott önkéntes missziós adományok nem elégségesek a missziók anyagi szükségleteinek a fedezésére, ajánlja, hogy az egyes plébániák, valamint az egyházmegyei egyesületek saját jövedelmükből *bizonyos járulékot* állapítsanak meg, amit a Szentstbék a missziókhoz juttat, azonkívül, amit a hívek önként felajánlanak (8).

A püspöki konferenciáknál legyen *külön bizottság*, amelynek kötelessége szintén a missziós öntudat ápolása (9).

1966. szept. 5-én VI. Pál pápa rendeletet adott ki, amely így kezdődik: **Nehezek** és növekvőfélben vannak a modern világban az evangélium hirdetésének a terhei. A Szent Atya előírja, hogy minden egyházmegyében alakuljon meg a *Papok Missziós Egyesülete*, Ennek célja: a papság között terjeszteni a missziós felelősséget és hogy a misszió ügye helyet kapjon a teológiai és lelki képzésben. VI. Pál pápa itt főleg arra gondol, hogy a *papság természeténél fogva missziós természetű*. A papság képtelen kifejleszteni lelkipásztori tevékenységét és saját lelkiségét, ha nem szívja magába ezt a missziós szellemet. A papok Missziós Egyesületének 50 éves fennállásakor *P. Pelegrino* turini érsek arról beszélt, miként kell a papságnak résztvenni a püspökök, missziós tevékenységében. Rámutatott arra: az Egyházat Krisztus nemcsak azért alapította, hogy létezzék, hanem azért, hogy Krisztus misztikus testét kifejlessze. Az Egyház nem zárt statikus egység, hanem missziós állapotban van . . . *A papnak kötelessége kiterjeszteni szeretetét a világ végéig.*

Mindez világosan kifejezi azt, hogy a missziós ügy a hívek, a papság, a püspökök és a pápa közös ügye. A missziós munka az egyetemes Egyház ügye.

P. Lischerong SJ
kínai misszionárius .

LEVÉL A PARAGUAYI MISSZIÓBÓL

Ma, Amerika felfedezésének napján, szeretném a MPE-t soraimmal ismét felkeresni, hogy valamit magamról és munkámról elmondjak.

Már 11 éve dolgozom Paraguay-ban. Ez a 11 év hosszú idő. Sokan, akik értem oly sokat tettek, az idők folyamán belefáradtak, hogy segítségemre legyenek. Természetesen ez az én vétkem, mert a levélírást erősen lecsökkentetem. Nem azért, mintha nem lettem volna hálával eltelve, de igen gyakran nem voltam abban a helyzetben, hogy levelet írhattak. A Rio Paraná csónakon utazva aligha ír az ember levelet. Vagy amikor az őserdőt motorkerékpáron, jeepen, vagy akár lóval járom, hiábavaló volna a levélírással gondolni. Nem áll írógép rendelkezésemre, hiányzik a papír. Azután ki vinné a levelet a postára, Argentínába vagy Brasiáliába, esetleg 380 km távolságra Asunciónba? — De később sem volt jobb a helyzet az időmet tekintve, amikor Encarnaciónban a megye közigazgatásában kellett dolgoznom. Végtelenek voltak az utazások (néha 700 km naponta), porban, izzadva a tűző napon, vagy hidegben, viharban az agyagos utakon. Ha otthon voltam, ritkán mentem 11—12 óra előtt aludni. Ilyenkor a munkám könyvelés, tervek, elszámolások, havi mérlegek csaknem 20 helyről és emellett még 7 egyházközséget is el kell látnom. S amint már a Titkos Jelenések szerzőjének is különféle nehézségei voltak 7 egyházközségével és azokat buzgalmukban különféle képpel kellett megítélnie, — így osztom én is a munkámban az ő gondjait és reménysegeit.

A többi misszionáriusnak sem megy jobban a dolga. Ezért érthető, miért hallgatnak a paraguayi páterek és miért nem csinálnak propagandát. Pedig egyetlen ország misszionáriusa sincs annyira rászorulva a támogatásra, mint éppen a paraguayi. Nekem is több szükségem van erre, mint valaha. Ezért szeretném a jövőben jótévedőmet gyakrabban felkeresni soraimmal és mindannyiszor hangsúlyozni, hogy továbbra is ajándékozzanak meg jóakarattal.

Az elmúlt vasárnap korán elutaztam, hogy a 10 km-re lévő Santa Rosa kápolnában misézzem. Havonta csak egyszer jutok el ide. A hónap második vasárnapja van e misére fenntartva. Szeptemberben azonban nagy esőzés akadályozott meg utamban, így két hónapja volt az utolsó mise a kápolnában. Kb. 200—300 család él itt. 5—6 személyt számítunk egy családra. — A kápolna nem nagy; 7×4 m, és szépnek sem mondható. Ha az ember letérdel az oltárnál, a lába nincsen éppen kint, de a lakosság befogadására nem elengedő. A padló téglával van kirakva, deszkákból állnak a falak, csak nyersen összetákolva, festés nélkül. A hézagokon keresztül ki- és belesnek a gyerekek, attól függően, hogy hol találtak helyet. A padlástér sincs deszkával elzárva, szabad utat engedve a pillantásnak. Így azután a kápolna igen egészséges: szellőzése a követelményeknek megfelel, azonkívül nyáron nem hideg és télen sem meleg. Falfestményt hiába keresel. Ehelyett az egyházközség büszkesége a keresztút: olcsó képek, ráma nélkül, rajzszeeggel megerősítve és egy 2×2 cm nagyságú fakereszt minden egyes kép fölé szögezve. Ebben a szegényes kápolnában jön össze a község könyörögni Istenhez.

Továbbra is kérem a paraguayi missziós munka támogatását, hogy ebben az egyszerű környezetben is hirdetni tudjam a mi Urunk evangéliumát!

P. Gaál Jenő SVD

Szabó Ferenc SJ

AGGIORNAMENTO ÉS KERESZTÉNY ELKÖTELEZETTSÉG

A Zsinattal valami egészen új tapasztalatra tesz szert az Egyház. Önmagára reflektál, próbálja kifejezni a megélt titkot: saját titkát.

Az első századokban, az eretnekségek nyomása alatt, a Szentháromság, a megtestesülés és a kegyelem tanát fogalmazták meg pontosabban a zsinatok és a teológusok. A reformáció idején a predestináció és a megigazulás kérdése került a hitviták középpontjába. A modern korban, különösen az I. Vatikáni Zsinat óta, az Egyház titka áll a hittani kutatás gyújtópontjában. A II. Vatikáni Zsinat célja éppen ez volt: pontosabban megvilágítani az Egyház természetét és küldetését, hogy a világosabb látás fokozza a Titokzatos Test élettevékenységét. Fokozni Krisztus hathatós jelenlétét a mai világban: ezt célozza a sokat hangoztatott „aggiornamento”.

A birtokolt valóságra, a megélt titokra csak akkor kezdünk reflektálni, ha egy bizonyos szakadás, távolság keletkezik: ha a tudat elkülönül az élettől. E reflexiónak az eredménye a kritika és egy bizonyos válság is. Mert az öntudatosítás munkája mindig kockázatos. Az új látás új kérdéseket vet fel, az új nehézségek választás elé állítják az embert és a választás sokszor válságot szül. Az új, a növekedés, a „nagykorúságba” való átmenet természetes jele a válság.

Igy van ez az Egyház életében is. Mert az Egyház élő szervezet; nem adottság, hanem feladat. Ebben az organizmusban minden tagnak meg van a sajátos feladata. Minden megkeresztelt hívőnek aktív tagnak, tevékeny szerepet vállaló személyiségnek kell lennie. A keresztséggel az Egyház „bekebelez” minket; de a nagykorúsággal öntudatos választással, teljes elkötelezettséggel nekünk kell mintegy magunkra vállalnunk az Egyház küldetését, sajátos hivatásunk szerint. Az Egyház mi vagyunk: Krisztus bennünk és általunk folytatja megváltó művét a világban.

1. Az Egyház mai küldetése és mi, keresztények

A keresztény az Egyház tagja; ha élő tag, akkor az Egyház gondjaiból, feladataiból is ki kell vennie részét.

A mai Egyház küldetésében kell részt vennünk. A jelenkori gondolkodásban nagyon sokszor szó esik az ember történetiségéről. A történetiség minden teremtett dolog lényegéhez tartozik. A keresztény is időben él és

kora problémáival kell szembenéznie. A kinyilatkoztatás örök, a hit lényege nem változik; de a hívő ember alá van vetve az időbeliség törvényének, változik miként a világ körülötte. A változó világban Krisztus üzenetét tolmácsoló Egyház is e törvény alatt áll. A mai emberhez kell szólania; a jelenlegi fejlettségi fokon tárja elének a kinyilatkoztatást; itt és most alkalmazza, erre a konkrét valóságra a krisztusi erkölcsöt. Illúzió lenne visszamenekülni a múltba, mintha megtalálhatnánk egy letűnt kor hitét a maga konkrétiségében és termékenységében!

A változó emberi valóság, új történelmi helyzetek, új eretnekségek vagy veszélyek új stílust, új megfogalmazást követelnek: haladásra kényszerítik a keresztényeket, az Egyházat.

Bizonyos szempontból igaz, hogy a haladás sohasem hozhat „újat“ az Egyházban. Nincs szó „újításról“, mintha valamit hozzáadnánk a hit (a kinyilatkoztatás) letéteményéhez. De ezt a hittételt lehet „statikusan“, vagyis hamisan is értelmezni! Egy bizonyos „konzervativizmus“ éppen a hűtlenség kifejezése lehet. Mert senki sem utasíthatja vissza a haladást, senki sem hanyagolhatja el rendszeresen az „aggiornamento“-t, anélkül, hogy meg ne hamisítaná éppen azt, amit meg akar őrizni! Hogy itt és most azt mondja az Egyház, amit Krisztus szándéka szerint mondania kell a mai embernek, új nyelven kell szólania és újat kell előhoznia a kimeríthetetlen krisztusi tanításból.

VI. Pál és a mai teológusok hangsúlyozzák, hogy meg kell különböztetnünk az Egyházat Krisztustól. Bár igaz az, hogy az Egyház benne van az Atya örök tervében, hogy a látható (hierarchikus) Anyaszentegyházat Krisztus lelke élteti, vagyis az Egyház Krisztus Teste, igaz az is, hogy e Test tagjai, a keresztények, nem örökölték az Istenember kiváltságát, aki bátran kijelentette: „Ki vádolhat engem közületek bűnről?“ (Jn. 8, 46). Az Egyháznak is meg kell térnie, tisztulnia kell, meg kell szabadulnia hibáitól! Mert ha a Megtestesülés és a Kereszt botrány a zsidóknak, a pogányoknak pedig esztelenség, mennyivel inkább botrányos és „fellázító“ lehet az Egyház emberi arca, gyengesége! Milyen mély hitre van szükségünk, hogy e mögött az elcsúfított arc mögött felismerjük Krisztust!

Ma már lejárt annak az apologetikának az ideje, amely mindent megszépít az egyháztörténelemben. Nyíltan beszélhetünk a hibákról, az egyháziak vagy a világi keresztények mulasztásairól, bűneiről. J. Maritain egyszer találóan megjegyezte: a mai keresztények között sokan vannak még, akik „illetlennek“ találják, ha felfedjük az Egyházban lévő hiányságokat. „Az ember azt gondolná, — tette hozzá Maritain —, félnek, hogy gondot okoznak ezzel az apologetikának.“ Nos, ezeknek a keresztényeknek a száma egyre kevesebb lesz. Egyre kevesebben lesznek azok, akik a hithez való hűséget összetévesztik a szenvedélyes merevséggel, az intranzigenciát az intoleranciával; akik számára mindaz merénylet az isteni rend ellen, ami az Egyház (a papság) anyagi érdekeit, jelenlegi kiváltságait,

intézményeit támadja. Tűnőben van az a klerikalizmus, amely a kegyelem munkáját, Krisztus ügyének előrehaladását a papság politikai-társadalmi befolyásával méri le és Isten dicsőségét a szolgálóinak juttatott előnyök alapján!

De egy másik kísértésről sem hallgathatunk. Arról a romboló kritikáról, amellyel ma lépten-nyomon találkozunk. Egyes keresztények elkülönítik magukat teljesen az Egyháztól, amikor ennek hibáiról beszélnek. Kívülről, egyoldalúan és a keresztény okosság teljes mellőzésével bírálják. Mintha az Egyház nem lenne *Mater Ecclesia*: Anyaszentegyház. Mennyi a „kamaszos“ éretlenség, tájékozatlanság, ferdítés, meddő szócséplés és mily kevés a gyermeki ragaszkodás, hívő engedelmesség, mily kevés az olyan bírálat, amely egyúttal *önbírálat* is. Pedig amikor az Egyház hibáiról beszélünk, rólunk is szó van: mi vagyunk az Egyház! Minden bűnöm az Egyház szentségén üt csorbát, minden tettem visszahat a Titokzatos Testre. A bírálat csak akkor jogosult, ha egyszersmind *önbírálat* is: kezdete a megtérésnek.

2. Keresztény elkötelezettség

A változás válságot idéz elő és a válság hívás az elmélyedésre, a megértésre, az autentikus keresztény életre. Hívás az elkötelezettségre.

Elkötelezettség (*engagement*): divatos jelszó manapság. Bizonyos idő óta „elkötelezett irodalomról“, politikai elkötelezettségről, stb. beszélünk. A kereszténységen belül is találkozunk a gondolattal: egy bizonyos „dezin-karnált“ (meg nem testesült), a társadalmi és gyakorlati élettől elszakadt, individualista „hit“ ellenhatása ez az új irányzat.

Mi most itt az emberi szabadság legalapvetőbb, globális aktusára gondolunk, amikor elkötelezettséget mondunk. Az egész emberi személy állásfoglalása ez, az akarat odatapadása egy érték-komplexumhoz, — a konkrét esetben az élő Krisztushoz a hit aktusa által. Ez az aktus a szabadság és a kegyelem műve egyszerre. A keresztény elkötelezettség tehát válasz egy hívásra, kitérülés egy Jelenlétnek, új élet befogadása.

Elsősorban nem dogmák elfogadásáról van szó. Természetesen, aki hisz, elfogad bizonyos dogmákat, egy bizonyos tanítást, amely a Kinyilatkoztatást közvetíti, fogalmi rendszerben kifejezi. De az elvont igazságok csak közvetítők: Valakinek a Szavát, hozzám intézett üzenetét közvetítik. Hitem egy személynek szól, válaszom a személyes Szeretetnek mond igent. Ez a hívás rendszerint az egyházi közösségben, a tanító hivatal irányításával, a szentségi rend és egy meghatározott kultúrkörnyezet közvetítésével éri el az embert. Mégis, a hit aktusa tárgyát és végső alapját tekintve isteni; csak módozatát tekintve egyházi.

A hívás a Szeretettől jön és Isten Krisztus Lelke által teszi érzékennyé a szívet, hogy a felsőbb ajándéknak kitérüljön. A hit nem „konformiz-

mus“, nem egy öröklött világszemlélet átvétele és a vallásos szokások paszszív utánzása, hanem öntudatos elkötelezettség: egyetlen szabad igen a Krisztusban (és az ő „szentségében“, az Egyházban) önmagát kinyilatkoztató Szeretetnek.

Isten mindenkit a „saját nevében nevez“. Mindenkit egyénien hív, különleges szeretettel szeret. S ez az egyéni hívás mindig új és mindig sürgető.

Mindig a *konkrét szituációban* találkozom Istennel. Ezt a helyzetet meghatározzák: természetes és természetfeletti adottságaim, egész múltam (hisz tetteink megváltoztatnak minket), a szabadságomat befolyásoló körülmények, általános hivatásom és a jelenlegi hívás, valamint a hívásnak megfelelően kapott kegyelem, stb. Mindez olyan egyedülálló helyzetet teremt számomra, amely soha meg nem ismétlődik. Ahogy F. Fuchs SJ írja, „a szituáció olyan vallásos valóság, amelyben az ember szembetalálja magát Istennel, a legfőbb Te-vel, egy soha meg nem ismétlődő, egyedülálló pillanatban“.

Ebben az egyedülálló helyzetben kell döntenem, elköteleznem magam. Vagyis itt és most kötelezőnek érzem számomra ezt és ezt a törvényt, ezt a konkrét hívást és ennek az erkölcsi kötelezettségnek tudatában választok, cselekszem. Senki sem dönthet helyettem. Sem Isten, sem ember. Isten nem helyettem cselekszik, hanem kegyelmével felszabadít és cselekvővé tesz. A törvény *hetero-nomiáját* (mástól jövő szabály, külső akarat) az isteni kegyelem (a Szentlélek) változtatja *auto-nomiává*, belülről ható, önmagát meghatározó dinamizmussá. Különös paradoxon: minél inkább függ az ember Istentől, minél inkább kiszolgáltatja magát a Kegyelemnek, annál inkább felszabadul, annál több autonómiával rendelkezik. *Ama, et fac, quod vis!* Szeress, és tégy, amit akarsz! — mondotta Ágoston. Természetesen, ez az ideál: a megközelíthető, de teljesen soha meg nem valósítható eszmény. Azonban a szeretet mértéke a szabadság mértéke.

Sokszor azért kötelezzük el magunkat olyan nehezen, mert vagy nem látjuk tisztán a hívást (élethívás és konkrét hívás), vagy pedig félünk elveszíteni szabadságunkat. Pedig igaz az Evangélium szava: „aki elveszíti életét Krisztusért, megtalálja azt.“ A hitben előlegezzük a bizalmat Istennek. A fényt nem lehet előrevételezni. „Qui facit veritatem, venit ad lucem!“ Aki az Igazság (= Krisztus) szerint él (s lehet az illető „névtelen keresztény“ is, vagyis olyan ember, aki még nem fedezte fel, hogy az Igazság Krisztus!), az jut el a fényre. Másszóval: elkötelezettség nélkül nincs élő hit, nincs termékenység és növekedés. De nem lehetséges a tanúságtétel sem.

3. Tanúságtétel

Az elkötelezettség a hivatáshoz kapcsolódik: teljes igen a hívó Istennek. S ez a felelet felelősséget jelent. Mert minden ember szolidáris, mindenki felelős az összes többi emberért, minden keresztény a Titokzatos Test

tagjaival van élő közösségben. Azáltal, hogy ilyenek vagyunk, hogy szentek, vagy bűnösök vagyunk, az emberi közösség és a természetfeletti organizmus más és más lesz. Minden keresztény meghatározott szerepet játszik az Egyház küldetésében; mindenkinek sajátos módon kell megélnie a krisztusi titkot és róla tanuskodnia.

Nem rossz értelemben vett „szerepjátszásról“ van szó! J. Lagneau, a neves francia filozófus nem volt gyakorló keresztény, de van egy levél-töredéke, amely nemcsak egyeneslelkűségére és tisztaságára vet fényt, hanem minden keresztény számára fontos intelem. Ezt írja Desjardins-nek egyszer: „Ha hitelt adhatok bizonyos tapasztalatoknak, azt kell mondanom: veszélyes, ha valaki mindenekelőtt jót akar tenni az emberekkel. Könnyen a szerepjátszás hibájába eshetünk: mások és magunk előtt is szerepet játszunk, ami éppen az ellenkezője az egyszerűségnek és az egyenesességnek.“

Mindenekelőtt tehát *lennünk* kell, autentikusan élni s ez az igaz élet (amely megfelel hivatásunknak) maga „szociális“ jellegű: tanúságot tesz mások előtt Krisztusról, az Igazságról és másoknál is életet szül. Olyan „apostolkodás“ ez, ahol a keresztény nem „hódítani“ akar, meggyőzni a másikat a saját igazságáról, nem alakoskodó és hatás-vadászó, hanem átlátszó az Igazság számára, egyszerűen azért, mert igaz, vagyis Isten örök tervét valósítja, a most is tartó teremtetést fejezi be.

De hát akkor ne is próbáljuk meggyőzni embertársunkat (aki úgy látszik távol él Istentől) az Igazságról? Igen és ne. Vagyis, keresnem kell vele együtt, hogy közösen megtaláljuk — a párbeszédben — a teljesebb Igazságot. Ez pedig mindig feltételezi a szerénységet: hátha én nem vagyok igaz? Mit kell tennem, hogy igazabb legyek? Hogyan egyesülhetünk egy magasabb Igazságban? (Az egység lehet az igazság kritériuma!) Minden hódító szándékot félre kell tolnom. Idegenkednem kell mindenfajta propagandától. Mert semmi sincs oly messze az apostolkodástól, mint éppen a propaganda.

Amikor a természetfeletti életről van szó, akkor természetfeletti szempontok szerint kell ítélnünk és cselekednünk. Nem az az küldetésünk, hogy diadalra vigyük az igazságot, hanem hogy tanúságot tegyünk róla. A természetfeletti mindig a szabadságba kapcsolódik. Csak annak van értéke, ami szabadságból fakad. Mindaz, ami csökkenti a másik ember szabadságát, az illető döntésének, tettének isteni értékét devalválja. A természetfeletti jót nem lehet statisztikába foglalni, a kereszténység „térhódítását“ nem lehet igazában felmérni. A kereszténység, ha szabad ezt a banális kifejezést használni, nem mennyiségi, hanem minőségi kérdés. Hacsak egyetlen szent tanúskodik is Isten titkáról, ez elég ahhoz, hogy még ebben a (legalábbis látszólag) Isten-nélküli világban is, rálássunk a kimondhatatlan Titokra, az isteni Valóságra. Elég ahhoz, hogy valami-képpen hinni tudjunk a Szeretetnek.

A Szeretet Jézusban nyilatkozott meg és árad ki a mi világunkba. És nekünk ezt a Szeretetet kell „befejeznünk“, tökéletessé tennünk, Szent János megdöbbenő szavai szerint: „Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet. Isten szeretete abban nyilvánult meg, hogy egyszülött fiát küldte a világra, hogy általa éljünk... Szeretteim, ha Isten így szeretett minket, nekünk is szeretnünk kell egymást. Istent sohasem látta senki. Ha szeretjük egymást, Isten bennünk él, és *szeretete tökéletes lesz bennünk...*“ (1 Jn. 4, 8—12).

Szeretni nem szóval és nyelvvel, hanem tettel és igazsággal! (1 Jn. 3, 16—18). Olyan szeretet ez, amelynek minimális megnyilatkozása a szociális igazságosság és amely egészen addig megy el, hogy az ember életét adja testvééréért.

A mai Egyház forrong, a növekedés krízisét szenved. De Jézus benne él Lelkével, tovább folytatja megváltása művét, tökéletlen, bűnös, de ugyanakkor őt szolgáló akaró tagjain keresztül. A mai szellemi zűrzavarban vegyük észre ezt a Jelenléte és a hívást, amely *nekünk* szól, a hívást a teljes elkötelezettségre!

OLVASÓINKHOZ

Karácsony-húsvéti kettős számunk, a nagy zsinati különszám, a nyomda miatt késik. De most már egyesben vagyunk. Hamarosan küldjük. Olvasóink szives elnézését kérjük.

HAZAI HELYZET

Pax vobis

Kétezer év óta a feltámadt Üdvözítő békét hirdető szavaival sohasem éltek még úgy vissza, mint a mi korunkban. Nem a főtanácsot, nem Pilátust, nem a feszítésmeg-et kiáltó tömeget, nem a római katonákat üdvözölte így, hanem az el-elbotló, de jóakarátú apostolokat. A keresztáldozat és az „Atyám bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek“, igen, mindenkinek szól, de az alleluját hozó Jézus békéjének részesei csak azok, akik valóban már Isten felé néznek. Hiszen Ő, a béke Fejedelme mondotta: „Ha betértek egy házba, először is mondjátok: Békesség e háznak! Ha a békesség fia lakik ott, rászáll a ti békességtek, ha nem, visszaszáll rátok“ (Lk. 10, 5—6). Ha pedig betértek egy városba és ott nem fogadnak be titeket, menjetek ki az utcára és mondjátok: „Még a port is lerázzuk rátok, amely városotokban ránk tapadt, de tudjátok meg: Közel van Isten országa. Mondom nektek: Szodomának könnyebb sorsa lesz azon napon, mint annak a városnak“ (Lk. 10, 10—12). Talán sohasem szólt annyi ország és város vezetőjének ez az intelem, mint ma.

A detroiti Free Press napilap dec. 10-i száma a magyarországi egyházi állapotokról írva azt a konklúziót vonja le, hogy a kereszténység legnagyobb ellenségei az egyházügyi hivatal alkalmazottai. A lap egyházi rovatának szerkesztője hat vasfüggöny mögötti államot látogatott meg és így végső-ítélete saját megfigyelésein alapul.

Nagy kérdőjel, hogy a békemozgalmak, békeharok, békepapok békehirdetése mögött van-e Krisztus békéjének egyetlen sugara is? Épp a szeretet és béke, karácsony ünnepe előtt néhány nappal ítélte el a budapesti bíróság Lénárd Ödön piarista atyát zárt ajtóknak mögött ismételtén. Még a hozzátartozók előtt sem volt szabad az ítéletet nyilvánosságra hozni. Az ügyvéd csak annyit közölhetett: a büntetés nagyon magas, de közelebbit nem mondhat.

Több családnál, szétszórtan élő szerzeteseknél éjjel házkutatást tartottak. A katolikus irodalommal, hittannal foglalkozó könyveket elkobozták. Többeket letartóztattak, majd elengedtek, majd ismét újabakat hurcoltak el. Egyik világi intézmény tagjai közül öt nővért ítéltek el. Kettő közülük rendes útlevelel és vízummal Svájcba látogatott. Távollétükben

mondták ki az ítéletet. Judit testvér három és félévet, Mária testvér két és félévet kapott. Ezen felül Judit testvér budapesti lakását is elkobozták Három társukat nyolc, hat és négy hónapi börtönbüntetésre ítélték feltételesen.

Gálicz Béla Töbötöm a szentendrei ferences gimnázium egyik legnépszerűbb pedagógusa. Az ötvenesztendős paptanár a nyáron meglátogatta Németországban élő ismerőseit. Hazatérése után a rendőrség hamarosan elvitte. Hosszabb ideig tartó kihallgatás után azonban szabadon engedték. A még létező *nyolc katolikus iskolába* igyekeznek belekötni. Debrecen népe régóta felfigyelt a rendőrség rajtaütéseire. Nem egyszer a katolikus iskolák diákjait bekisérik, vallatják és arra akarják kényszeríteni, hogy diáktársaikra és tanáraikra spiclikedjenek, majd estefelé szabadon engedik őket. Az Ország — Világ című képeslap dec. 14-i számában Pálos Miklós a pannonhalmi gimnáziumot kezdi ki. Elismeri ugyan, hogy a bencések nagyon jól tanítanak, — tavaly az érettségizettek közül tizenhetet vettek fel az egyetemre, ami állami gimnáziumban alig fordul elő, — de mégis megfontolandó, mert ezek a fiatalok nem lesznek a materialista világnézet hívei. Tehát több figyelmet kell fordítani a pannonhalmi katolikus gimnáziumra . . .!

A németországi katolikus sajtótudósító közli még *Török Pál Vendel* atya elítélését. 18 hónapot kapott. Bűne: békepapi gyűlésen bírálta a rendőrséget és leszögezte, hogy a vatikáni egyezés ellenére nincs az országban vallásszabadság. *Timár Agnes* nővér öt és félévet kapott, mert otthonukban gyermekeket és felnőtteket részesített saját kérésükre valóskoltásban.

A Nyugatnémet Katolikus Hírügynökség márc. 10-i jelentése szerint az esztergomi szemináriumba a múlt év őszén 19 ifjú jelentkezett kispapnak. Minthogy az Állami Egyházügyi Hivatal nem tudta őket szándékuktól eltéríteni, a 19 kispapból 14-et behívtak két éves katonai szolgálatra. Ezt a módszert gyakorolták Pozsonyban is, ahol a 22 kispap közül 18 kapott katonai behívót.

Dr. Várkonyi Imrét viszont a munkaérendrend aranyfokozatával tüntette ki a állam elnöki tanácsa az állam és az egyház között kialakult „jó viszony” munkálása, a papi békemozgalom és a társadalmi életben kifejtett eredményes munkája elismeréséül. Jó elgondolkozni. Pax vobis! Krisztus békéje vajon a meggondolatlan engedményekért hulló aranyérendrendeket ragyogja-e be vagy az Ő nevéért szenvedők börtöncelláit.

Március 4-én repült Msgr. *Luigi Bongianino* vatikáni diplomata Budapestre. Útját nagy érdeklődéssel kísérte a nyugati közvélemény. Az újságírók előtt a vatikáni sajtóiroda vezetője Mons. Vallanc kijelentette, hogy Bongianino Budapesten kizárólag a püspökök nyugdíjazási lehetőségéről tárgyal és tájékozódni akar, hogy a nyugdíjazás esetében megvan-e a lehetőség arra, hogy a pápa új püspököket nevezzen ki. Az öt

püspök, aki a múlt év decemberében benyújtotta a Szentatyához nyugdíjazás iránti kérelmét a következő: Hamvas Endre kalocsai érsek (76 éves), Shvoy Lajos székesfehérvári megyéspüspök (88 éves), Pétery József váci megyéspüspök (75 éves), Kovács Vince váci apostoli kormányzó, címzetes püspök (77 éves), Schwarcz-Eggenhofer esztergomi apostoli kormányzó, püspöki ordo nélkül (77 éves), Mindannyian magas korukra és gyenge egészségi állapotukra hivatkozva kérik nyugdíjazásukat.

Mindszenty bíborosra vonatkozólag a Reuter bécsi tudósítója megkérdezte König bíboros, bécsi érsek környezetének egyik tekintélyes tagját: „Bongianino Mindszenty bíborossal is fog-e tárgyalni a nyugdíjazás kérdéséről?” Válasz: „Aki erre számít, az nem ismeri sem Mindszenty bíborost, sem a pápát. Egyáltalán nem valószínű, hogy Mindszenty bíboros a jelen körülmények között nyugdíjazását kérje. Ha meg is tenné, a pápa nem fogadná el. A Vatikánnak ugyanis nincs meg a lehetősége, hogy Magyarországon szabadon nevezzen ki püspököket.“

A Nyugatnémet Katolikus Hírügynökség jelentése szerint a Szentszék ragaszkodik hozzá, hogy a kinevezendő püspököket maga válassza ki. Ha a kormánynak lenne valami kifogása a kiszemelt személyek ellen, azt meg kell indokolnia, de ebben az esetben is fenntartja a Szentszék magának a jogot, hogy döntsön a kérdésben.

A magyar püspöki kar március 30-án tartott *konferenciáján*, amelyen a beteg Hamvas András kalocsai érsek helyett mint rangidős, Shvoy Lajos pápai trónálló, székesfehérvári püspök elnökölt, Brezanóczy Pál püspök, püspökkari titkár, beszámolt Luigi Bongianino látogatásáról, valamint arról, hogy a püspöki kar kérésére az igazságügyminiszter engedélye alapján látogatást tett a börtönbüntetésüket töltő papoknál.

Érdemes még megemlíteni a németországi Feuerreiter beszámolóját a magyarországi egyházüldözésről. Hamis az a kép, — írja, — amely a mai magyar hierarchiát két táborba osztja az egyházhű papság és az államot kiszolgáló békepapok csoportjába. A való állapot komplikáltabb. A papságnak csaknem a fele már a mostani rendszerben nőtt fel. A jobb időkre várás, a kitartás fogalma azért sem létezik számukra, mert a maitól eltérő formát nem ismernek. Nevelésük hiányos. Érdemük, hogy ennek ellenére hivatásukat jól-rosszul igyekeznek ellátni. Az idősebb nemzedék, amely megérte az elnyomás kezdetét és 1956-ban a nagy csalódást, ugyanakkor legtöbbet üldözték és megfélemlítették, azt teszi, ami neki lehetségesnek látszik.

Feffernitzi kápolnaszentelés

A feffernitzi és kellerbergi karintiai iker-lágert évek folyamán ezer magyar járta meg. Ma a világ minden táján szétszórva élnek. Sokakat

érdekel, hogy a barakok eltűnése után az ittragadtakból egy kis település fejlődött ki. *Nuspl János* kalocsai egyházmegyes pap, volt lágerlelkész (oltártestvérei „kinevezése” alapján: „feffernitzi apát”) buzgólkodására szép modern épület épült a régi baraktemplom közelében: fele kápolna, fele óvoda. Szeptember 18-án szentelte fel dr. Köstner József klagenfurti püspök. A szép kis kápolnában több alkalommal van magyar nyelvű szentmise is.

Welsi templomszentelés

A mai hatalmas lakótelep a welsi (felsőausztria) 1001-es Lager körül fejlődött ki. Sok magyar elindulási helye volt ez a Lager. Mácsady István volt táborlelkész lett az első plébánosa a telepnek. 1966 nov. 27-én, advent első vasárnapján szentelte fel a hatalmas modern Szent István-templomot dr. Zauner linzi püspök. A templom 36 × 36 méter és 25 méter magas, 700 ülőhellyel. Van még 80 ülőhelyes kápolnája is, ahol főleg a magyar szentmiséket tartják. Mellette a plébánián kívül még szép kultúrház is épült. *Mácsady Istvánt* a linzi püspök fáradozásai elismeréséül Consistorial Rat-nak nevezte ki.

PAPI JUBILEUMOK

Gyémántmisék

Rónai János kanonok november 5-én mutatta be gyémántmiséjét a szatmárnémeti székesegyházban.

Törzsök Ignác a kaposvári Jézus Szíve templomban mondta gyémántmiséjét.

Aranymisék

Dr. Demkó Zoltán szeptember 5-én Lorainban (USA) mutatta be aranymiséjét. 1893 nov. 1-én született Nagybecskerekén. Iskoláit itt kezdte, majd Déván és Makón folytatta. Teológiai tanulmányait az innsbrucki egyetemen végzi. 1916-ban szenteli pappá Glattfelder Gyula püspök. Lelkipásztori működését Karánsebesen kezdi, majd mint hittanár működik Nagybecskerekén és később Szegeden. 1923-ban megy Amerikába. Mint a magyarok lelkipásztora dolgozik először Detroitban, majd Fairportban. Innen nevezi ki püspöke a nagy kikötővárosba, Lorainba a magyar alapítású Szent László egyházközség plébánosává. Az aranymisén

Issenmann és Elwell püspökök is résztvettek. Elwell püspök mondotta az angol nyelvű szentbeszédet. A magyar szónok Mundweil János volt. A magyar papság üdvözlését Msgr. Tanos Árpád tolmácsolta.

Szabó Polikárp ferences atya november 6-án Budán, a Pasaréti Szent Antal templomban mutatta be aranymiséjét.

Kriskó Elek püspöki tanácsos, kállósejéni görögkatolikus plébános, október 23-án ünnepelte aranymiséjét. Dudás Miklós hajdudorogi megyéspüspök köszöntötte elsőnek a jubilánst. Szónoka Hudáky Aladár nyirbátóri esperes volt.

Link Imre prelátuskanonok Miskolcon mondatta aranymiséjét. Szónoka és kézvezetője Brezanóczy Pál püspök, egri apostoli kormányzó volt.

Szommer Károly kalocsai egyházmegyei ny. plébános Budapesten, a Bazilikában mutatta be aranymiséjét. Egyébként a székesfehérvári Papi Otthonban él.

Takács Dénes ny. újkígyósi plébános a szegedi szeminárium kispapjai körében ünnepelte aranymiséjét. Ijjas József püspök mondott beszédet. Kézvezetője Klivényi Lajos c. prépost, kevermesi plébános volt. A jubiláns ismert egyházzenész. Nemrégien jelent meg „Békét a lelkeknek” című gyászmise-énekgyűjteménye.

MAGYAR ÖKUMENIKUS NYILATKOZAT

A külföldi magyar római katolikus és evangélikus ökumenikus bizottság közös nyilatkozata

„Megjelent Isten üdvözítő kegyelme minden embernek” (Tit. 2, 11). Vizkereszt ünnepének ezen örömhírét vallva, ebből az üdvözítő kegyelemből élve jöttünk össze Stuttgartban, 1967 január 5—6. napján, s mint a Rk. Magyar Főlelkészek Európai Konferenciája és a Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkészek Munkaközössége által kijelölt két ökumenikus bizottság, tartottuk megbeszéléseinket.

Isten iránti mélyeség hálával gondolunk arra, hogy Szentlelke az Egyház szétszakadtságának évszázados mély sebét az egység ügye iránt érzett felelősség fölébresztésével kezdi köztünk is gyógyítani. A külföldi magyar katolicizmus és evangélikusság megbizottainak ez az ökumenikus találkozója, tudomásunk szerint, a magyar egyházak életében is az első ilyen természetű esemény. Történelmi felelősségünk tudatában, megbeszélésünk tárgya két főkérdésre összpontosult:

1) lelkeszi munkánk ökumenikus szellemének, egységkeresésünk hitbéli alapjainak tisztázása; valamint

2) konkrét ökumenikus feladatok megvitatása, hogy helyi egyházaink, gyülekezeteink együttélése külföldön is Krisztus kegyelmének valóságát igyekezzék visszatükrözni.

A reformáció 450. évfordulójának esztendejében közös örömről, hogy ahelyett, hogy szakadásunk igazolására törekednénk, fölvetjük a kérdést: mi az, ami összeköt bennünket Krisztus szolgálatában? Együttes hittel valljuk, hogy ez Krisztus üdvözítő kegyelme, amely minden embernek megjelent. Ezt a kegyelmet akarja ma is, a mi szolgálatunk által is jelenvalóvá tenni az Úr egy elvilágiasodó, az istentelenség kísértésében hanyórázó és az emberiesség alapkövetelményeit sokszor föllényesen megvető nemzedék körében.

Hálát adunk Istennek azért, hogy — az ökumenikus mozgalom gyümölcseként — ezen együttes szolgálat konkrét követelményeinek tudatára ébresztett bennünket.

Mindez nem jelenti azt, hogy ne számolnánk történelmi helyzetünk adott-ságaival, amelyek híveink körében sokszor kérdésessé teszik az egység ügyét. Közös meggyőződésünk azonban, hogy a megoldás útját csakis problémáink őszinte föltárásával tudjuk előkészíteni.

Megbeszéléseink során tehát nem titkoltuk el a fölmerülő nehézségeket, de határozottan elutasítottuk azt a magatartást, amely öngazsága hangoztatásával a másik fél fölébe akarna kerülni. Jól tudjuk, hogy csakis a múltért való közös felelősség alázatos megvallása teremthet jelen helyzetünkben olyan lelki légkört, amelyben a krisztusi megbocsájtás kegyelmének hívő elfogadásával keresni tudjuk a testvéri közösség új útjait.

Örömmel állapítjuk meg, hogy a pápa és a II. Vatikani zsinat megnyilatkozásaiban, főként az ökumenizmusról szóló dekrétumban, szintén ilyen irányban indult meg a kibontakozás. Őszintén reméljük, hogy — ennek visszhangjaként — a mi helyi egyházaink, gyülekezeteink is tanúságot fognak tenni erről a krisztusi megbocsájtásból eredő kiengesztelődésről, hiszen mindennap így imádkozunk: „... bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek“ (vö. Máté 18, 21—35: az adós szolgáló példáját).

Megbeszéléseink során ebben a szellemben vetettük föl egymás között egyházaink együttélésének konkrét problémáit.

Szakadásunk fájdalmas jelének ismertük föl, hogy Krisztus magyar híveit még megnevezésük is elkülöníti egymástól: az egyik részük *kereszténynek*, a másik *keresztyénnek* nevezi magát. Ezzel a kettősséggel a világ összes nyelvében egyedülálló megkülönböztetés honosodott meg nálunk, amelynek felekezeti kielélezése az egység keresésének csak ártalmára lehet. Megállapítottuk ugyanis, hogy csupán nyelvi természetű jelenséggel állunk szemben. A két szó ugyanakkor a bibliai szónak (*christianus*) megfelelő régebbi és újabb kiejtési módja, — az Ap. csel. 11, 26 szerint először Antiochiában nevezték így Krisztus tanítványait. Kérjük tehát híveinket, hogy addig is, amíg az egységes szóhasználat ki nem alakul, ne használják a két szót a felekezeti megkülönböztetés értelmében. Az a szándékunk, hogy a magunk részéről mi is felhasználunk minden rendelkezésünkre álló eszközt (sajtó, hitoktatás, megbeszélések, stb.), hogy a kérdés nyelvészeti részét minél szélesebb körben megismertessük és az egységes mai szóhasználatot elősegítsük. A Krisztusban való összetartozásunk új fölismerését ne hagyjuk a szóhasználat sajnálatos kettősségével elhomályosítani!

Örömmel tapasztaltuk megbeszélésünkön, hogy a Miatyánk és az Apostoli Hitvallás magyar szövegében javarészt csak jelentéktelen stílusbeli eltérések vannak. Ezen szövegek összeegyeztetése tehát könnyű feladat volna. Szükséges-

ségét azért is hangsúlyozzuk, mivel a közös hit keresésének útján a közös szövegben a Krisztusban gyökerező egységünk jelentős kifejezését látjuk.

Az egymás megértésének lényeges feltétele egymás megismerése és az egymás felőli téves információk gyökeres kiküszöbölése. Tudomásunk van arról, hogy hittankönyveink és kátéink révén az egyik egyház tanításáról, vagy történeti megnyilvánulásairól olyan téves ismeretek kerültek a másik egyház köztudatába, amelyek egyházainkat hamis okok alapján egymástól eltávolították. Szándékunk tehát, hogy az illetékes szerveknek ajánljuk hittankönyveink kölcsönös felülvizsgálását. Ehhez kapcsolódik az is, hogy fölhívjuk egyházaink figyelmét a kifogásolható információkra és a jövőben arra törekszünk, hogy az egymásról való tájékoztatás terén a tárgyilagosság alapkövetelményeinek megfeleljünk. Mindez nemcsak a hittankönyvekre, hanem egyéb sajtótermékeinkre is áll. Szándékunk, hogy figyelemmel kísérjük minden ilyesfajta megnyilatkozásunkat, hogy a testvéri együttélés szellemi kibontakzásának ezen a téren se legyen akadály. Tudatában vagyunk ugyan az egyházaink között fennálló alapvető tanításbeli különbségeknek, amelyek leplezése semmiképpen sem lehet feladatunk, viszont hangsúlyozni kívánjuk azt, hogy nem szabad tanításbeli különbséget látni ott, ahol az nem áll fenn.

A tiszta tárgyilagosság legyen eszköze annak, hogy a merőben helytelen értelmezésen alapuló válaszfalak ledőljenek, és Krisztus igazságának hűséges keresése, az ő igazságához való hűségünk lelkiismereti parancsa legyen az egyetlen ok, ha nemet kell mondanunk testvérünknek. Ennek kifejezése azonban ne a fölényes elutasítás, hanem az emberi fájdalom és a krisztusi szeretet hangján történjék. Egyházaink érintkezésének ezen humánus formája közös krisztusi multunk és jelen hitvallásunk együttes követelménye.

Egyházaink együttélésének legsúlyosabb problémáját talán a vegyesházasságok kérdése jelenti. Megbeszéléseinkben teljes őszinteséggel föltártuk ezt a problémát s az a szándékunk, hogy bizottságaink közös munkájában továbbra is foglalkozunk ezzel a kérdéssel. Addig is, amíg új utak nyílnak a problémák megoldására, tudomásul vettük a következőket:

1) Egyházaink lelkészei csakis a jelenleg érvényben lévő rendelkezések alapján járhatnak el vegyesházasságok megkötésénél, ill. az erre készülők vagy az ilyen házasságban élők lelki gondozásában.

2) A vegyesházasságok által okozott sok emberi probléma és lelki gyötorem ismeretében lelkészeink figyelmébe ajánljuk a Vatikáni zsinat megfontolandó határozatát: „A vallási hit terjesztése és a szokások meghonosítása során mindig tartózkodni kell azoktól a cselekedetektől, amelyek a tisztességtelen vagy nem becsületes lelki kényszer, vagy rábeszélés látszatát keltik. Ezt az eljárást a joggal való visszaélésnek, ill. a más jogába való beegázolásnak kell minősíteni“ (A vallásszabadságról szóló nyilatkozat 4. par.-ból). — Ezen alapvető elv gyakorlati elismerésében a protestáns egyházak osztoznak és megvalósítását, Krisztus példája alapján, minden lelkész és hívő elkötelezettségének tekintik. Kérjük tehát, hogy ott, ahol ezen alapelv megsértésének csak látszata is fennáll, az érdekeltek hozzák a tényeket az illetékesek tudomására.

3) Mivel az egymástól elszakadtan élő egyházakban újra föl tudjuk ismerni a Krisztus-hit alapvető jeleit, reményünk van arra, hogy a vegyesházasságok kérdésében is új megoldási lehetőség nyílik meg. Ezért, a magunk részéről, mi is napirenden kívánjuk tartani ezt a kérdést.

Minden keresztény egységtörekvés végső célja az, hogy Krisztus hívő népe Isten közös tiszteletében és dicséretében találkozzék. Évszázadok óta nem volt meg az ilyen liturgikus közösség lehetősége.

A II. Vatikáni zsinat befejezésekor a katolikus egyház Feje a zsinati megfigyelőkkel közös istentiszteletet tartott s ezzel az istentiszteleti közösséget az ökumenikus törekvések szerves részeként a katolikusok számára is lehetővé tette. A fenti példa alapján a közelmúltban magyar nyelven is voltak ilyen összejövetelek. A magunk részéről a jövőben is elő akarjuk segíteni ezeket, fontosnak tartjuk azonban, hogy ne csak esetéenkénti elszigetelt jelenségekként lépjenek föl, hanem híveink lelki közösségkeresésének megnyilvánulásai legyenek, amit a kisebb csoportokban tartott közös ima és a Szentírás közös tanulmányozása készíthet elő.

Világosan tudatában vagyunk annak, hogy két bizottságunk első találkozása csupán kiinduló pontja egységünk keresésének. Ezért hangsúlyozni kívánjuk, hogy munkánk csak most kezdődik. Hittel lépünk arra az útra, amelyre Krisztus sürgető szeretete és a Szentlélek sugallata indít. Az évszázados szakadás sebéit csakis az őszinte, türelmes és hűséges szeretet szelleme lesz képes meggyógyítani.

Annak is tudatában vagyunk, hogy a ker. egység szentszéki titkársága és az Evang. Világszövetség, valamint az Egyházak Világtanácsa között újabb tanácskozások kezdődtek. Ezek az egyházaink legfőbb hatóságai részéről történt kezdeményezések kétségkívül nagy hatással lesznek a magyar történeti egyházak kapcsolatainak további fejlődésére. Bizottságaink munkája ilyen vonatkozásban sem jelentéktelen. A legfelsőbb szervek kezdeményezéseit ugyanis nemzeti szinten, egy-egy nép életében kell megvalósítani. Testvéri útkeresésünkkel, mint Krisztus magyar hívei, közre óhajtunk működni abban, hogy az egyetemes kereszténység ökumenikus szándékai magyar egyházainkban is igénlő visszhangra találjanak.

Munkánkat Isten kegyelme megjelenésének ünnepén annak az elkötelezettségnek tudatosításával kezdjük, amire ez az ünnep indít: „hogy megtagadva az istentelenséget és a világi kívánságokat, mértéktelenen, józanul és szentül éljünk e jelen világban” és úgy végezzük szolgálatunkat, mint akik várják „a boldog reménységet és a nagy Istennek és a mi Üdvözítőnknek, Jézus Krisztusnak dicsőséges megjelenését” (Tit. 2, 12—13).

Stuttgart, 1967 Vizkereszt ünnepén,

Dr. Pfeiffer Miklós svájci főlelkész,

P. Öry Miklós SJ,

P. Békés Gellért OSB.

Glatz József lelkész,

Kótsch Lajos lelkész,

Vajta Vilmos prof. lelkész.

Megjegyzés: A református egyház meghívott megfigyelőjeként Szekeres László Karlsruhe-i lelkész vett részt ezen a megbeszélésen.

HALOTTAINK

- Légrády János* érseki tanácsos, a Budapest-tisztviselőtelepi plébánia volt plébánosa aug. 26-án Budapesten. Szeptember 2-án temették Diósdon (84, 61).
- Matty János* soloni (USA, Ohio). Szent Rita egyházközség plébánosa (82, 57).
- Vöröss János* érseki tanácsos, ny. tallói plébános aug. 31 (77, 54).
- Juhász Kálmán* kanonok szept. 29-én (74, 51).
- Horváth József* ny. fertőszéplaki plébános (79, 55).
- Szemerszky János* gör. kat. esperes szept. 25. A farkasréti temetőben temették október 3-án (73, 46).
- Klénáncz Ottó* tb. kanonok, drégelypalánki plébános szept. 20-án (72, 48).
- Kornacker Jakob* lazarista, ny. plébános, Pannonhalmán (54, 33, 26).
- Rajkay Sándor* tb. kanonok, ny. plébános, Budapesten szept. 26-án. Temetése október 4-én Esztergomban (75, 52).
- Vondra Gyula* esperes, temerini plébános szept. 28-án (58).
- Lenarsich Imre* tb. esperes, nyögéri plébános (84, 61).
- Óry Antal* egervári plébános Szombathelyen (74, 50).
- Müller József* ny. plébános szept. 6-án, Máriakémen (78, 55).
- Medveczky Medárd* OFM, De Witt (USA) szept. 3-án (76, 54).
- Hirschberg Ernő* esperes, körmendi plébános szept. 21-én (57, 34).
- Csaba János* Jenő volt rigyáci lelkész, vasvári kisegítő lelkész, október 29-én (62, 38).
- Tuli János* gyulakeszi ny. plébános, Gyulakesziben (59, 37).
- Németh János* ny. esperesplébános Lövön. Győrött temették (68, 44).
- Tóth Kálmán* esztergomi protonotárius-kanonok, nov. 4-én (84, 65).
- Bende József* ny. pécsi egyházmegyes plébános, Székesfehérvárott (86, 62).
- Galambos János* plébános okt. 27-én. Temetése Márokapiban (61, 37).
- P. Haynal András* OP, nov. 12-én (72).
- Szemesy József* ny. plébános. Sümegen temette Klempa Sándor veszprémi apostoli kormányzó.
- Krizsek Alajos* püspöki tanácsos, ny. plébános. Rákospalotán temették Szabó Imre püspök (89, 65).
- Burkus Pál* murakeresztúri plébános, Murakeresztúron (60, 35).
- Dezső István* ny. esperes, nov. 25-én a székesfehérvári Papi Otthonban.
- Tüll Géza* c. esperes, ny. kisunyomi plébános, nov. 30-án (86, 62).
- Breznai Ferenc* sajóvárkonyi esperesplébános (54, 30).

- Wéber Arnulf Henrik* ciszter áldozópap, Pannonhalmán (85, 77, 59).
Varga Gábor c. esperes, pecőli plébános, dec. 4-én (86, 62).
Dr. Déri Béla brüsszeli magyar lelkész, Lilleben, dec. 10-én. Brüsszelben temették (41, 19).
Horváth Károly ny. székszárdújvárosi esperesplébános, nov. 30-én Vásárosdombón. Székszárdon temették (82, 57).
Száz Károly ny. plébános, Jászszentandrásan nov. 27-én (78, 54).
Dr. Nagy Ferenc pécsi apostoli kormányzói helynök, okt. 26-án, Szegeden (53, 29).
Szabó Árpád püspöki tanácsos, ny. ácsi plébános, dec. 25-én Budapesten (72, 47).
Poroszlai László Valérián bencés tanár (53, 34, 28).
Horváth Gyula c. kanonok, bezdáni plébános (91, 67).
Marjai Dezső Székesfehérvárott. Kalocsa-Bács főegyházmegyei lelkész. 1966 decemberében (65, 42).
Takács Gáspár c. apát, csantavéri plébános (Bácskai Apostoli Adminisztratura). 1967 jan. 4-én Csantavéren (92, 66).
Erdey Ferenc a budapesti Hittudományi Akadémia I. számú filozófiai tanszékének professzora, Szilveszter estéjén a Széher-úti kórházban (71, 48).
Rogoz György csengerújfalusi gör. kat. esperesplébános (52, 23).
Laczkó János sztrópkói esperes, az eperjesi egyházmegyéből (83).
Kizák József eperjesi teológiai tanár, Kassán (68).
Koródi György a székesfehérvári Papi Otthonban (55).
Takács Miklós ny. plébános, Szegeden (77, 52).
Pakocs Károly szatmári kanonok, október 22-én Bukarestben (74, 51).
Dr. Sima János v. teológiai tanár. Jan. 5-én temették a Farkasréti temetőbe (70, 47).
Zaymus Gyula c. apát, neves író, a Szabolcs-utcai kórházban, január 25-én (74, 48).
Gulás Miklós ny. tábori esperes. Vecsésen temették (86).
Kassai István kápolnásnyéki plébános, a Széher-úti kórházban (46).
Anthy Illés kanonok, sümegcsehi esperesplébános, Budapesten (60).
Révai József piarista gimn. tanár. Kecskeméten temették (80, 62, 57).
Kovács Pál Tóbiás ny. bencés tanár. (67, 50, 44).
Süveges Jenő csengődi káplán, január 30-én (37, 9).
Horváth Géza pápai kamarás, ny. abaujszántói esperes, febr. 5-én (85, 64).
Nemes János tornaszentjakabi plébános febr. 6-án (59, 35).
Törzsök Ignác OFM, ny. kaposvár-donnervárosi plébános, Kaposváron (83).

Takács János ny. abdai esperesplébános, febr. 23-án (78, 54).

Figula János SJ, febr. 22-én, Pannonhalmán (86, 64, 38).

Neumayer Károly tb. kanonok, a veszprémi Szent Imre templom igazgatója.

Dr. Czumbel Lajos kanonok, a szatmári egyházmegye kormányzója, március 1-én, Szatmárnémetiben (76).

Dr. Kajaba László v. váradszőlősi plébános, Svájcban.

+

Elhúnyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

PAPP KÁLMÁN GYŐRI PÜSPÖK

(1886—1966)

Született 1886 febr. 28, pappá szentelték 1908 jún. 29. püspökké 1946 jún. 16.

Nyocvanegyedik évében hunyt el Papp Kálmán győri püspök 1966 július 27.-én. Sopronban született városi altiszt fiaként. Teológiai tanulmányait Győrött végezte. Mint mosoni káplán későbbi püspökelődjének, Apor Vilmosnak volt lelkiatyja, aki vakációját ottani rokonságánál töltötte. Az első világháborúban a győri 19-eseknek volt tábori lelkésze s mint ilyen járt az orosz és olasz harctereken. A háború után győri hitoktató, majd röjtökmuzsaji plébános lett. Néhány év múlva Sopron városa, mint kegyúr, őt választotta és prezentálta soproni városplébánosnak. Mint ilyen nemcsak egyházi vonatkozásban játszott fontos szerepet (az egyetlen soproni egyházköztség, a Kat. Konvent egyházi elnöke, esperes, főesperes), hanem politikai síkon is: a város őt küldte képviselőjének a felsőházba. Országos viszonylatban is jó nevet szerzett magának, Katolikus Nagygyűléseken, a Kat. Népszövetségben tevékeny szerepet játszott. 1946-ban lett Apor Vilmos utódjaként Győr püspöke.

Papp Kálmán egyéniségének természetes adottsága volt a külső formák iránti érzéke. Megjelenése mindig tiszta, nemesen egyszerű volt, ruházatában éppenúgy, mint magatartásában. Már külsejével is belső fegyelmet sugárzott s ezzel tisztelget parancsoló légkört teremtett maga körül, anélkül, hogy ez hideg elzárkózottságot jelentett volna.

Lelkipásztori munkáját a belső összeszedettség, a rend és pontosság jellemezte. Ezt nemcsak személyesen gyakorolta, hanem munkatársaitól is megkövetelte. Az istentisztelet szépsége, emelkedettsége, a szentbeszéd tartalma, formája és a pontosság: plébániájának elemi követelményei voltak. A plébánia minden papjának be kellett vezetnie a historia domus-ba a vasárnapi szentbeszéd rövid vázlatát. Szívesen hallgatta munkatársainak beszédeit, amelyekre az asztalnál vagy négy szemközt visszatért, ha dicsérni vagy javítani akart azokon. Nem

túrte, hogy istentiszteletek előtt vagy alatt a gyóntatószékek üresen álljanak. Maga is példát adott s naponként az első között volt a gyóntatószékben. Érzéke volt indokolt újítások iránt, s örömét találta fiatal káplánjainak ilyen kezdeményezéseiben, akár a liturgia, akár az ifjúsággal való foglalkozás terén.

Mint plébános is állandóan képezte magát. Sokat olvasott, könyvei, folyóiratai káplánjainak is rendelkezésére állottak. Érzéke volt a humor iránt és szívből tudott derülni jóízű csínyeken. Így kellemes, családi légkört teremtett a plébánián.

Püspöki kinevezését nagy aggodalommal vállalta, mert előre látta a vele járó kérészeket. Húsz éves püspöksége nem lehetett az alkotások ideje. Célja kezdetről fogva a belső front erősítése volt, hogy a papság és a hívek kölcsönös bizalma, egy fegyelmezett, szeretetben és engedelmisségben összenőtt közösség a külső kényszer okozta veszteségek ellenére is átmentse az egyházat a szebb jövőbe. A győri kegykép könnyezésének 250. éves jubileuma, majd az országos Mária-év kedvező alkalomul szolgáltak az egyházmegye lelki megújulására. Sürgette a papi rekollekciókat, évenként — a kegykép ünnepén — egy közös lelki-napot vezetett be az egyházmegyei papság számára.

Munkatársai iránt feltétlen bizalommal volt. Amikor pl. az állam irodai-gazgatója elejtése fejében az elvett kongrua visszaadását kínálta, inkább vállalta a szegénységet, mint legközelebbi munkatársa igazságtalan elbocsájtását. E helyett gondoskodott arról, hogy az egyházi javadalmak megfelelő belső megadóztatása révén azok is megkapják a szükséges létalapot, akiket az állam ettől jogtalanul megfosztott.

Mindszenty bíboroshoz való viszonya azon a barátságon alapult, amely a sopronkőhidai börtönben, majd a soproni internálás napjaiban szövődött. Amikor Rákosi az egyház és az állam viszonyának rendezéséről a püspöki karral lát-szólag tárgyalni akart, Papp Kálmán volt a Czapik érsek vezetése alatt álló püspöki bizottságban a bíboros bizalmas embere. Visszaautasított minden kísérletet, amellyel a kommunisták ellentétet akartak szítani a bíboros és a püspöki kar tagjai között. Ennek ellensúlyozására ő szorgalmazta és fogalmazta azt a püspökkari nyilatkozatot, amelyben a püspöki kar a bíborosprimással szolidárisnak vallotta magát.

Az ötvenes évektől kezdve élete tele volt lelki szenvedéssel, keserűséggel, aggodással. Amikor 1956-ban megkérdeztem, mi volt a legnehezebb az elmúlt években, ezeket mondotta: a mód, ahogyan vele bántak és a kényszer, mellyel aláírásokat csikartak ki tőle lelkiismerete ellenére. Az ÁVO embereivel kellett étkeznie sőt volt eset, hogy az egyik részegen borult ebéd közben a püspöki asztalra. Könnyek között panasolta, hogy legjobb papjait kellett sújtania, leváltania, s méltatlanokat kineveznie helyükbe.

Az utolsó években erőfokú agyérelmeszesedés munkaképtelenné tette. Magába zárkózott, visszavonultan élt és csak egészen bizalmas papoknak engedett bepíllantást lelke mélyébe. Súlyos betegségét vezeklésként nagy türelemmel viselte, tele aggodással az egyházmegye és a magyar egyház jövője iránt. Ha már nem is tudott tevékenyen résztvenni az egyházmegye kormányzásában, pusztá jelenléte erkölcsi erő és a törvényesség szimboluma volt. Ezzel a meggyőződéssel zárándokolt ravatalához az egyházmegye papsága és a hívek tömege, hogy búcsút vegyen testileg-lelkileg agyongyötört püspökétől. R. i. p.!

Dr. K. J.

Puritán életű, halk megjelenésű, nagy szorgalmú tudós pap távozott közülünk. Nem ért bennünket váratlanul a gyászír, hiszen éveken át csendes türelemmel viselte az agyvérzés minden következményét.

1892 augusztus 23-án született Alibunáron. Mint pazmanita a bécsi teológiai fakultáson végzi tanulmányait végig eminenter (csak arab nyelvből kapott bene-t Schlöglnél). Ordinációja (1915 III. 8) előtt két hónappal már készen van utolsó szigorlatával is. Doktori disszertációja: Die Seelsorge in der Tschanader Diözese während der Türkenherrschaft. Ehhez a témakörhöz hű maradt egész életén át, míg csak a toll ki nem hullott kezéből.

1915-ben az Augustineumban folytatja történelmi tanulmányait. Tagja lesz a történettudósokat képző intézetnek (Institut für Österreichische Geschichtsforschung, Wien). A bécsi bölcsészkaron is szerez doktorátust történelemből. Az első világháborúban két évig táborig lelkész. 1923-ban a feldarabolt egyházmegye román részén rövid aulai szolgálat után plébániát vállal (Sanpetru mare). 1936-ban jött át a Csonka-házába és Kübekházán, Szeged mellett kapott plébániát Glattfelder püspöktől.

Az ember elcsodálkozik, hogyan lehet ilyen szerény beosztásban, távol a nagy tudománycentrumoktól hűen kitarítani egy téma mellett. Juhász Kálmán nem gyepesedett be, tudott időt szakítani a bécsi és hazai levéltárakra. Tudta, hogy magyar történelmet nem lehet Bécs nélkül megírni (Staatsarchiv, Kriegsarchiv, Bildarchiv, stb.). Fel is használta ezeket, ifjú korában főleg a Hofkammer-ben folytatott levéltári kutatásokat. Később munkatársa lett a Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs kiadványsorozatnak. Pastor Papstgeschichte-jéhez is adott anyagot (cfr. XI. kt. 198 l.). Főműve, A Csanádi Püspökség Története 8 kötetben, megjelent Makón 1930—1947. Az egyházmegye történetét 1030—1699 tárgyalja. De a későbbi két évszázad anyaga ott fekszik hagyatékában.

Kéziratban megvan: A csanádi püspökség 1848/49-ben; Az aradi társaskáptalan; Szerzetesrendek a csanádi egyházmegyében a középkorban; Hajdani monostorok a csanádi egyházmegyében. (Németül 1962-ben jelent meg az Amerikai Magyar Kiadó kiadásában, Kölnben, „Klöster in der Diözese Tschanad“ címmel.)

Ezekből részletek jelentek meg: Az aradi káptalan mint hiteles hely (Turul folyóirat; németül Mitteilungen des Institutes für Österr. Geschichtsforschung 1954).

A csanádi püspökségről szóló monográfiáját németül is megjelentette 3 kötetben. Utolsó kötete csak két évvel halála előtt került ki a nyomdából. Ez volt utolsó tudományos munkája: *K. Jubász, Das Tschanad-Temesvarer Bistum im Mittelalter 1307—1552*. Paderborn (Schöningh) 1964, 8°, 333.

A szegedi jezsuiták „deportálása“ után a szegedi Hittudományi Főiskolára került tanárnak, az egyháztörténeti tanszékre. 1954-ben szegedi kanonok. 1955-ben Szt. Gellért napján tartott ülést a káptalan, amelyen Juhász Kálmán valamennyi megjelent és kéziratban levő művét felajánlotta a káptalannak. (Jelenleg a szegedi püspöki levéltárban.) Bunyitai Vince példájára hivatkozott, aki Váradon ugyanazt tette saját munkáival.

Irodalmi munkássága révén külföldön jobban ismerik, mint otthon. Az egyház-

megyei történet mellett a magyar licenciátus intézménye volt kedves kutatási területe. Erről a témáról közel 50 cikk vagy kiadvány jelent meg magyar, német, francia és angol folyóiratokban. Kutatásainak eredménye a második vatikáni zsinaton is szerepelt Hamvas érsek előadásában.

A Herder-féle Lexikon für Theologie und Kirche 10 kötetében 19 címszót dolgozott fel. Érdekes publikációja a „Banater Priesterkandidat im Wiener Stephaneum zur Zeit Maria Theresias“ (Beiträge zur Wiener Diözesangeschichte 3/1961).

1965-ben szeretettel várta a bécsi teológiai fakultás az aranydiploma átvételére. Nem jöhetett. A bécsiek különleges megbecsülését mutatja, hogy Loidl egyháztörténelmi professzor személyesen akarta elvinni Szegedre a diplomát, de ettől is el kellett állni az ünnepezt betegség miatt.

Szilas József szegedi szeminárium rektor ékes latinságú, meghatott hangú leveleiben mondott köszönetet a kitüntetésért (Archiv des Dekanates).

A beteg szemei előtt lassan elhomályosodik a világ. A napfényes Tisza is hiába várta már a szálfá-egyenes járású szenvedélyes úszót. Nem jött, mert 1966. szeptember 29-én elment nézni az örök világosságot.

Dr. Majtényi Béla

P. MEDVECZKY MEDÁRD OFM

(1890—1966)

Nehéz szívvel írom ezt a megemlékezést, mert sok szál fűz a megboldogulthoz. P. Medárd Baján volt teológus, mikor ott diákoskodtam; 1916-ban Pécsert én vettem át állását; 1925-ben öt éven át guardiánom volt az újoncházban; Amerikában vakációin s betegségében én helyettesítettem, s most öt éven át dewitti rendházunkban — ahol állandóan betegeskedett, — gyóntatom és egyben gyónóm volt.

P. Medárd Gyöngyösön született sokgyermekes, iparos családból. Édesanyja szentéletű tagja volt szt. Ferenc III. rendjének. 1912-ben szentelték pappá. Pécsert kezdte el papi életét, mint hitoktató, s mint a nagy taglétszámú plébánia és a pécsi városi kórház káplánja. Rendkívül tevékeny és áldásos munka után a tartományfőnök 1916 februárjában Budára helyezte: a plébánián segédkezett és Tamás Alajos provinciális személyi titkáraként gépelte a sok levelet, melyeket főnöke diktált. Legfontosabb hivatala a Szentföldi Kusztozság volt, ami rendkívül megtisztelő tisztség, de egyben súlyos természetű munkakör volt. A Szentföld számára ő gyűjtötte Magyarországon az adományokat, szerkesztett havilapot, s vezetett körmenetet a Szentföldre. Mint provinciális titkár a bölcs P. Tamás tartományfőnöktől megtanulta a rendtartomány kormányzását, az emberekkel való bánásmódot.

1925-ben a rendtartomány szécsényi (Nógrád m.) újoncháza élére állították házfőnökként és plébánosként. Gondosan vezette az újoncházat, nagy hozzáértéssel megújította, kifestette a nagy templomot, restaurálta az 1332-ben épült ősi sekrestyét s a fölötte épült kápolnát, az u. n. Rákóczy termet. Munkájával nagy hatást gyakorolt papságra és hívekre egyaránt. Méltán énekelte meg a zárda multját s főnökét Városy István, a neves költő:

„Fehér zárda, a multat csak te őrzöd . . .
Harang szól halkán, — most imádkozunk
A bátyám, én es Medárd a zárdafőnök . . .“

De a Gondviselés hamarosan új és hosszú út elé állította: Amerikába kapott küldetést. Ennek a küldetésnek előzménye: Kovács Kálmán mekeesporti plébános misszió tartására hívta az Óhazából Péry Bonaventura szegedi házfőnököt. A misszió után Kemenes István newyorki plébános hívta meg a Fathert, akit arra kért, hogy vállalja el a newyorki magyar plébániát, a 14. utcában. P. Péry Provinciálisától kapott engedéllyel elvállalta a plébániát. Hayes érseknek megtetszett a daliás magyar Páter, akinek évek után megengedte, hogy nagy elgondolását, a newyorki magyarság óhaját megvalósítsa: templom, plébánialak, konvent, iskola építését. Több, mint félmilliós volt az építkezés 1927-ben. Minden nagyszerűen ment, de 1928-ban az építkezés közvetlen befejezése előtt egy szó, „depresszió“ ráta meg az Egyesült Államokat. Őreg magyarok ma is reszketnek a szó hallatára: sokuk házát elvitte, koldusokká lettek és munkanélküliekké. A newyorki alkotás elkészült, de évek alatt összeroppantotta P. Péryt. Mert a magyarság nagy része elköltözött, s akik visszamaradtak, nem tudták vállalni a terhet, még a kölcsönnek kamatát sem, amely évi harmincezer dollárra emelkedett. Az otthoni rendtartomány P. Péry segítségére P. Medárdot küldte ki, aki megkísérelt minden lehető, — a levelek ezreit menesztette minden irányba. A feladat felülmúlta erejét. P. Péry hamarosan meghalt otthon, Medárd atya pedig, hogy az alkotást megmentse, átadta P. Mathias Faustnak, az amerikai Holy Name tartományfőnöknek, aki azzal a kikötéssel vállalta el az óriási terhet, hogy ameddig nem lesznek magyarul beszélő pátereik, a kapisztránus provincia ad nekik két atyát a magyar hívek gondozására.

P. Medárd New York elvesztése után visszamaradt Amerikában, mert közben a trentoni püspök kért atyákat magyar hívei gondozására. A Fatherek vállalták a newbrunswicki, roeblingi, carxereti, alpai plébániák vezetését. Medárd atya volt a provinciális-helyettes, aki Arrocharban, az Isteni Szeretet Leányai Anyaházában vállalta a kápláni munkakört, közben missziókat tartott, lelkigyakorlatokat adott és a nővéreknek elmélkedési pontokat. Időközben a trentoni püspök véglegesen átadta a roeblingi plébániát a rendnek, s Medárd atya az un. „domus formata“-t felépítette, s így lett Roebing a Kommisszariát anyaházává. Közben a Fatherek a plébániák vezetése mellett végezték a magyarságmentő munkát sok plébánián, főleg Kiss Szaléz, a későbbi vértanú.

Csak 1943-ban tehetete le Medárd atya az előjárói tiszte. Ekkor átvette a michigani Bloomfield Hillsen, az Isteni Szeretet Leányai „öregek házában“ a lelkipásztori feladatot. A gondozottak legtöbbször még magyar volt. 1961-ig töltötte be a munkakört, amikor is komolyan megbetegedett s azóta a dewitti lelkigyakorlatos ház kolostorában vette gondozásba a jó Bencze Testvér. A jó Isten igen szerethette kedves szolgáját, mert megengedte neki, hogy öt éven keresztül viselje a betegségek súlyos keresztjét. 1966 szeptember 3.-án költözött az örökkévalóságba, rendtársai imái közben.

+

Ez Medárd atya életének kerete, melyet csodálatos szépségben töltött be az ő papi, szerzetesi és egyéni lelki életének evangéliumi többletével.

a) *Krisztus papja* volt. Krisztust s Egyházát szolgálta: Pécsen, Budán, Szécsényben, Amerikában. Hogy Krisztus kegyelmi kincseinek sáfára lehetett, a szentmiseáldozatot bemutathatta, a híveknek a szentségeket kiszolgálhatta, az emberi élet legnagyobb kegyelmének tartotta. A hálának ez a lelkisége adott neki erőt az áldozatos papi munka vállalására. Fáradhatatlanul gyóntatott. A környező papság állandóan hívta az iskolások és felnőttek gyóntatására: jószágos atyja volt mindenkinek.

Együtt érzett és élt egyházával, rendjével, hazájával (az Óhazával és új Hazájával) s a magyarság minden ügyével. Minden egyházi és magyar ügy érdekelte. Betegségében állandóan imádkozott a vatikáni zsinat sikeréért. Mikor, mint régi idők konzervatív egyéne, a zsinat után hallott egyes fiatalok túlzásáról, azt szokta mondani: a zsinatot a Szentlélek vezette, ne bírálgassunk, hanem engedelmeskedjünk és imádkozzunk.

Amíg tehetete, mély áhitattal mutatta be — egyházi engedéllyel ülve, — a szentmise áldozatot, mikor pedig betegsége végleg ágyhoz kötötte, napi szentáldozásában élt együtt az isteni Főpappal.

Papi munkájához még egy tulajdonságát fűzzük: a levelezést az apostoli munka méltóságára emelte. Magyarországból és Amerika minden részéről rendkívül sokan keresték fel ügyesbajos dolgaikban Medárd atyát: mindenki számára volt vigasztaló szava.

b) Öntudatos, fegyelmezett *szerves* volt. Szent Ferenc nyomdokain járt. Onnaga fegyelmet tartott és másokkal is fegyelmet tartatott. Egyebekben a testvéri szeretet megtestesítője volt. Rendtársai közül sokan, — ideát és odatúl, — néha csak akkor vették észre, hogy születésnapjuk vagy névnapjuk van, amikor egy vagy két nappal előbb befutott Medárd atya köszöntő levele. — Kedves modorával, szeretetével mindenkit megnyert. A testvéri szeretet gyakorlati megvalósítására külön kell kitérnünk. Otthon a rendtársak Hazájukkal együtt szenvedtek, nélkülöztek, főleg közvetlen a háború előtt, alatt és után. Mindenkin segített; egyházmegyei papoknak és híveknek is. A lakása alatti „basement“ állandóan telve volt jó karban levő használt ruhákkal: a csomagok százait küldte évenként. Később az Ikkacsomagok százait. Egész Amerikában keresett és talált jótévedőket, segítőköt. Méltán érdemelte meg Provinciájától a „Pater provinciae“, a „Provincia atyja“ elnevezést. — Ha betegségében valamit fájlalt, hiányolt, az az volt, hogy nem tud többé másokon segíteni.

c) Azért volt olyan tevékeny élete, szeretetgyakorlása, mert öntudatos, *rendszeres lelki életet élt*. A Szentségi Jézus volt lelki életének központja. Betegségében is egy testvér kis tolokocsin vitte a kápolnába, ahol mint a papi Eucharisztikus Ligának tagja, szentségimádási óráit tartotta. — Kedvenc áhitatgyakorlata volt a rózsafüzér végzésében a megváltás titkain való elmélkedés: ő igazán átélte a megváltás szent titkait. Amikor jó időben a testvér a parkba tolt ki Medárd Atyát, sokszor úgy látszott, hogy a beteg elaludt, — de aki jobban megfigyelte, észrevette, hogy ujjain lassan körbe megy rózsafüzére.

Ilyen élet és szenvedés példáján látjuk, hogy érdemes a jó Isten szolgálatába állítani életünket.

+

Most, hogy eltávoztál körünkől, Medárd Atya, érezzük, mennyire hiányzol

nekünk, hiszen betegségemben áldást jelentettél Dewittnek, a magyar Komisszariátusunknak, a Provinciának, a magyarságnak, az Egyháznak.

Sohse fogom elfelejteni: amikor utoljára megáldoztattalak, akkor már nem tudtál beszélni, s a hálaadás után mondani akartál még valamit. Csendes sutogósdot leolvastan ajkadról, azt mondtad: add rám papi áldásodat. Most mi kérünk Téged, Medárd Atyánk, odaátról áldj meg bennünket.

Fr. Kelemen

DR. DÉRI BÉLA

brüsszeli magyar lelkész

(1925—1966)

Sokáig dolgoztam együtt Déri Bélával és most valahányszor a szobájába lépek, kínosan lep meg, hogy nem hallom többé a hangját, nem látom kissé félszeg mozdulatát, amint üdvözölni szokott. Ez a nagy távozás kényszerít, hogy visszaidézzem magamban a tegnap még élő, akivel sokszor ültem egy asztalnál. Minden ember titok s azért hadd mondjak el róla egyet-mást, ami segít az egyéniség magvát megközelíteni. Ez csak részleges karcolat lesz, csak néhány vonásból áll, de mégis érdekes lehet azoknak, akik ismerték.

Bámulatosan szerette korán elhunyt édesanyját és szinte áhitattal beszélt róla, amikor megnyílt a szíve meghitt vallomásra. A legutolsó időben is egyik olvasmánya volt Mindszenty bíboros könyve az édesanyjáról. Ennek holland nyelvű fordítását használta. Mamája arcképét mint drága kincset őrizte, a jószág fénye sugárzott abból kemény sorsába. Mindig meleg hangon, sőt szinte hódolattal beszélt a Pazmaneum rektoráról, Lepold prelátus úrról és gyermeki módon ragaszkodott Ádám György pápai kamaráshoz, aki Bécsben lelki igazgatója volt. Nyilván a két előjáró kitűnően megértette és támogatta őt, de erre szükség is volt, mivel gyöttrő betegsége már az egyetemi években jelentkezett és komoly nehézséget okozott szentelése körül. Fogyatkozásai, idegessége, rosszabbodó látása, bizonytalan járásra ebből a kórból fakadtak, amely az idegvonalakat és a velőt meszesíti el és egyre kínosabb zavarokat idéz elő a szervezetben. A bajt férfiasan viselte, alig panaszkodott miatta, sőt a betegséggel csak akkor törődött komolyan, amikor a munkában akadályozta. Merőben egyszer telefonált, hogy segítségnek rajta, de akkor már alig tudta csúsza elérni a készüléket.

Szenvedélyes szorgalommal dolgozott az utolsó napig és valósággal irtózott a pihenéstől, pedig csak nagyítóval tudott olvasni, holott szerkesztő volt és ezt a munkát is bámulatos szívóssággal végezte. Sokat mozgott s ezért kellett neki a kocsija, de meg azért is, mivel a járást nem bírta. Mikor egyszer vonattal ment, a lépcső mellé lépett a sötétben és majdnem a vágányok közé zuhant. Valahányszor kocsijába ültem, mindig az őrzőangyalt kértem meg Kis Terézt, hogy ép bőrrel jussak haza, de annál föltűnőbb, hogy komoly balesete sohasem történt, holott a látása egyre rosszabbodott. Úgy látszik, valaki fölülről nagyon vigyázott rá. Azt hiszem, azért sem akart pihenni, mivel kínos volt neki az olvasás meg a járás s így képtelen volt egész nap a szobában ülni. Hosszú ideig a papi zsolozsmát is nagyítóval mondta, míg nem szóltam neki, kérjen engedélyt, hogy naponta három olvasóval pótolja a kötelező imádságot. Déri Bélát a betegség iszonyatos kalodába zárta és ennek ellenére lázasan dolgozott.

Önérzetes ember volt, de megtörte magát és állhatatosan koldult, mivel a ház fönttartása, a lap és a könyvek kiadása, a tartozás törlesztése sok pénzbe került, azonban sohasem maradt hátralékban, pedig gyakran segílyt és kölcsönt is nyújtott, ha hozzá fordultak. Ezért is nevezte magát baráti körben némi kis öngúnnyal néplelkésznek. Mindenfelé gyűjtötte a miseszándékot, hogy otthoni barátait támogassa, tehát bizonyára irgalomra talált Jézusnál, aki a szegények gondját annyira szívünkre kötötte. Nem hitte, hogy egyszer majd hazatérhet, de a nemzeti ügyért kész volt minden áldozatra. Csak nézni kellett, milyen boldog volt a kicsinyek között, akik hetenkint bejártak a magyar iskolába, hogy a nyelvüket és hazájukat el ne felejtsek. Hasonlóan jól érezte magát a táncsoport meg az énekkar tagjai között, de ugyanakkor sok keserű tapasztalatban is volt része, hiszen az is előfordult, hogy egy fiatal, akit sohasem látott, egy darabban ötezer frankot kért tőle és nem kapott, azt vágta szemébe: Mi a fenét keres maga itt, ha még pénzt sem tud adni?

Münchenben többszörös műtétet viselt el és nagyon szenvedett, azonban az ágyhoz szögezve is végezte a keresztutat és abból nyert erőt. Erősen bizott abban, hogy a Lille-i egyetem neves tanára, Wemeau segít rajta és úgy is számított, hogy karácsony körül már itthon lehet. A műtét valóban sikerült, csak a szervezet már annyira gyöngye volt, hogy ezt az erőpróbát nem bírta el. Utolsó óráiban is magánál volt, iszonyuan szenvedett, de nyugodtan készült a halálra és a francia nővért is kérte, segítsen neki imádkozni. Végző szava a köszönet volt Istennek és azoknak, akik ápolták.

Varga László SJ

„GAZSI BÁCSI“ MEGHALT

(Megemlékezés Takács Gáspár OFM plébános-, címzetes apátról.)

† 1967 január 4.-én Csantavéren.)

Magas életkort ért el, 92 esztendő; 66 évet fáradozott az Ur szőlőjében, és mégis — nem tagadhatom — megdöbbenéssel és őszinte megilletődéssel olvastam a haláláról szóló hírt. Pedig inkább kellene csodálkozni, miképpen bírt ilyen magas életkort elérni: ez a mindig hajszolt, mindig fáradt, álmatlan, rosszul táplált, rosszul öltözött és állandóan elgyötört ember! Isten a megmondhatója, hányszor járta rázós parasztszekéren az alföld poros vagy kátyús országútjait, avagy hóviharos teleken a csantavéri és zentai tanyavilág fehér végtelenségeit. Gyakran éjjeli álmából riasztották fel, hogy egy szegény haldoklót végső útjára előkészítsen. — Hány lelkes nekiindulásról és keserves küzködésről tehetne tanúságot ez a 66 papi év, ha életének hűséges regélője volna! — Akad talán, aki különc embernek tartotta, én a rendkívüli embert ismertem meg benne és becsülöm mai napig is, jobban, mint annakelotte harminc esztendővel. Évtizedek óta nem láttam, nem is hallottam róla, de ma sem tudom másnak elképzelni, mint annak, aki volt, mikor mint káplánja személyiségét és munkásságát megismertem.

Három évig káplánkodtam mellette, 1926-tól 1929-ig. Utolsó évemben épült az új, méltósággal teljes *csantavéri templom*, amelyet Felsőbácska dómjának szeretnék nevezni. Gazi bácsi volt a mű kezdeményezője, az ő lángoló szózatára adakoztak a hívek olyan bőkezűséggel, hogy sikerült a nagy művet — ezt a nagy,

kéttornyú, háromhajójú, kereszthajóval rendelkező és ünnepélyes kupolával koronázott istenházát — be is fejeznie. Amikor tervezette, a magyar ősök sátrai és az alföld dús, kerek búzaasztagai lebegtek szeme előtt. Áldásos papi munkásságának szimboluma és koronája volt ez a templom.

Nem tudom, mikor került mint plébános Csantavérre. De tudom, akkor kicsiny, szűk, szegényes templom várta a 8000 lelket számláló község közepén, amely vasárnapként is alig telt meg és javakorabeli férfiu alig mutatkozott benne. Közömbösség, lelki alétlenség és ellenséges indulat is fogadta a magárváltalt egyházközösségben. Néhány év leforgása alatt ezen alélt, nyomasztó alföldi lomhaság közepette fölgerjesztette a Szentélek nagy viharát, amely aztán a hívek szívében felszította a hit lángját s ennek nyomán megújult az egyházközösség arculata.

Lelkipásztori gyakorlata kimondottan *tömegpásztoráció* volt. Beszédei, célkitűzései, vállalkozásai mindig a tömeget tartották szem előtt, arra voltak szabva. Sikerült is megmozgatnia és megnyernie a hívek tömegeit. Nem volt ez nála a pallérozott elme okoskodó tervezése, hanem inkább annak a buzgó papi lelkületből fakadó megérzése, mivel hódíthatja meg szeretett magyar népét Isten ügyének.

Az egész környéken föltűnést keltettek nagy férfizarándoklatai. Évenként István király napja táján vezette, mindig csak gyalog, Bácska kegyhelyére, Mária-Doroszlóra. Nem tudom, kezdetben hányan vettek rajta részt, idővel azonban már sok százan voltak, akik papjukkal a kemény zarándokútra indultak. Esetenként az ezret is felülmúlta a résztvevők száma. A menetelő tömeg közepén a plébános haladt: előimádkozva, vagy menetközben is prédikálva, vagy elmélkedési pontokat adva. Doroszlón mindenki meggyőnt, megáldozott és harmadnapra porosan, fáradtan, de lelkileg megújulva tértek meg a zarándokok övéikhez.

Miben rejtett *lelkipásztori sikerének a titka*? Mi volt az a titokzatos erő, amellyel az embereket meghódította és Krisztus oltárának lépcsőjéhez vezette? Milyen képességeket használt fel benne a kegyelem, hogy evangéliumi magvetése százszoros gyümölcsöt hozzon? — Talán szavának sajátos varázsa nyerte meg a szíveket. Kevesen voltak, akik úgy tudtak a magyar nép nyelvén és a magyar nép lelkülete szerint beszélni, mint ő, a magyar népnek minden viszontagságban hűséges gyermeke. Beszédeiben imádkozott, sírt és ujjongott a magyar nép lelke. A nép ajkáról leste el a szót. A népies kifejezés új életre kelt az ajkán és beszédeiben gyönyörű virágba borult. Hallgatói csüngtek szavain, szózata, a szívek feléje hatolt. — De nem egyedül hithirdető lelkülete, hanem egész ferences egyénisége, szegénysége, szerénysége, derült jósága, bút-bajt megosztó szíve vonzotta az embereket. A tömegeket kereste, mégis mindenki úgy érezhette, hogy ez a pap teljesen az övé. De leginkább: önmagáról megfélemedező, önmagát feláldozó egyénisége; mindenki érezhette és mindenki tudta, hogy ez a pap nem keres magának semmit és nem akar magának semmit, hanem csak Krisztust keresi és az Ő küldetésében az embert. Nem tagadható és nem akarom elhallgatni, hogy fellépésében, beszédeiben, lelkipásztori gyakorlatában, egész egyéniségének kiáramlásában volt valami szokatlan, valami sajátosan egyéni, amit szent demagógiának szeretnék nevezni, amellyel megnyerte és megnyitotta magának az emberek szívét. Amit Isten adott neki erőben, tehetségben, azt bőkezűen az Ő dicsőségére és a lelkek javára fecsértelte el.

Népének atyja volt. Megbecsülés és mély tisztelet volt a viszonzás önfeláldozá-

sáért. Csodálkozással emlékezem még most is egy eseményre, amely mindennél hatásosabban érezte meg velem, milyen hatalmas volt a lelkek fölött.

Egy Mária-ünnep délutánján történt. Ájtatosságot tartott, akkor még a régi, szűk templomban, amely erre az ájtatosságra is zsúfolásig megtelt. Közben az égbolton sűrű, nehéz felhők gyülekeztek. Szobám ablakából meglepve láttam, mint tódul ki a nép a templomból és gyülekezik a Mária-szobor körül. Gazsi bácsi felállt valami székre és elkezdett beszélni. Beszél is izzó, csengő hangon és beszélt hosszan, mert nem szerette a kurta prédikációkat. A tömeg pedig, java-részt férfiak, mozdulatlanul hallgatta, nézte, figyelte. Közben megeredt az eső, előbb ritka, nehéz csöppekben, majd mind sűrűbben; végül is zuhogva omlott a hatalmas zápor a jámbor gyülekezetre. Mindez nem zavarta Gazsi bácsit, beszélt rendületlenül, ahogy lángoló lelkéből a gondolatok és érzelmek áradtak. A tömeg pedig továbbra is meredten állt, szívta magába a szót a prédikáló ajkáról, míg a felhők zápora és a szónok szent áradata egyaránt el nem állt. Nem menekültek a közvetlen közelben álló templomba, az ernyőt is csak röstelkedve nyitotta fel egyik-másik asszony. Inkább bőrig áztak mindannyian; de papjukat cserben hagyni, amikor nekik prédikál? Nem, ezt nem teheték meg.

Ahogy most eltűnődöm működése eseményein, úgy tűnik fel nekem, hogy három évi otlétem folyamán talán csak egyszer hagyta el megszokott nyugalma és türelme. Hogyisne, mikor ilyesmi is megtörténhetett velem! Farsangi időben korareggel, úgy félnégyóra tájban, kopogtattak az ablakán. Megszokott dolog volt, hogy fölverték éjjeli álmából, hogy a faluba vagy a tanyára beteghez hívják. „Jól van, testvér, én azért vagyok itt!” szokta mondani, ha a hívő emiatt menetegetődzött. Most is kinyitotta az ablakot, kereste a segélyt kérőt, felkészülve, hogy kövesse az éjszaka hidegére. Tekintete a félhomályban valami legény és leányfélét vesz észre. „No, mi kell, testvérek?” kérdezi tőlük jóindulatúan. — „Plébános úr, kérem, iratkozni szeretnénk”, rebegik az éjjeli látogatók. — „Hát megboldondultok, most iratkozni!” — Az ügyesbajos pár gyorsan elillant az éjjeli homályban.

Most nyugovóra tért a mindig fáradtra hajsolt lelkipásztor. Tudják-e a csantavérieriek, mit vesztettek benne? A jó Gazsi bácsi végre megpihenhet. Ilyen sokáig kell a papnak a nyugalomra várnia? — Álmából már nem riasztja fel semmi. — Csak, ha majd megharsannak az utolsó ítélet trombitái...

Nuspl János

VONDRA GYULA

(1908—1966)

Váratlan és megdöbbentő hír járta be 1966 szeptember 28.-án a bácskai adminisztratura plébániáit: Vondra Gyula újvidéki esperes, temerini plébános az örökhazába költözött. A megboldogult az apostoli adminisztratura egyik legbuzgóbb, nagyképzetségű s legtevékenyebb papja volt.

Turánban, Turóc vármegyében született. Gyermekkorát Bácskában, Szenttamáson töltötte. Itt is járt iskolába. 1925-ben kispapnak jelentkezett és a gimnázium felső osztályait Szabadkán folytatta s a boszniai Travnikban fejezte be. Teológiát Diakováron hallgatott. 1933-ban Szabadkán pappá szentelték. 1936-ban a fővárosba, Belgrádba került, ahol a magyarajkú hívek lelkipásztora s az ottani

magyar tanítóképző hittanára lett. Buzgó s önfeláldozó munkásságot fejtett ki. 1941-ben Újvidékre került, ahol a magyar tanítóképző igazgatójává nevezték ki. Nagy szeretettel hintette a tanulóifjúság szívébe az örökélet ígét és nevelte őket áldozatos krisztusi életre. 1946-ban már a tizezres temerini plébánia élén áll. Húszévi működése alatt plébániáját mint a egyházközséggé változtatta.

Legnagyobb érdeme mégis a jugoszláviai magyar vallásos sajtó szervezése és irányítása. Több magyar nyelvű hitbuzgalmi iratot, imakönyvet adott ki. Megindította a „Hitélet” című folyóiratot. Kiadta a szentírás alapján Jézus életét, majd az Apostolok Cselekedetei kiadásán dolgozott, amikor a halál munka közben elragadta.

Igazi papi lélek volt. Lángoló lelkületű, egyszerű, következetes és igazságos, mindig s mindenkivel szemben szeretetteljes.

Híveinek többezres tömege s nagyszámú paptársa megható részvétellel kísérté utolsó útjára.

Apostoli munkája még sokáig érezteti majd áldásos hatását.

Osztálytársa

HORVÁTH GYULA

(1875—1966)

Hosszú munkás élet fejeződött be karácsony vigiliáján. Az Úr magához szólította hűséges szolgáját, hogy megadja neki jutalmát.

Bezdanban, a danumenti nagyközségben született 1875 dec. 13-án. Kalocsán szentelték pappá 1899-ben, azután főegyházmegye több plébániáján káplánkodott. Fejlett szociális érzéssel iparkodott a nincstelen emberek megsegítésére sietni. Hatósága jóváhagyásával egyházi alapból segéllyel és kölcsönből telkeket vásárolt vagy eszközölt ki és rájuk egész sor házat épített a szegényeknek. 1922-ben szülőfalujába küldte főpásztorra plébánosnak, ahol teljes 44 éven át egészen haláláig áldásosan működött. Itt tartotta arany — gyémánt — és vasmiséjét is. Ez utóbbin főpásztorán kívül egy dalmát püspök és a bácskai apostoli adminisztratura papságának kétharmada köszöntötte s fejezte ki tiszteletét, nagyrabecsülését és vele együtt adott hálát a mindenható Istennek. A nagy paphiány miatt élete végéig mint aktív lelkipásztor működött. November közepéig még misézett, de utána már gyengélkedni kezdett, míg karácsonyra véget ért földi pályája.

Nagy buzgóságára jellemző, hogy már a halál kapujában állva még mindig a rábízott lelkek megmentésére gondolt. Népmissziót készített elő, de azon személyesen nem vehetett részt, csak betegágyában hallgatta a beszámolót, hogy és mint folynak a dolgok. Őrült, hogy még ez is megtörténhetett életében. Levélben búcsúzott el híveitől. Szándékosan, írta, senkit se bántottam meg, mégis akivel talán keményebb voltam vagy akit megfedtem, arról bocsánatot kérek, ezzel is csak a jóra akartam vezetni s a rossztól megóvni, hogy lelkét megmentsem.

Szerény, egyszerű, jóságos és igazságos volt, igazi papi lélek. Nagysága s szeretete a megpróbáltatásokban tűnt ki igazán. A második világháború idején híveivel Ő is sokat szenvedett, mindenét elvesztette, még reverendája sem volt

hónapokon keresztül. Mégis kitartott hűségesen mint jó pásztor, megrémült nyája mellett, összetartotta s vigasztalta azt.

Szent István vértanú napján püspöke, sok paptársa s nagyszámú híve kísértc utolsó útjára, imádkozott és imádkozik érte, hogy isteni Mesterével lehessen mindörökre.

Sz. M.

PAKOCS KÁROLY

(1892—1966)

Az erdélyi magyar katolikus élet kimagasló alakja volt. 1892. november 17-én született Nagykárolyban. A teológiát a budapesti egyetemen végezte. 1915. március 21-én szentelik pappá. Rövid ideig káplánkodott, majd a szatmárnémeti teológiai főiskolán lesz tanár. Később Szinérváralján plébános. 1936-ban Nagybányára kerül szintén plébánosi minőségben. 1939-ben Budapestre sodorja az akkori politikai helyzet. A nagy port vert lőszerejtegetés ügyébe több szatmári és nagyváradi pap belekeveredett. Fiedler István püspöknek is emiatt kellett lemondania. Ő csak egy már mozgó vonatra felugorva tudott Magyarországra átmenekülni. Budapesten a Szociális Testvérek lelkiigazgatója lesz. 1940-ben Erdély visszacsatolásával Szatmárnémetibe kerül mint irodaigazgató. Scheffler János szatmári püspök 1942-ben általános helynökévé nevezi ki. Püspökének halála után neki is börtön a sorsa. Szabadulása után a gyulafehérvári teológiai főiskola tanáraként működik. Innen vonul 1955-ben nyugdíjba és ezután Bukarestben él. Az Angolkisasszonyok Zárdájában lelkészkedik; amely most idős apácák kényszerotthona. A zsinat idején egyszer kap kiutazási engedélyt Rómába. Hosszú, jórésztben kényszer-távollét után, mint szatmári kanonok végül Szatmárnémetibe készül vissza, de októberben utoléri a halál.

Lelkipásztori munkája mellett gazdag irodalmi tevékenységet is fejt ki. 1919-ben jelenik meg „Nemcsak kenyérrel él az ember“, majd a „Forró szavak“ és még tizenegy kötetnyi verse. Az egyházi énekek közt is több szép szerzeményét énekeljük, mint például: Istengyermek . . ., Boldogasszony édes . . . stb. Szívgyárda-ünnepélyek szinte elképzelhetetlenek voltak bájos, gyermekszívhez szóló versei szavalása nélkül.

Reményik Sándor, a lélekben rokon költő írta róla: „Tiszta papi lelkében két virág nyíltott: egyik az istenszeretet, amely minden reggel az Úr oltárához vitte szentmisére; a másik a felebaráti szeretet, amellyel az irodalom oltára előtt áldozott verseinek, regényeinek, elbeszéléseinek tömjénfüstjével.“ Egyik legszebb regénye a „Lélekzuhanás“.

Agydaganat támadta meg, amely két hónap alatt végzett vele. Temetésén Bukarestben minden romániai egyházmegye képviseltette magát. Szatmárnémeti azonban hazavárja nagy fiát, hogy ott helyezze örök nyugalomra.

Vidám, mosolygós ember volt, tele optimizmussal. Jó kedélye kedvelt papi egyéniséggé avatta.

Marosi László

A RÓMAI SZENT ISTVÁN ZARÁNDOKHÁZ FELSZENTELÉSE

Nagy örömünkre augusztus 20-ára, Szent István ünnepére Isten kegyelmével elkészül a római magyar zarándokház. A ház felépítésének költségeit egy nagylelkű jótevő, Fáy Erzsébet egyedül vállalta, a telek árát és a berendezést a külföldi magyarok adják össze. Eddig 70.000 dollár folyt már be, de hiányzik még 130.000 dollár. A költségek egy részének fedezésére a Szent István alapítvány kezelői sorsjegyeket adtak ki. A külföldi magyarok világszerte készülődnek az augusztusi nagy zarándoklatra a házszentelés alkalmából. Egyes európai országokban már szervezik a zarándoklatot. Isten áldását kívánjuk a Zarándokházra és mindazokra a magyar testvérekre, akik majd megfordulnak benne!

MAGYAR PAPOK LELKIGYAKORLATA

A magyar papok évi lelkigyakorlatukat augusztus 7, hétfő estétől — augusztus 11, péntek délig tartják Innsbruck-ban, a Haus der Begegnung-ban (Rennweg, a Canisianum közelében). Utolsó nap délelőtt lelkipásztori megbeszéléseket tartunk.

Aki részt akar venni, kérjük, jelentkezék minél előbb a következő címen: Ft. Marosi László, 9800 Spittal/Drau, Kapellengasse 15.

..... Itt levágandó .....

Jelentkezem az 1967-es magyar papi lelkigyakorlatra.

.....
(név és pontos cím)

